

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Kırk altıncı İnikat

19 . II . 1954 Cuma

Münderecat

	Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	560
2. — Havale edilen kâğıtlar	560
3. — Yoklama	561
4. — Müzakere edilen maddeler	561
1. — 1954 Malî yılı Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Bütçe Komisyonu raporu (1/686)	561:579,580:617

1. — SABIK ZABIT HULASASI

Birinci Celse

1954 Malî yılı Bütçe kanunu lâyihasının heyeti umumiyesi üzerinde konuşuldu. celseye fâsıla verildi.

İkinci Celse

1954 yılı Bütçe kanunu lâyihasının heyeti umumiyesinin görüşülmesine devam olundu.

19. II. 1954 Cuma günü saat 10 da toplanılmak üzere inikada son verildi.

Reisvekili
Kayseri Mebusu
F. Apaydın

Kâtip
İstanbul Mebusu
F. Tekil

Kâtip
Bolu Mebusu
İ. Gülez

Sualler

Şifahi sualler

1. — Van Mebusu Ferid Melen'in, Osmanîye Kazasında Orman İdaresine temlik edildikten sonra Vekâletin emri üzerine eski sahiplerine iade edilen arazi hakkındaki şifahi sual takriri Ziraat Vekâletine gönderilmiştir. (6/1394)

2. — Van Mebusu Ferid Melen'in, Başvekâlet, Maliye ve İktisat ve Ticaret vekâletlerine tevcih edilmiş olan altı tahrirî sual takririnin cevaplandırılmaması sebebine dair şifahi sual takriri Başvekâlete gönderilmiştir. (6/1395)

3. — Mardin Mebusu M. Kâmil Boran'ın, Hasankeyf ve Cizre köprülerinin âcilen yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair şifahi sual takriri Nafia Vekâletine gönderilmiştir. (6/1396)

4. — Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, C. H. P. Silivri Gençlik Kolları üyelerinin lokâllerinde yaptıkları parti toplantısının dağıtılması hak-

kındaki şifahi sual takriri; Dahiliye ve Adliye vekâletlerine gönderilmiştir. (6/1399)

5. — Hatay Mebusu Tayfur Sökmen'in, Suriye'nin Hatay üzerindeki iddiaları dolayısıyla yapılan görüşmelerden ne netice alındığına dair şifahi sual takriri, Başvekâlete gönderilmiştir. (6/1401)

Tahrirî sualler

1. — Burdur Mebusu Mehmet Özbeyin, Tank subaylarına yıpranma tazminatı verilmesi hakkında ne düşünüldüğüne dair tahrirî sual takriri Millî Müdafaa Vekâletine gönderilmiştir. (6/1397)

2. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Burdur Viâyetinin Bucak Kazasına bağlı Duta-lan Köyü ile Elasz Köyü arasında mevcut orman enkazının satılarak halka tevzii hususunda ne düşünüldüğüne dair tahrirî sual takriri Ziraat vekâletine gönderilmiştir. (6/1398)

2. — HAVALA EDİLEN EVRAKLAR

Teklifler

1. — Bilecik Mebusu İsmail Aşkın'ın, kaza tahrirat müdürlerinin tâyinleri hakkında kanun teklifi (2/618) (Dahiliye- ve Bütçe encümenlerine).

2. — Bolu Mebusu İhsan Gülez ve 3 arkadaşının, orman suçlarından mütevellit bâzı cezaların affı hakkında kanun teklifi (2/619) (Ziraat, Adliye ve Bütçe encümenlerine).

Mazbatalar

3. — Cenevre'de imzalanmış olan «Milletlerarası Ana Trafik Yollarının İnşasına mütedair Beyanname» ile bu beyannamenin 1, 2 ve 3 sayılı eklerine Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin iltihakı hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Nafia encümenleri mazbataları (1/652) (Ruznameye).

4. — Konya Mebusu Sıtkı Salim Burçak ve

iki arkadaşının, Tıp Mensuplarının Devlet Teşkilâtında Vazifeye Alınma Şartları hakkındaki 5979 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatasını (2/567) (Ruznameye).

5. — Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen ve İzmir Mebusu Mehmet Aldemir'in, Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilâtı hakkındaki kanuna bağlı cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatasını (2/596) (Ruznameye).

6. — Sahra çekirgesiyle mücadele mevzuunda Türkiye Cumhuriyeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı arasında imzalaran 5 sayılı Teknik Yardım Ek Anlaşmasının tasdikına dair kanun lâyihası ve Hariciye ve Ziraat encümenleri mazbataları (1/718) (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 10,10

REİS — Reisvekili Tevfik İleri

KATIPLER : Ömer Mart (Çanakkale)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız.
(Ordu mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Celseyi açıyorum, efendim.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — 1954 Malî yılı Muvazeneî Umumiye kanunu lâyihası ve Bütçe Komisyonu raporu (1/686)

REİS — 1954 Malî yılı Muvazeneî Umumiye Kanunu lâyihasının tümü üzerinde müzakerelere devam ediyoruz.

Söz Türkiye Köylü Partisi Meclis Grubu adına Cezmi Türk'ündür.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Türkiye Köylü Partisi Meclis Grubu adına 1954 Bütçesi üzerindeki beyanlarımıza devam ediyoruz.

Dün son yıl içindeki ihracat maddelerini ve para tutarlarını tütünde, pamukta ve buğdayda arz etmişim..

Bu arada Fındıkta :

1950 de 26 645 tonla 52 milyon liralık,

1951 de 21 513 tonla 50 milyon liralık,

1952 de 26 170 tonla 51 milyon liralık ve

1953 te 9 aylık 17 200 tonla 36 milyon liralık ihracat yapılmıştır.

Kuru üzümde :

1950 de 80 334 tonla 58 milyon liralık,

1951 de 35 128 tonla 30 milyon liralık,

1952 de 44 345 tonla 31 milyon liralık,

1953 te 9 aylık; 13 600 tonla 8,9 milyon li-

ralık ihracat yapılmıştır.

Yine ihracat sahnesine gelen arpada :

1951 de 88 867 tonla 22 milyon liralık,

1952 de 147 540 tonla 41 milyon liralık,

1953 te 6 aylık 159 600 tonla 34 milyon liralık ihracat yapılmıştır.

Madenlerde olan bu dört yıllık gelişme ziraat mahsullerine nazaran daha ön plândadır.

Fakat nedense gerek Hükümet tasarısı, gerek komisyon gerekçesi tercihan ziraat mahsulleri üzerine eğilmektedirler. Geçen sene Bütçe Komisyonunda belirttiğimiz ve ısrarla üzerinde durduğumuz ve hile hammadde memleketi olarak kalmak, bilhassa ziraat mahsullerinin mukadderi bakımından tehlikeli olduğu için Hükümetin çok döviz kaynağı olacak maddeler üzerinde durmasını, maden işletmelerini fennileştirmesini ve dolayısıyla maden ihracatını artırmasını temenni etmiştik. Bu sözümün doğruluğu bu istatistiklerle bir daha teyyüdetmiştir. Nitekim, 1950 de krom istihsalâtı 353 tonla 29 milyon lira,

1951 de 504 609 tonla 46 milyon lira,

1952 de 626 408 tonla 64 milyon lira,

1953 te 9 aylık 409 100 tonla 53 milyon liradır.

Görülüyor ki, ton itibariyle de para itibariyle de gittikçe artmaktadır. Vaktinde tedbir alınarak bunu ferrokrom şeklinde ihrac etmek için yeter derecede elektrik istihsali mümkün olsaydı şüphesiz memleketimizde Allah vergisi olan krom kaynaklarından daha yüksek miktarlarda faydalanmış olurduk.

Bakır :

1950 de 6 316 tonla 7 milyon liradır,

1951 de 7 532 tonla 22 milyon liradır,

1952 de 16 667 tonla 41 milyon liradır,

1953 te 9 aylık 14 800 tonla 24 milyon liradır.

Diğer madenlerin de istihsal ve ihracatında artış vardır.

Diğer madenler :

1950 de 34 065 tonla 4 milyon lira,

1951 de 117 156 tonla 22 milyon lira,

1952 de 296 503 tonla 26 milyon lira,

1953 te 9 aylık 168 900 tonla 14 milyon liradır.

Bu rakamları da arz etmek suretiyle Hükümetin istikbal için teminatlı ihraç maddesi olarak maden işletmeleri üzerinde durması ve bunları fennileştirmesi, bilhassa madenlerden alınan Devlet hissesinin de temini için artık eski Maden Nizamnamesi rejimine ivedilik ve öncelikle son vermesini, bu suretle maden ihracatında umumi muvazenenin ve diğer bütçelerin de istifadesini bir an evvel temin etmesini rica etmek istiyoruz. Aksi takdirde bugünkü rejimle maden istihsalâtını artırmadan gerek mahallî gerek merkezi idarenin mühim bir faydası olmayacağını, sadece memlekete döviz temin eden bir kaynak olarak kalmakla iktifa edeceğini arz etmek isteriz.

Arkadaşlar; gerek Hükümet gerekçesinde, gerek komisyon gerekçesinde tesadüf etmediğimiz bir hususu burada huzurunuzda tebarüz ettirmek istiyoruz. Memleketimiz bir hammadde memleketidir. Birleşmiş Milletlere dâhildir, Avrupa İktisadi İş Birliğine dâhildir. Böyle hammadde ihraç eden memleketlerin liberasyon sistemi içinde kendilerini kalkındıramıyacakları ve bizim düştüğümüz gibi dış ticaret açığından kurtulamıyacakları ve binnetice borçlarını tediye edemeyecek duruma düşecekleri her kesin bildiği bir hakikattir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 21 Aralık 1952 de 623 numaralı bir karar kabul etmiştir. Bu karar, Birleşmiş Milletlere üye olan devletlere mühim tavsiyelerde bulunmaktadır. Bilhassa, temas ettiğimiz mesele üzerinde direktif vermektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararlarına tâbi olması gereken devletlerle Avrupa İktisadi İş Birliği İdaresine dâhil memleketlerin ve Birleşmiş Milletlerin Genel Kurul kararlarına göre bizim hammadde satışlarına mukabil kendilerinin mamul madde satışlarında en asgari fiyat istemeleri ve bilhassa bize teçhizat verirken, yedek parça verirken hammaddeler için yüksek fiyatlar talebetmesi, hammaddelerimizi almakta bize himayekâr olmaları, mamul maddeleri de mümkün olduğu kadar maliyetlere yakın fiyatlarla vermeleri kabul edilmiş bu-

lanmaktadır. Halbuki Hükümetimizin kanaatine, bir hata eseri olarak vaktiyle kabul ettik. Törki Anlaşması üzerine yüksek liberasyona gitmek bu bakımdan bizi ağır bir duruma düşürmüştür. Koskoca İngiliz İmparatorluğu dahi Avrupa İktisadi İş Birliği İdaresinde liberasyonu % 58 e kadar kabul etmişken ve bu nispeti ancak geçen sene % 70 e çıkarmışken, maalesef dünkü iktidara inzımmamen bugünkü iktidar liberasyonu pek kolaylıkla ve yüksek nispetlerde kabul etmiştir. Bir hammadde memleketinin böyle bir rejimi kabul etmesinin bugünkü neticeleri meydana çıkmıştır. Bugünkü neticeler muvacehesinde dahi Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun bu kararları ve yedi tavsiyesi üzerinde durmak, hammaddelerimize müşteri ve rakip olan memleketlerin de bu karara uygun hareket etmelerini beklemek, vatandaş olarak bizim, hem de Hükümet olarak Hükümetin hakkıdır. Bu hususlarda dış politikamız da bu yömlerden ısrarlı takiplerde ve taleplerde bulunmayı teşvik ederiz.

Eğer Birleşmiş Milletler Kurulunun verdiği ve tabiatı eşyaya uygun olan bu gibi kararlar tatbik olunmıyacaksa, bu gibi iktisadi kararlar tatbik edilmeyecekse Birleşmiş Milletler ideali uğrunda Kore'de kan döken evlâtlarımızın haklarını, fedakârlıklarını değerlendirmemiş oluruz. Siyasi, iktisadi hamlelere, anlaşmalara inkiyadediyoruz. Birleşmiş Milletler iktisadi sahadaki kararlarına da, dostlarımızın, ülkudaşlarımızın intibak etmeleri lâzımdır. Kredi politikası : Arkadaşlar, gerek gerekçede, gerekse komisyon gerekçesinde övülen bir politika vardır. Bu memleketin içerisinde alâkah büyük şahsiyetler tarafından da övülerek tekrarlanmaktadır. Bu, yeni iktidarın hususiyetle ele aldığı zirai kredi politikasıdır. Bu arada umumi şekilde kredi politikasından bahsedilmekte ve bâzı rakamlar da ortaya atılmaktadır. Aslında kredi politikası pek umumi bir tâbiri ifade etmektedir. Bu da enflasyoncu ve deflasyoncu olabilir. Hükümetin geçen üç yıllık bütçe gerekçesinde objektif bir beyanına tesadüf olunamamaktadır. Bir yandan muayyen sahalara bol miktarda kredi yatırırken enflasyoncu olarak hareket etmiyoruz diyorlar. Bu sadece bir iktisadi inkişaf halinde bulunduğu gösteren ekspansiyonist bir politika imiş. Halbuki enflasyonist bir genişleme ifade eden bilhassa ticari krediler, pek isabetsiz bir politika

takibedildiğini göstermektedir. Burada bilhassa hayvancılığa, ağır sanayiye, dokuma sanayiye, gıda sanayiine, diğer sanayi ve âme hizmetleri, serbest meslekler sahasına, millî müesseselere açılan kredilerin porteleri ve neticeleri hakkında da malûmata ihtiyaç olduğu takdir olunmamaktadır. Bankalarca her teşekküle tahsis edilen krediler ve bunların yıllar boyu seyir ve inkişaflarının da takibi esaslı bir kredi faaliyetinin zaruri âmillerindendir. Ancak bu sayede gerek muhtelif sektörlerin vaziyeti, gerek umumi mahiyeti enflasyon veya deflasyoncu olup olmadığı açıkça görülür ve ona göre vaktinde tedbirler alınır. Nitekim bugün de siyasi bir propaganda mevzuu olarak ele alınan şeker ve çimento sanayii sahasına yapılan ve yapılacak olan yatırımlarla bu sahalara tahsis edilmiş ve edilecek kredilerle umumi kredi politikasının bütünü ve ayrı ayrı sektörleriyle mukayese edilmeli ve nispetleri belirtilmelidir.

İngiltere'nin idaresini pek kötü iktisadi şartlar içinde eline almış olan bugünkü muhafazakâr Hükümet kabinesinin, bilhassa 1951 den beri takibettiği ve bâriz hareketleri itibariyle deflasyoncu olan kredi politikasının bugün elde edilen neticeleri, İngiltere'deki iktidarın yüzünü güldürecek mahiyettedir. Bu sayede İngiliz milleti sıkı tahditlerden kurtulmuş, bazı sahalarda Devlet müdahalesi kaldırılmıştır, serbest ticaret sektörü açılmıştır. Bizde takibedilen ve bütün imkânlarla rağmen enflasyoncu olan kredi politikası bizi bugün dar duruma düşürmüştü... bulunmaktadır. Önce liberasyon dendi. III - numaralı liste ile ithalât talepleri sıraya kondu sonra tercihli müsaadeler devri geldi. Kısa zamanda bu tercihli listelerden sonra da tahditli tevzi geldi. Bugün, de artık tamamen dar mânası ile Devletçi olarak, müdahaleci olarak döviz darlığı içinde bize benzer bir rejime yerini terketmiştir.

Bilhassa ithalâtçı tüccarın on yıldır merkez bankasında bloke olan Almanya alacakları faizsiz olarak orada yatıp kururken öbür taraftan verimli kredi politikasından bahsetmek biraz tuhaf olmaktadır.

Kaldı ki yine ithalâtçı tüccarın % 4 leri, yıllarca bekledikten sonra çıkan kararname ile sureta tesviye edilmiştir.

Fakat yeniden yatırılan % 4 lerle elde olan taleplerle, bir türlü transfer edilemeyen % 100

ler... yüz milyonlara vâsıl olmuştur. Ancak bu ithalâtçının ticari kredilerinin tahdit edilmesi; hem tüccarın ve hem de Hükümetin çok mühim bir duruma düşmesine hem de ithal mallarının müstehlik zararına yükselmesine hem de bâzı malların zaman zaman, yer yer ağır piyasa buhranları geçirmesine sebep olmuştur. Bu cümleden olarak aslında basit gibi görünen fakat delâleti büyük olan bir örnek vermekte istiyoruz.

Ordumuzun ve köylümüzün hayvanatının en mühim ihtiyaçlarından olan nal çivisi bugün piyasada mevcut değildir. Hattâ geçen hafta içinde Millî Savunma ihtiyaçları için ilân edilen nal çivisine tâlip zuhur etmemiştir. Çünkü dünyanın hemen tek olan İsveç firması artık yurdumuza transferle mal göndermek usulünü kaldırmıştır. Kalite olmıyan Yugoslav malları dahi tâlip değildir. Birçok alman firmaları aynı şeyi yapmaktadır. Sadece bâzı İspanyol ve Yugoslav firmaları bu vaziyette aleyhimize olmak üzere düşük fiyatlar gösteriyorlar. Siparişleri aldıktan sonra fiyatları yükseltmektedirler. Bütün bunlar ilerisi düşünülmeden açılan bol ticari kredilerle yapılan ithalâtın ne neticeler vereceği ve memleketin dış ticaret muvazenesini ne hale getireceği düşünülmemekten ileri gelmektedir.

Kredi politikasının gelişigüzel monovolan bir politika değil umumi portesi itibariyle memleketin ekonomik bünyesine uygun olması zurruridir. Aksi takdirde, bugünkü aksi neticeleri verir ve buna yeni bir vechе verilmesi ve bir düzene sokulması da müşkül olur.

Öte yandan ticari kredileri artırmak ithalât taleplerini artırmaktan başka bir şey değildir. Bu itibarla da Demokrat iktidarın kredi politikasını övmeye imkân yoktur. Uzak yakın zararlarını ise memleket her gün bir daha görüp anlamaktadır. Bu bakımdan 1954 yılı da birçok sıkıntılara hâmile bulunmaktadır.

Bu arada okunan zirai kredi politikasına gelince: Son dört yıl içinde Ziraat Bankası doğrudan doğruya müstahsıla bir milyar 780 milyon lira kredi vermiş, 745 milyon lira tahsil etmiştir. Halen 1 milyar 35 milyon lira müstahsılın kredi borcudur. Tarım Kredi Kooperatifleri aynı müddet içinde 747 milyon lira vermiş, 430 milyon lira tahsil etmiş 317 milyon

kooperatiflerin kredi borcudur. Tarım Satış Kooperatiflerine 801 milyon lira vermiş 463 milyon lira tahsil etmiş 338 milyon borç olarak durmaktadır.

Zirai Donatıma 156 milyon lira kredi vermiş, 120 milyon tahsil etmiş 36 milyon lira alacaklı durumdadır. Bu büyük operasyonlardan on milyonlarca faiz almış, kâr etmiş buna mukabil artan ziraat mahsullerinden ve ihracattan gelen rakamlar da malûm. Bol gıda ile beslenmiş bir inekten az süt almak gibi, ihracat ile elde edileni dün arz etmiştim. Bu ihracatla bu memlekete bu paraları getirmek için sarfedilen kredi miktarlarını şimdi arz ediyorum. Mukayesesini zahmet eder metin üzerinde yapabilirsiniz. Müstahsil bugün bu borç ve faizlerin altında ezilmektedir. Ona rağmen ihracat açıkları artmıştır. Kâr mı etti? Bundan kârlı büyük operasyonlarla büyük faiz yekûnları elde eden Ziraat Bankası mıdır? Burada susmak ve Ulu Tanrıya dua ederek 1954 mahsulünün bereketli olmasını ve iyi fiyatla satılmasını dilemekten başka diyecek bir şey yoktur. (Amin sesleri). Cenabı Hak bu memleketi, cümleyi ve bu meyanda Ziraat Bankasını muhafaza buyursun. (Amin sesleri).

Ama aminden başka diyecek şeyleriniz de olmalı idi. (Gülüşmeler).

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Hiç merak etme Cezmi Türk, Allah diyen mahrum kalmaz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Arkadaşlar, pek meşhur olarak bol bol dağıtıldığı iddia olunan Ziraat Bankası kredileri hakkında da bir iki cümle söylemek istiyorum.

Ziraat Bankası her vatandaşa her istediği zaman para verememektedir. Bilhassa küçük çiftçi bundan çok müteessir olmaktadır. Bendenizin son defa Adana'ya gidişimde bazı köylü vatandaşların şikâyetinde bulunmuşlardır: Şimdiye kadar bankaya hiç borçlanmadığımız halde banka bize borç vermiyor, kredi açmıyor.

Hayretimi mucip oldu, gittim tahkik ettim, maalesef doğru olduğunu öğrendim. Öyle bir nizam teessüs etmiş ki, banka eski borçluların alacağını alabilmek için onlardan bir miktar para tahsil ettikten sonra tekrar iade ediyor. Bu kabîl köylülerin bankadan para aldıkları ve ariyet olarak aldıkları bu parayı tekrar verip tekrar aldıkları bir vakıdır. Halbuki yeniden

borçlanmak isteyen vatandaşlar ellerinde tapu kâğıtları bulunduğu halde Ziraat Bankasına başvurmuşlar.

Fakat, henüz bu husus için paramız yok, emir bekliyoruz cevabını almışlardır. Görüştüğüm ve takibettiğim sırada da iki buçuk aydır emir beklemekte idiler. Mevsim ekim mevsimidir. Bu kredi bolluğu politikasının altında mes-tur böyle acıklı sahneler vardır. Daha objektif olmak lâzımdır. Onun için bir iki müşahhas misal vereyim :

Muhtar İbrahim Batuman 90 dönüm işliyor, Akçay, Kütük 2 115; 9 479 metre murabba tarlası vardır. Buna banka kredi vermemiştir. İlk defa borçlanmış olacaktı. Emir gelecek diye beklemekte idi.

Mustafa, 22 dönüm işliyor, para alamamıştır. Ali Altınpınar; yeni başlamıştır. İlk müracaatıdır; para alamamıştır. Şu makineleşme kredilerine de bir iki örnek vermek istiyoruz.

İsa, 25 beygirlik bir traktörü yedi bin liraya almış, taksiti olan 1 600 lirayı vermiş. 1952-1953 senesinde yani geçen sene taksit vermiyor. Kendisi icraya verilmiş. Bankadan para almak istiyor. 150 dönümlük arazisi için banka borç para vermiyor

Arkadaşların vakitlerini almamak için bu hususta fazla isim vermiyorum.

REFET AKSOY (Ordu) — Cezmi Bey; grup namına konuşuyorsunuz. Böyle teferruata girerek isim saymakta ne mâna -var?

REİS — Refet Bey rica ederim, hatibin sözünü kesmeyin. Devam edin Cezmi Bey.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Maddi deliller insanı tazip eder, Refet Bey. Maddi deliller gücünüze gider.

REİS — İstedikleri gibi konuşsunlar.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Maddi deliller istersiniz, maddi delil verilince hoşunuza gitmez. Ama ben doktorum, kimlerin maddi delil karşısında hyperemotivite aksesi geçirdiğini bilirim.

Tohumluk kredi hakkında delil vermek istiyorum. Bir köylünün 3 000 dekar arazisi var. Dönüm başına 12 kilodan 36 bin kilo tohumluğa ihtiyacı vardır. Bu 36 bin kilo yerine 3 600 kilo veriyorlar. Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Şube 13 : 6307/..... ve 1953 tarihli Reyhanlı'nın Belhana Köyünden

Ahmet Sevim'e bu miktar verilmiştir. Buna da şükür. Bu krediler son senelerdeki misallerdendir. Bu zirai kredilerle ekim sahalarının randımanlarının artırıldığı izah edilmektedir. Buğdayla arpada evet bu olmuştur. Bu doğrudur, haklıdır. Ama ne verilmiş, mukabilinde ne alınmıştır. Ve bir milyon ton buğdayı iki senede ihraç etmek için bu memleket para olarak, emek olarak, enerji olarak, makina olarak ne vermiştir? Ne faiz ödemiştir? Bugün çiftçilik hangi ağır yükler altındadır? Bunu birer birer mütalâa etmek lâzımdır. Ve bu artış yalnız bize de has değildir. Mısır'da, Irak'ta, İran'da, Suriye'de de bu artışlar olmuştur. Bunlardan bir misal olarak pamuk ekimini alıyorum. Mısır'da 701 bin hektardan 832 bin hektara çıkmıştır. Onlarda iktidar değişikliği mevzu bahis değildir. Devlet idaresi mevzu bahistir. Artışları bizim gibi partilere izafe etmiyorlar. Irak'ta 17 bin hektardan 44 bin hektara çıkmıştır. İran'da 105 bin hektardan 150 bin hektara çıkmıştır. Başka devreleri arz etmiyorum; şu dört senelik devreyi arz ediyorum. Türkiye'de 448 bin hektardan 642 bin hektara çıkmıştır. Suriye'de 78 bin hektardan 217 bin hektara çıkmıştır.

Fazla tafsil etmiyeyim, randımanlar da dönüm başına veya hektar, kental olarak artmıştır. Bu işte karakteristik olduğu için arz edeceğim, Suriye'de pamuk istihsalı 5 700 ton iken 1951 de 50 bin tona çıkmıştır. Bilhassa bu artış Irak hududu ve Cezire bölgesinde olmuştur. Ve randıman hektar başına 450 iken 1951 de her şey altüst olmuş ve randıman düşmüştür. Aynı bizde olduğu gibi parazitler, tohum seleksiyonu olmaması, susuzluk ve sair sebeplerle bu netice doğmuştur. Demek ki, pamuk meselesi bir ihtisas işidir ve bu meydandadır. Seyhan'da en büyük pamuk rekoltesini elde ettiğimiz 1950 de, bu netice eski iktidar zamanında ekilen tarlalarda olmuştur, ve o zamandan bugüne kadar Sayın Kabine Başkanının pamuk müstahsılı olmasına rağmen Seyhan'da Aynı randıman ve miktarı almak mümkün olmamıştır. Ama biz bunu bir iktidar meselesi telâkki etmiyoruz. Pembe kurtla mücadeleyi bilmiyoruz, yeşil kurtla mücadeleyi yeni öğrendik. Sulamanın dozunu, şeklini bilmiyoruz. Gübrelemeyi Mısır 15 seneden beri yaptığı halde biz hiç bilmiyoruz. Bunlar birçok teknik meselelerdir. Bunlar muhakkak ki, mebuslar ve De-

mokrat Parti iktidarından ziyade ziraat mühendislerini ilgilendirir. Bu işle ziraat mühendislerinden gelmelidir. İktidarlar değişmekle ziraat mühendislerinin formasyonu değişecek değildir. Binaenaleyh bütün bu politikanın neticeleri ve dört senelik icraatın bilançosu gerekçelerdeki akisleri gibi değildir. Madalyonun ters tarafı da vardır.

Şimdi de Sayın Kabine Başkanının memleket dışındaki neşriyatına kısaca temas etmek istiyorum : Sayın Menderes Türkiye için neşredilen Le Mond Gazetesinde bu politikayı bir inkişaf ve iktisadi (apausion) politikası olarak vasıflandırmakta ve, aynı kelimeleri alıyorum, (vertigineuse) bir sükse olarak tavsif etmektedir. Baş döndürücü muvaffakiyet. Bugün elde edilen neticeler şu kritikler yapıldıktan sonra baş döndürücü muvaffakiyet mi yoksa baş döndürücü tezatlar mı olduğunu siz takdir edebilirsiniz. Aynı makalede bugünün neticeleri (progre ekonomik jigantesk) yani devâsâ iktisadi terakki olarak gösteriliyor. Le Mond Gazetesi bu makaleyi, belki Orta-doğudan geldiği için Şarklı mübalâğası, diyebilir. Fakat biz Köylü Partisi Sözcüsü olarak bu gibi mübalâğalara düşülmemesini hele Hükümet başkanlarının Avrupa efkârı umumiyesine karşı mübalâğakâr matbu yazılar vermemesini bilhassa temenni ederiz. Çünkü Avrupalı olduğumuzu Atatürk İnkılâbından beri bilmekteyiz. Maalesef memleketimizde henüz progre ekonomik jigantesk mevcut değildir.

Aynı zat makalesinde,, memleket idaresinde merkezden teklif edilen belli program ve prensibi bir tarafa bıraktık diyor. İstihsal kredilerini tanzim ettiklerini söylüyor. Tanzim edilmiş olan krediler ve neticelerini gördük. Mâkul fiyat politikasının mevcut olmadığı ancak buğday ve fındıkta yapılp diğerlerinin kendi mukadderlerine terk edildiğini, örneklerini vermek suretiyle gördük. Bütün vatandaşların kapasitesini ve zekâsını harekete getirmek. Bütün vatandaşların inisiyatifi değilse de bir zümrenin muhakkak ve bütün vatandaşların feragati, fedakârlığı hepsinden daha muhakkak.

Türk çiftçisi, bir arkadaşımızın da belirttiği gibi tıpkı millî mücadeleye silâhla gider gibi karasabanla zirai mücadeleye atılmıştır. Bunda her şeyden önce vatandaşın feragati, fedakâr-

lığı vardır. Bugün içine düştükleri durum da bunun en büyük miyaridir.

Bu makalede zirai istihsalı üç yılda artıran faktörlerinden de bahsedilmiştir. Malûm 40 000 traktör hikâyesi de zikredilmiştir. Yalnız pamuk istihsalinde bir küçük unutmamız olmuştur, 1950 de 158 000, 1953 te 170 000 ton gösterilmiştir. Diğerlerinde verilen 1953 rakamı, 1951 rakamı pamuk istihsalinde her nedense verilmiştir. Maden istihsalinin modern aletler sayesinde artmakta olduğundan bahsetmiştir. Keşke böyle olsa idi, deminden beri madenlerde istihsal artmasında modern tekniğin yerleştirilmesi için ısrar etmezdik. Maalesef bu vaziyet teessüs etmemiştir, krom başta olmak üzere birçok madenler pek iptidai şekilde ihraç edilmektedir.

İşte bugünkü büyük gerekçelerde neler varsa, mevcut yolları, demiryolları, vilâyet yolları ilâh..... hepsi zikredilmiş ve müspet tesirlerinin derhal netice verdiği de ifade edilmiştir. Biz hakikaten böyle büyük iddialara hayretle bakmaktayız. Halbuki bize şimdi yapılan yatırımların 1954 - 1958 de yani ikinci seçim ikbalinde meydana geleceğini bir Arz - ı Mevut gibi vadetmektedirler. Avrupa'ya karşı yazılan yazılarda ise müspet neticeleri derhal elde edildiği beyan buyurulmaktadır. Bize asıl neticeler dört sene sonra alınacak diyorlar. Halbuki Fransızca gazeteye bu neticeleri elde ettik diye yazıyorlar.

Türkiye'nin sanayileşmesi meselesi, aynı zamanda elektrik enerjisinden de bahsedilmiş, ama maalesef o da hatıra gelmemiş. Köy kalkınması bu arada unutulmuştur. Fakat Avrupalılara karşı ilân edilen elektrik enerjisi rakamları ve enerji o kadar düşüktür ki, ileride buna da temas edeceğim.

Nihayet bir hükümle makale bitmektedir. Türkiye yeni bir investisman programı tahakkuk ettirmektedir. Makalenin başında, arz ettiğim gibi, müspet yapılan plân ve programı bir taraf attık demekte. Dış ticaret mevzuunda makalenin sonunda, yeni Türkiye'nin investisman programı beyan edilmektedir. Bendenize ilk beyanı doğru değildir. Bu gerçek doğru olsa ellerinde yeni etüdler olsaydı. Keşke bir investisman programı bulunsaydı. Hükümetin tezatlı işler gördüğü, tezatlı sözler söylediği malûm, fakat tezatlı yazılar yazdığının da bu hazin bir örneğidir.

Arkadaşlar, biz hükümlerimizi parti gurupu olarak söyledik, bir iktidar başkanının ve parti başkanının kendi işleri hakkındaki hükmünü de söyledik. Şimdi bir iki tarafsızın da fikrini kısaca arz edeyim.

Son zamanlarda sermaye yatırımını teşvik için Türkiye'ye gelmiş bulunan Mister Randell'in Atlântik Meemuasında neşrettiği ve Vatan Gazetesinde tercümesi çıkan makalelerini kısa cümlelerle arz ediyorum.

Diyor ki : «Türkler son zamanlarda fazla başarıdan dolayı fazla gurura kapılmışlardır. Bu, onlara sermaye yatırma işinin ne kadar zor bir mesele olduğunu unutturmıştır.»

Demek ki, bu yabancının bize gelip tetkikat yaptıktan sonra edindiği kanaat gurura kapılmış olmaktadır.

Ayrıca şu sözleri şayanı hayrettir. «Türkiye'ye sermaye getirmek isteyen Amerikalıların çoğunun fazla sermaye yatırmadan evvel Türkiye tarafından İsviçre, Güney Amerika ve hattâ Birleşik Amerika bankalarına yatırılmış olan paraların tekrar Türkiye'ye dönmesini talep edeceklerine şüphe yoktur. İktisaden gelişmemiş bir memleket olan Türkiye'nin kendi evlâtları vatanlarına para yatırmak tehlikesini göze almazken; yabancı para sermayedarlarının Türkiye'ye para yatırmalarını istemek pek kolay bir iş olmasa gerektir.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Komünist olsa gerek.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Aman sakın ha paşa. Sonra bizim listede gene müstakil olursun. (Sağdan gülüşmeler) Aras'tan Teksas'a kadar gider bu söylediğin lâf.

REİS — Devam buyurun efendim.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Haberin olsun Aras'tan Teksas'a kadar gider dedim. Mr. Randall'e komünist dedi de.

Arkadaşlar; Birleşmiş Milletler eksperleri gelmiş memleketimizi bu üç sene içinde tetkik etmişlerdir. Orta-Doğu ülkeleri meyânında. İktisadi İş Birliği İdaresine verdikleri raporda koydukları teşhis ve hüküm şudur : «Türkiye İktisadi İş Birliği İdaresine üye olan devletlerden nüfus başına geliri halen en düşük olan memlekettir.» Yani bütün bu expansion'a, miraculeuse, vertigineuse, gigantesque işlere rağmen kendimizi ve haddimizi iyi bilmeli ona gö-

re daha büyük daha enerjik hamleler yapmaya çalışmalıyız. Türkiye İktisadi İş Birliği İdare-sine dâhil memleketler içinde mesahası itibariyle birinci, nüfus itibariyle de beşincidir. Eğer bu memleket bütün kaynaklarını işletmek kendi iktisadi istikrarını ayakta tutmak istiyorsa bir inkişaf plânı hazırlamalı memleketin hakiki malî kaynaklarına dayanmalı. Bu meydana dış yardımlardan da faydalanarak en-vestismanlar yapmalıdır.» yani bir plân ve programla işe girmemizi istiyor. Bunu bize İktisadi İş Birliğine dâhil olan bir eksper olarak tavsiye ediyor.

Sayın Bütçe Komisyonu, gerekçesinde, dün kısaca temas etmiş geçmişim, bir bünye tasfiyesinden bahsedilmektedir. Yani Türkiye'nin içtimai, iktisadi bünyesi son üç yıl içinde tasfiye olunmuş.. Temizlenme mânasına mı? İstihale mânasına desem tasfiye kelimesini kullanmaması lâzımdır. Tasfiyenin bu ekonomik yeniliğini, kültürüm müsait değildir, anhyamıyorum. (Gülüşmeler) Yalnız ben şu cevabı vermek istiyorum, en son dış ticaret istatistiğine göre - daima resmî ve matbu şeyleri arz ediyorum - 1938 de ihracatımız 144 milyon lira, ithalâtımız 149 milyon imiş, açığımız 5 milyon lira. Bu ithalâtm :

- % 15 i makineye,
- % 18 i demir ve çeliğe,
- % 7 si nakil vasıtalarına,
- % 0,7 si petrole,
- % 0,4 ü gübrelere,
- % 0,4 ü çimentoya,
- % 0,6 sı keresteye,
- % 11 i pamuklu mensucata,
- % 4 ü tıbbi ve kimyevi maddelere verilmiş.

1952 de ihracatımız 1 milyar 16 milyon 228 bin liradır.

İthalâtımız 1 milyar 556 milyon 570 bin liradır.

Açığımız 540 milyon liradır.

Yani ihracatımız sekiz misli artmış, ithalâtımız on misli artmış, açık 100 misli artmıştır.

İthalâtm :

- Yüzde 22 si makine
- » 16 sı demir, çelik
- » 8 i nakil vasıtaları
- » 1,5 u petrol

- » 0,6 sı gübreler
- » 5,3 ü çimento
- » 3,9 u tıbbi ve kimyevi maddelerdir.

İktisadi bünye değişikliği bu mudur acaba? Ve tasfiye edildiği beyan ve ilân edilen bünyemiz bu bünye midir?

Arkadaşlar, dünyanın bildiği, bizim de bilmemiz lâzımgelen reel vaziyetimiz şudur maalesef : Siyasi ve askerî bakımlardan kısmen Avrupalı. Sosyal ve ekonomik bakımlardan ise henüz, maalesef tamamen Orta - Doğulu-yuz. İstihsal tekniğimiz de öyle, Dünyanın bizim hakkımızdaki teşhisi de böyle.

Kültür değişmesine olan ihtiyacımız bugün de bütün şiddetiyle devam etmektedir. Kültür değişmesi için siyasi ve zecrî kanunlar çıkarmak bid'atine devam etmekteyiz. Ciddî bir kültür değişmesinin her şeyden önce istihsal tekniğine dayanacağını bilmemiz lâzımdır. Bilhassa sosyal bünyenin temeli olan aileyi bu yeni tekniğe uygun vasıta ve aletlerle teğhiz gerektir. Ordumuzu Avrupalı yapan bu teknik olmuştur. Milletimizi modern kültürlü yapacak olan bu teknik olmalıdır. İsrail'in kurulmasında ve kalkınmasında âmil olan Avrupa'nın orta sınıfı teşkil eden serbest meslek sahipleridir. Orta - Doğu'nun diğer ülkelerinde ise bu orta sınıf mevcut değildir. Bizdeki malî mevzuat bilhassa son müeyyidelerle bu sınıfı mahvedecek şekilde tertiplenmiştir. Meselâ - bunu bir meslek için kabul etmeyin, bir eksper raporundan aynen alıyorum - İsrail'de dünyanın hiçbir yerinde bulunmayan miktarda hekim vardır. 380 kişiye bir hekim düşmektedir. Diğerlerinde bu eksiktir. İran'da 63 bin kişiye bir hekim düşmektedir. Serbest mesleklerden biri diye arz ediyorum.

Orta - Doğu'nun karakteri köyler halkının karışıklığı ve elân gezgin aşiretlerin mevcudiyetidir. Umumiyetle doğumlar çok ölümler ve bilhassa çocuk ölümlerinin çok olması Orta - Doğu'nun karakteridir. Çocuk hızıssihhasının en ileri olduğu Mısır'da dahi üç çocuktan biri beş yaşına varmadan ölmektedir.

Orta - Doğu'da ilk istihsal vasıtası hayvanlardır. Cenup'ta deve dir. Sütü, derisi, tezeği yegâne geçim vasıtasıdır. Daha biraz yukarda ineğe bağlı, daha dağlarda keçiye bağlı insanlar, çöllerde, steplerde ufki bir göçebelik, dağlarda yaylalarda amudi bir göçebelik, bütün Orta - Do-

ğu göçebelerinde karakteristik kıl çadır vardır. Kıl çadır hepsinde farik vasıftır. Halbuki bu memleketlerde elli yıl önce sende bir deve satana zengin denirdi, şimdi ise bu bir şey ifade etmez. Çünkü devenin yerine otomobil kaim olmuştur, otomobil deve fiyatından çok pahaliya satılmaktadır. Bu iktisadi batakdan kurtulmak için üç vasıta vardır. Cenuptakiler için deve yerine koyun, keçi besleyip mahsulâtını satmak, daha yukardakiler için iş tutmak, asker olmak veya petrol işletmelerinde çalışmak, daha şimaldekiler - ki biz dâhil için göçebeliği bırakıp yerleşip, toprak sahibi olup çiftlik yapmak. Binlerce yıldan beri Orta - Doğu'nun temel taşı köylerdir, hem de ziraatçı köyler. Bu, bir yabancı eksperin verdiği hükümdür. Şu halde bütün işlerimizde kalkınmamıza köy kalkınmasıyla başlamamız zarureti bir kere daha meydana çıkar. Büyük çoğunluk itibariyle köylü, çiftçi ve ondan sonra esnaf ve işçi ailelerinin yaşamaya çalıştığı memleketimizde sosyal karakterimize uygun millî programlar yapılmadan böyle operasyonlara girişmek memleketeye zararlar tevlihdetmekte ve bunlar milyarlara mal olan kayıplara münthehi olmaktadır. Böyle memleketin âtisi için yapılması gerekli programlar yapmak yerine aylık ve yıllık muvaffakiyet politikacılığı yapmak da maalesef memleketimizde kökleşmek istidadını göstermektedir. Her şeyden evvel bu memlekette yaşayan Türk insanının çoğunluğu ve bunların esasını teşkil eden ailelerin temelini takviye eden, modern mânasiyle milliyetçi olacak bir politika takibetmek yerine maalesef neticenin nereye varacağı bilinmiyen gelişigüzel usuller ve pahaliya mal olan birtakım vasıtalara itibar edilmektedir, gayelere değil. Sosyal ve ekonomik bünyemizle tezatlı bir şekilde istihza halinde bulunduğu bu vasıtaların makûsen mütenasip olarak münasebetlerinin pek çok misallerini bu gerekçelerde bulmak pek âlâ mümkündür, sadece yapılmış olan meskenlerin büyük bir kısmını suiistimal mevzuu teşkil eden Rami göçmen evleriyle yurdun muhtelif yerlerinde kısa bir zamanda çöktüğünü gördüğümüz diğer göçmen evlerini zikretmek yeter. Bunların yanında dışardan ve içerden gelen büyük yardımlar ve hele milletimizin asıl ve civanmert semahatiyle yapılan büyük müzaheretler olduğu halde binlerce göçmen ailesinin elân açıkta bulunduğu da birçok misal vermek yine mümkündür. Buna rağmen

men bina yaptık, ev yaptık gibi beyanlar yerine ne kadar bina yapıldı, ne kadar göçmen ailesi açıktadır, bunların adedleri bu gerekçede zikredilmektedir. Hattâ vadedilen uzun vâdeli % 3,5 mesken kredilerinden ziyade % 7 kredi ile mesken ihtiyacında bulunan vatandaşlar sıra beklemektedir ve bunlar bir kenarda unutulmaktadır. Hâl ve istikbalde iktidara namzet ve tesahup edecek olan zatların her şeyden önce bilmeleri millet ve memlekete bildirmeleri lâzım olan şu hakikatleri yakından hatırlatmak istiyoruz.

Halen 2 milyon 925 bin köylü ailesi bulunmakta ve bunlardan 2 milyon 527 si çiftçi ailesidir ve bu ailelerden 2 122 000 aile 1 - 100 dönüm arazi işlemektedir. Ortalama sahip oldukları toprak beher aileye 36 dekadır. Mevcut çiftçi ailelerin % 84 ü bunlardır. İşledikleri toprak itibariyle işlenen toprakların ancak % 39 na mâliktirler. Ayrıca % 6 dan aşağı olmyan ve Şark bölgelerinde % 10 a kadar çıkan topraksız aileler de vardır. Bir küçük çiftçi ailesine 6 parça arazi düşmektedir, arkadaşlar. Bakımı ve işlemesi ayrı küçük ve parçalı toprak. İşte bizim en büyük temel sosyal dâvamız budur.

40 bin traktörle övünen iktidar, takriben 500 dönümden yukarı toprak sahibi ancak 38 bin aileyi refaha kavuşturmuştur. Onların da birçokları borç içindedir. Bunların umumi çiftçi ailelerine nispeti de ancak bir buçuktur. Buna 70 bin Gelir Vergisi mükellefi olan aile, 500 bin asgari ücreti tâyin edilmemiş işçi, sonra dar ve sabit gelirli 400 bin memur ailesini ilâve etmelidir.

Görülüyor ki bugünkü istatistik mütalâalarına göre içtimai bünyemizi gösteren bir şekil olarak Türk ehramı içtimaisini şöyle çizebiliriz : Zirvede 70 bin Gelir Vergisi mükellefi, onun altında 38 bin 500 dönümden yukarı işliyen çiftçi, onun altında 400 bin memur ve müstahdem, onun altında 500 bin asgari ücreti tâyin edilmemiş işçi, onun altında 1 milyon 821 bin şu küçük çiftçi, vasati 36 dekar işliyenler. İşte ehramın normal kaidesi bitmekte fakat altında, bu ehramın altında ezilen tabakalar gelmektedir. 501 bin hayvanı olmyan çiftçi ailesi, 180 bin topraksız aile. Bu iki tabakanın muhassalası olarak Türkiye içinde 500 bin gezgin vatandaş; kendilerini işçi sayıyor yuvalarını besleyebilmek için yılda asgari altı ay yurt

içinde iş için doluyorlar. Sosyal ekonomik bünyemizin esas temeli budur. Gelirlerimiz, masraflarımız, yatırımlarımız bu içtimai vaziyetimiz göz önünde tutularak yapılmalıdır. Ancak bundan sonra bütçenin açıklığı, denkliği mevzu bahis olabilir. Yoksa 501 000 çiftçi ailesinin çift hayvanı bulunmayan bir memlekette denk bütçe getirdim demek bir marifet değildir. 180 000 topraksız ailenin bulunduğu bir memlekette bu sahada envestisman plânları getirmeden büyük bütçe getirdim demek, büyük hakikatlere göz yummaktan başka bir şey ifade etmez.

MEHMET ÖZBEY (Burdur) — İnşallah Köylü Partisi yapar...

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Bize kadar beklemeyiniz, siz lütfedin, iktidar elinizdedir.

Millî ekonomiyi, içtimai bünyeyi takviyeye çalışılmalıdır. Hükümet icraatının yıl için programlaşması demek olan, veya daha doğrusu mevcut programın bir senelik tahakkukunu gösteren bütçelerin gelir ve giderleri bu temele dayanmalı. Kalkınması, inkişafı yer almış olduğu derecede millî hayat bundan faydalanır. Bu ailelerin müşterek gelir dereceleri bunların grubu, miktarı ve nispetleri bilinmeli, gelir, giderleri hakkında malûmat sahibi olmak için her şeyden evvel vergi kanunlarının tesis ve ıslahında en esaslı rehber teşkil edeceği gibi bütçe üzerinde tetkiklere de bu şekilde başlamak ve bu esaslardan istifade etmek zarureti vardır. Her türlü mevduat tasarruflarını hangi gelir zaviyesindeki aile gruplarında olduğunu bilmek... Bütçelerinde fazla tasarruf imkânı bulan ailelerin tasarruf imkânı, sermaye torakümü miktarını sağlıyan aile sayısını ve nispetlerini bilmek, her türlü mükellef derece ve nispetlerini tâyin etmek, sınai ve zirai ticaret kredilerinin mahiyet ve politikasında hâkim olan müdir fikirleri almak için lâzımdır.

Anglo - sakson tipi metotları bu memleket mevzuatına ve hayatına mal edebilmek, her şeyden önce Anglo - sakson memleketlerindeki esaslı içtimai bir politika anlayışına sahip olmakla mümkündür. Aksi takdirde bu gülünç bir taklit ve özentî olmaktan ileri gidemez. Ailelerin geçim şartlarını ve bütçelerini bilmesi, bunlara ayrılacak ücretlerin esasını tâyin, sosyal emniyet tedbirlerini alması en mühim mesnedi teşkil ettiği için 20 yıldan beri

Amerika'da iktisadi araştırmaların esasını bu teşkil etmektedir. Bu tetkikler, müstahsil menbaları millî ihtiyaçlarla mukayese ve tâyin imkânına elvermektedir. Ailelerin istihsal kapasitesini bilmek mühimdir. Bilhassa memleket ekonomisi bakımından en esaslı tetkik ve temelleri teşkil etmektedir. Millet'in istihsal kaynakları ve istihlâk kapasitesi karşılıklı mukayese olunmalı, müstehliklerin nispetleri ve nevileri bilinmelidir. Bunların çeşitli masraflarını tesbit etmelidir. Ayrıca vatandaşların beslenmesini inceliyen bürolara ihtiyaç vardır. Bunlar demokratik ve ileri memleketlerde muntazaman yapılmaktadır. Aile gelirlerinin miktarını ve masraflarını bilmek, malî mevzuatın tesis, tedvininde ehemmiyetle dikkate almak lâzımdır. Bu da, cemiyetimizin esasını teşkil eden ailelerin durumu, hakiki durumları ile anlaşılabilir. 1953 te İngiltere'de aile gelir ve masrafları hakkında geniş bir anket açılmıştır. Bu mevzuat içinde aile tetkik edilmektedir. Müstehliklerin malî durumunu devamlı surette tetkik ve takip işi bu anketlerle yapılmaktadır.

Bütün bunlar istihsal ile istihlâk arasında bir muvazene temin edilmesi içindir. Bu suretle muayyen grupların temayülâtını gösteren bu tetkiklerden bütün müstehlik temayüllerin tetkikından iktisadi tetkiklere geçilir. Halkın muhtelif zümrelerinin gelirleri ile tasarruf farklarını ancak bu suretle anlamak mümkün olur.

Dünyada standart halde 14 maddelik aile bütçeleri bu, tetkik esaslarının mesnetlerini teşkil etmektedir.

Birleşik Amerika'da 1935 ten 1953 sonuna kadar bu çeşitli metot ve anketlerle alınan neticeleri kısaca arz ediyorum :

Mevcut ailelerin gelirleri beş gruba ayrılmıştır. Beşinci grup, yılda bin dolâr ve daha aşağı kazananlardır, dördüncü grup yılda iki bin dolâr kazananlardır, üçüncü grup yılda üç bin dolâr kazananlardır, ikinci grup yılda beş bin dolâr kazananlardır, birinci grup yılda beş bin dolârdan fazla kazanır.

1935 yılında bin dolâr kazananlar % 20 iken 1945 te % 5 e ve 1951 de %1 e indirilmiştir. Buna mukabil beş bin dolârdan fazla kazananlar 1935 te % 18 iken 1945 te % 28, 1951 de % 48 e çıkmıştır. İşte milletçe kalkınma budur arkadaşlar.

Buna mukabil bu yıllarda ödenen Gelir Vergisi şudur : Beş bin dolârdan aşağı kazançlı aileler verginin % 35 ini, beş bin dolârdan yukarı kazananlar ise bu verginin % 65 ini tediye etmektedirler. Aynı usul ve anketlerle yapılan tasarrufu tetkiklerine göre :

1935 te bin dolârdan aşağı kazançlı olanların % 29 u hiç tasarruf yapamıyor ve borçlu bulunuyordu.

1945 te bu nispet % 3 e inmiştir. 1950 de ise % 15 e yükselmiştir. Beş bin dolârdan yukarı kazançlarda ise tasarruf sahipleri 1939 dan bu yana gittikçe artmaktadır.

Bu da Birleşik Amerika'daki (Sermaye tekevvün süratini) gösteren en mühim müş'irlerden biridir ki, aynı zamanda (rasyonel yatırım muvaffakiyetini de) göstermektedir. Görülüyor ki, muayyen sermaye terakümleri ve yatırımlarıyla filân sahada istihsali ve filân sahada ihracatı filân filân zümreler için milli geliri ve tasarrufu artırdı demek, artık iktisadi bir hesap ifadesi değil, sadece Merkantilist ve banker bir zihniyetin ifadesidir.

Aslolan, bu sermaye terakümü ve tasarrufların içtimai bünyenin her hangi zümrelerindeki hayat seviyesini yükseltmeye vesile ve vasıta olduğunu göstermek ve bunların en faydalı ve âzami randımanlı sahalariyle yatırılıp kısa zamanda neticeler aldığını ispat etmek lâzımdır. (Bir tavuk çiftliğinin idaresini ele alan bir grup yabancı yardımı yemler ve kuluçka makineleriyle bu çiftlikteki yumurta verimini eskisine nazaran bir misli artırdım demekle öğünemez. O yemler ve makinelerle fennen artırılması lâzımgelen asgari masraflarla âzami miktarları elde edip edemediğini ifade ve ispat etmek durumundadır. İşte bugünkü iktidarın durumu da budur.) Yurdumuz için en mühim meselelerden biri de Türkiye'de ve köylerde elektrik enerjisi işidir. Asıl sosyal ve ekonomik bünyemizde büyük ve hayırlı istihaleyi temin edecek olan bir istihsal meselesini burada tafsil etmek istiyoruz. Bu mesele : Dört seneden beri Birleşmiş Milletler ve İktisadi İş Birliği idareleri köylerin elektrik enerjisi üzerinde çalışmaktadırlar. Bilhassa son iki yıldan beri yapılan hamleler ve başarılan işler büyüktür. Yurdumuzda Elektrik İşleri Etüd İdaresinin kuruluşu eski fakat elektrik enerjisinin köylere kadar temimi teşebbüsleri ise pek

yeni ve bilhassa henüz nazari tasavvurlar halinde bulunmaktadır.

Türkiye nazari sahada ilk defa olarak Türkiye Köylü Partisi programında ciddi bir şekilde ele alınan bu mühim mesele, bilhassa geçen sene Bütçe Komisyonundaki müzakerelerden sonra hararetlenmiş ve ancak Hükümet tarafından da ilk defa 1953 Bütçesinin kapanış nutkunda Başvekil tarafından dile getirilebilmişti. Bütün bu başlangıç hareketlerine rağmen bu sene bütçesi ile de bu işin lâıyık derecesinde ehemmiyetle ele alınmadığını esefle müşahede etmekte olduğumuz için bu hususta bâzı esasları tafsil etmek istiyoruz.

Köyler dâhil Türkiye'nin elektrifikasyonu işi, partimisce, yurdumuzun en başta gelen en hayati meselesidir. Türkiye'nin parlak istikbali ve nurlu yükselişi de her şeyden önce ve her şeyden evvel bu dâvaya bağlı bulunmaktadır. Kanaatimizce yurdumuz için petrol meselesi dahi bundan sonra gelmektedir. Bilhassa ak petrol adını verebileceğimiz su kuvvetlerinden istifade ederek Türkiyenin irili ufaklı hidrolik santral ve bir birine bağlantılı cereyan şebekeleriyle tehzizi zarureti vardır. Bu yolda bizden ilerde olanların tecrübe ve tesislerinden örneklilik istifadeler temini imkânları da vardır. Malûm olduğu üzere, Avrupada memleketşümül cereyanı olan ülkeler üç gurupa ayrılmaktadır.

1. Elektrik istihsali tamamen termik olan ülkeler,
2. Elektrik istihsali tamamen hidrolik olan ülkeler,
3. Termik ve hidrolik muhtelif olan ülkeler.

İkinci bir katagoride bulunan memleketlerin ise birbirine bağlantılı memleketşümül cereyan şebekeleri yoktur. Şimal Afrikası, Yunanistan ve Türkiye bu meyandadır maalesef.

Halbuki birinci katagoride bulunan ülkeler hem kendi hudutları içinde her tarafa cereyan temin etmişler, hem de icabında komşularıyla elektrik enerjisi ithal veya ihracını temin edecek duruma gelmişlerdir. İsviçre ve İsveç bunlara misaldir. Munhasıran hidrolik enerjiden istifade eden İsviçre icabında Almanya'ya elektrik ihraç edecek veya zaruret halinde ithalâta geçecek durumdadır.

Tepelerinden kıyılarına doğru türlü suların

cereyan ettiği yüksek yayla olarak yurdumuzda ise son çıkarılan bir kanunla Su İşleri İdaresi bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilirken dahi hidrolik santrallerin yanına termik santraller kurmak müsaadesi verilmiştir ve maalesef memleketimizde elektrik mühendisleri ve eksperleri yeter sayıda ve salâhiyetli makamlarda bulunmadıkları için işler daha ziyade sayı ve salâhiyet bakımından tesirli irtifalarda bulunan su mühendislerinin anlayış ve arzularına göre cereyan etmektedir. Halbuki elektrik enerjisinin en mühim beşiklerinden biri olan İsviçre bu bakımdan bizim için örnek olacak mevzuata en aşağı elli yıldan beri sahiptir. İsviçre'nin köylerin elektriğe kavuşturulmasındaki büyük cehitli hamleleri ise yurdumuz gibi nispeten büyük, dağınık ve dağlık olan köyler memleketinde ilgilili, hesaplı ve programlı çalışılırsa neler başarılabilirliği ibret verici eserleriyle ortadadır. 1893 ten beri İsviçre bu yolda çalışmaktadır.

İlk Devlet santrali de 1906 da kurulmuştur. 1906 dan 1920 ye kadar bir yandan Devlet, öte yandan da hususi işletmeler ve belediyeler birçok santraller vücuda getirmişlerdir. 1920 de muhtelif bölgeler arasındaki cereyan bağlantıları yapılmış ve bu suretle memleketşümül şebeke meydana gelmiş ve elektrik istihsal bölgeleri ayrılmıştır.

Nehirlerden ve sarfiyatı daha iyi kontrol edilen tabii göllerden istifade edilmiş, irili ufaklı hidrolik santraller tesis edilmiştir. Daha büyükleri inşa edilmiştir. Bu suretle küçük santrallerden başlayarak büyükleri inşa edilmiştir. Memleketin seviye ve iktidarına göre geniş ölçüde faydalı işler yapılmış 1945 te Devlet hesabına büyük santraller inşası işine tekrar girişilmiştir. 380 kilovatlık tansiyonla nakil hatları inşa olunmuştur. İsviçre'te yüzde üç enerji termik santrallerden temin edilmektedir. Yurdumuzda elektrik enerjisi yahut kasabaları aydınlatan ve geceleri tenvirata istinat eden bir lüks addedildiği için enerji daha ziyade termik santrallerle temin edilmiştir. Memleketin zengin linyit kaynaklarından bu iş için istifade edilmesi düşünülmemiştir. Almanya'da linyitten istifade edilerek yeni santraller kurulmaktadır.

Tabiat şartları, sosyal bünyesi ve nüfus bakımından yurdumuzda mukayesesiz nispeten

mümkün olan İsviçre elektrik enerji istihsalı yirmi milyar kilovat saattir. İsviçre'teki tabii kaynaklar 60 milyar kilovat saat elektrik istihsaline elverişlidir. Bunun için yeni yeni kaynaklar bulunmaktadır ve yeni yeni tesisler yapılmaktadır.

İsviçre'ye gelince; burada da her nevi hidrolik kaynakların çeşitlileri vardır. İplik kadar sudan tutunuz da dünyanın en büyük suları kadar olan büyük sulardan elektrik istihsal edilmektedir. Bundan istifade ederek 280 metre yüksekliğinde bir baraj da yapılmaktadır ki, bizim büyük tesislerimizden olan Seyhan barajı dahi bunun yanında pek küçük kalmaktadır. Elektrik enerji işini en büyük çapta ele almak için yurt içinde şebeke meydana getirmek, köyleri işiğe kavuşturmak için dahi ne gibi ciddi tedbirlere ihtiyacımız olduğunu gösterir. Türkiye'de elektrik enerjisi çeşitli, yüksek maliyetleri masraflı ve pahalı cereyanlar halinde bir milyon iki yüz milyon kilovattır. Gerekçelerinde ve Sayın Başbakan memleket içinde ve dışında bununla övünmektedir. Türkiye'nin linyitten istifade etmek suretiyle kazanacağı büyük enerji imkânları üzerinde durulacak mühim noktalaradan birisidir. Zonguldak ve temadisi henüz 150 kilometrelik bir nakil hattı olacaktır. İnşasında büyük hatalar yapılmış bulunan Sarıyar hidro - elektrik santrali vücuda 400 milyon Kw. ilâve edecektir. Gediz - Demirköy barajı ikmal edildiği vakit 150 milyon kilovat saat temin edilecekse de bütün bunların ifadesi daha ziyade bize daha neler yapmamız lâzımgeldiğini ve bugün bu santrallerin kurulmasına rağmen memleketimiz henüz elektrik bakımından bir çöl halinde bulunduğu. Bir ecnebinin ifadesine atfen söylüyorum, Türkiye elektrik enerjisi bakımından çok zayıftır. Bunu İstanbul'dan Erzurum'a doğru yapılacak bir gece uçuşu anlatmaya kâfidir. Bütün güzergâhın zulmetlere gömülmüş bir manzara arz edeceğini de biz ilâve edelim. Son zamanlarda Yugoslavya'da da bu yolda örnek teşkil edecek nümuneler meydana gelmiş ve hattâ Marshall yardımından bu yolda faydalanmasını bilmiştir. Yurdumuz gibi bazı bölgeleri dağlar ve nehirlerle tecrit edilmiş ve bilhassa elektrik enerjisi ve bilhassa köylerin bu ilâhi iktidar ile tevhizi işi son yıllarda Yugoslavya'ya da ibret örneği olacak eserler meydana getirmiş Yugos-

lavlar bu hususta Marsal yardımlarından dahi faydalanmasını bilmişlerdir.

Yurdumuz gibi bâzı bölgeleri birbirinden uzak dağlar ve geçitlerle tecrit edilmiş içtimai kesafeti seyrek olan ülkelerde bilhassa mikrosantraller işinin ele alınması bu hususta küçük su kaynaklarından faydalanması ayrıca tetkiki ve plânlanmayı icabettiren mühim bir teknik mevzu teşkil etmektedir.

Daha fazla büyük barajlarla meşgul görünen Hükümetin dikkat ve alâkasını Birleşmiş Milletler Elektrik Enerjisi Komisyonunda Türkiye'yi temsilen beyanatta bulunan ve Mutdoğan adı ile zikredilen zatın bildirdiğine göre :

Türkiye'de elektriğe kavuşturulması gereken 34 000 köy vardır. Bu da 1,5 milyar Türk lirası veya 500 milyon dolâra ihtiyaç göstermektedir. Bu programa belediyeler ve Devlet iştirak etmeli. Türkiye'nin mahdut malî kaynaklarıyla bunu başarmak çok uzun zamana mütevakıftır. İktisaden geri kalmış memleketlere Birleşmiş Milletler bu bakımdan malî yardımlar bulunmanın kaynaklarını ve usullerini tetkik ve tavsiye etmelidir.

Bu teklifi komisyon direktörü iyi karşılamış bilhassa bu memleketlerde elektrik enerjisi bakımından örneklik köyler ve çiftlikler inşası için Birleşmiş Milletlerden eksperler gönderilmesi işini tavsiyeye şayan görmüştür. Bu noktaya da Hükümetin dikkatini çekeriz.

Köylerde kullanılacak elektrikli cihazların ve her türlü vasıtaların çeşidi tahmin ve tasavvurun fevkında çoktur. Bunların maliyeti, istihlak miktarları ilâh... de hesabedilmiştir. Tecrübe çiftliklerinde kullanılan aletler ve yıllık sarfiyatları da tesbit edilmiş bulunmaktadır. Aydınlatma, muharrik kuvvet ve ısıtma için neler sarfedileceği ve bunların maliyeti de bellidir. Bâzı memleketlerde bir KWH tın fiyatı zirai mahsul fiyatları buğday, süt, et ilâhiri de mukayeseli olarak tetkik ve tatbik edilmektedir. Bilhassa ilk 30 dekar ve daha aşağı toprağı olanlara elektrik çok ucuz verilmekte 150 dekara kadar da fiyatlar düşük tutulmaktadır. Köylüyü kalkındıracak en mühim esaslardan biri çoktan halledilmiş bulunmaktadır. Yurdumuz için mevcut tetkik, tecrübe ve tatbiklerden istifade imkânları alâkalarının ıtıla-

ına arz olunur. Alâkalarının anlayış ve cehdine bağlı görmekteyiz.

En son istatistik rakamlarına göre Ocak 1954 te elektrik enerjisi istihsali aylık vasatı: İsviçre'de 1.141.000.000, İsveç'te 2.297.000.000, İngiltere'de 6 milyar, Birleşik Amerika'da 37 milyar, Fransa'da 3 milyar, Batı - Almanya'da 5 milyar, İtalya'da 2.707.000.000, Yugoslavya'da 261 milyon kilovat saat ayda, iken Türkiye'de en son, en yüksek rakam, Hükümetin ifade ettikleri de dâhil, 1953 yılının Eylül ayında 100 milyon kilovat saattir. Demokrat iktidarın 4 senelik tesisleri ve inşaatıyla övündüğü rakamlarla bunları karşılaştırmak hazindir.

Türkiye'de 4 senelik artış 65 milyon, şu 100 milyona nazaran 35 milyon kilovat saattir ayda. Halbuki 50 yıldır elektrik dâvasını halletmiş bulunan İsviçre'de 586 milyon kilovat saat ayda, İsveç'te 181 milyon kilovat saat ayda, elektrik işini 50 sene evvel halletmiş olan memleketlerin artış temposuna nazaran bizim 35 milyon kilovat saat aylık tezayüdün hepimizi ne dereceye kadar tatmin edebileceğinin takdirini size terk ediyorum. Şu halde bizden ileride olanların tempolarına göre de el'an çok geride kalmaktayız. Bunu bilelim.

Bu sene bütçe gerekçesinde geçmiş iktidarla hesaplaşmak için dört senelik neticeler verilmiş, milyonlar ve nispetler zikredilmiştir. Bütün bunların bütçe gerekçelerimizde bir aded haline gelmemesini temenni ile söze başlayacağız. Bu çeşit hareketler bundan sonraki bütçeleri, tamamen siyasi bir propaganda vesikası haline getirecektir. Biz bunlara tamamiyle mukabele etmek istemiyoruz. Her madde ve faslında ayrı ayrı mukabele mümkün olmasına rağmen, bütçede bu sene güzel grup hizmetleri tasnifi yapılmıştır. Siyasi maksatlarla da yapılmış olsa güzeldir. Mütâakıp senelerde inşalah ilmî maksatlarla yapılacaktır.

Birinci grup sağlık hizmetleri grupudur. % 96 zam yapıldığı, bu dört sene zarfında bu gruba 195 milyon yatırıldığı söylenmektedir. Demin kısaca temas ederek geçtim. Nedense dünkü ve bugünkü iktidar da gayelerden ve elde edilen neticelerden çok, hep ve hep vasıtalarından bahsetmektedir. Burada bahsedilen vasıtalarla şu tasarruf yapılmış veya yatırımlardan bu kadar derecede netice elde edilmiş tir denmiyor.

Bu kadar yatırımlarla, bu vasıtalarla vatan-daş ölümleri, ne nispette azalmıştır, hesabı, sayısı, beyanı yoktur.

Memlekette hastalık nispeti ne kadar düş-müştür? Hesabı, sayısı, beyanı yoktur.

Beynelmilel ölüm sebepleri listelerine göre önleyici olarak hangileri ile mücadele edilmiş-tir. Bunların hesabı, sayısı yoktur, rakamları beraber verselerdi iyi olurdu.

Vasıtaların takviyesinde, propaganda değil, elde edilen neticelerin kıymeti faydalı olurdu.

Sağlık hizmetlerinde yatırım 195 milyon karşısında en son rakama göre, köylerde ço-cuk ölümleri binde 83 olarak devam etmekte-dir. İstatistik İdaremiz 7 183 köyde tetkik yap-maktadır. Hattâ, garip bir şey, 1950 de bin-de 68 görünmesine rağmen 1951 de 83 e çıkmış görünmektedir.

Büyük şehirlerde ölümler işini bir sözlü soru vesilesiyle arz etmiş olduğum ve tutanak-lara tevdi eylemiş bulunduğum için tekrar et-mek istemiyorum, zatürriiden ölenlerin üstün-de durmak istiyorum. Çünkü o tarihten bu yana neşredilen istatistikler, yurdumuzda za-türrie ölümlerinin gittikçe ucuzlayan, 80 kuru-şa düşen penisilinle karşılanması pekâlâ müm-kün iken, zatürrie ölümlerinin dahi düşmedi-ğini, hattâ büyük şehirlerimizde artmakta oldu-ğunu göstermektedir. Evet milyonlar artmış, vasıtalar ve yatak adedi artmış. Fakat bu ölümler niçin düşürülmüyor, niçin düşmüyor. Va-sıtaların ve milyonların artması kâfi değil. İyi organizasyon, iyi teşkilât yapmak, servisleri iyi çalıştırmak lâzımdır. Bir yandan bu rakam-ları ve bu nispetleri zikrederken burada baş-kentte bulunan Nümune Hastanesinin Taş Pav-yonunda bir yatakta üç hasta yatmakta, baleti nezide bulunan bâzı hastaların sezlonglarda yat-tıkları görülmektedir.

Arkadaşlar; bir idare, servislerin yeniliği ile övünebilir. Binaların yeniliği ile değil. Eğer mesele demir, çimento ve karyola meselesi olsaydı. O vakit bunu verebilirlerdi ve diyebi-lirlerdi ki, şu kadar fazla çimento, demir har-cadık, karyola aldık.

Şimdi millî eğitim hizmetlerine geçiyorum: Bunum için de verilen tahsisat % 48 artmıştır, 330 milyon lira fazla verilmiştir, dediler ve burada muhalefete cevap olsun diye, ilkokul-

lardaki talebe sayısından başlayarak yukarıya kadar verdiler. Fakat burada da ancak kemi-yet üzerinde duruldu, kemiyet hesabı, randı-manlar, kalite üzerinde bir şey verilmedi. İlk-okullara şu kadar milyon çocuk devam ediyor-muş, onlardan kaç yüz bin kişi diploma alıp çı-kıyor? Ve kaç yüz bin kişi kültürünü devam ettiriyor? Bunlar yok.

Mekteplerin tedris vasıtalarına gelince : Köy okullarından başhyahm, cümlesi malûm. Bun-lardan da söz yok. Birçok köy okullarının he-nüz hocası temin edilmemişse; 15 ncı asırdan kalma, merhum Piri Reis haritasında olduğu gibi, dünyanın müstevi telâkki olunduğunu ik-tidarın bilmediği anlaşılıyor. Tedris malzemesi olmıyan üstelik ders saatleri boş geçen okulla-rın neyi ifade ettiğini maarifçiler benden daha iyi bilirler. Ben yalnız bu kadar söyleyip geçi-yorum.

3 ncü grup olarak sosyal güvenlikten bahso-lunmaktadır. Eski iktidar zamanında kurulmuş Emekli Sandığı ile İşçi Sigortaları Kanununu sosyal güvenlik müesseseleri diye ele alarak on-ların yüz milyonlarını buraya geçirmek, asgari ücret tarifesi bulunmıyan 500 bin işçinin ve çift hayvani olmıyan 500 bin ailenin bulunduğu bir memlekette henüz sosyal güvenlik dâvası an-laşılammış bir dâva olarak kalmaya mah-kûmdur.

Bu arada şunu da kısaca arz etmek isterim; son Emekli ve Memurlara Yardım Kanunundan sonra yolda beni bir ihtiyar çevirdi; bize de bir şey var mı dedi. Siz kimsiniz dedim; anlaşıldı ki, İşçi Sigortalarından emekli bir işçiymiş. Hükümetin, bu gibi sosyal güvenlik tedbirleri alırken bütün içtimai zümreleri ve onların mün-tesiplerini de düşünmesi lâzımdır. Aksi tak-dirde, tezath neticeler, müspet netice vereceği yerde menfi aksülameller uyandırır.

Dördüncü grupta iktisadi kalkınma giderleri olarak % 10,3 artışla 998 milyondan bahsedil-mektedir.

Köprüler, yollar, limanlar, barikatlar ilâh. Fakat demin aşağı yukarı durumunu çizdiğim ve bütün açıklığı, çıplaklığı ile gösterdiğim bir memlekette iktisadi kalkınma giderlerinin ev-velâ hangi kaynaklara yatırılması lâzımgeldiği açıkça belli olmaktadır. Köy ünitesi olarak, iktisadi vahdet olarak kalkınması temin edil-memiş olan bir kaynağın, kökünün yollarla be-

zenmesi ,limanlara inmesi, bir sömürge işletmesi gibi iktisadi işletme meydana getirebilir, fakat bir anavatan kalkınmasını asla. Mazidekilerin düştükleri bir hataya bugünün iktidarı da maalesef düşmüş bulunmaktadır ve limanlardan içerilere doğru denizden yapılan bir çıkarma gibi medeniyet, refah götüreceğini zannetmektedir.

Beşinci grupta milli savunma hizmetlerine bir milyara yakın tahsisat verilmiştir. Bu noktada fazla şey söyleyecek değiliz. Yalnız askeriyemizin **günlük işesinin** yani Tayinat Kanununun bütün vaatlere rağmen halen değiştirilmemiş olduğunu arz etmeliyim.

Bütün bunlardan sonra Devlet borçları üzerinde de bir **saniye durmak** ve C. H. P ile D. P. arasında baş ağrıtıcı münakaşa mevzuu olan altın mevzuuna da kısaca temas etmek isterim.

Bizim elimizdeki rakamlara göre tutanaklarda bulunmasını arzu ettiğimiz şudur :

1 Mayıs 1953 te Devlet borçları, umumi ye-kûn, 2 825 279 123 liradır.

Bunun resmî kura ve serbest kura göre altın mukabilleri de : 901 200 kilo veyahut 440 761 kilodur.

Genel bütçelerin konsolide ve dalgalı borçları,

Katma bütçelerin konsolide ve dalgalı borçları,

Devlet ekonomi kurullarının konsolide ve dalgalı borçları,

Ve diğer konsolide ve dalgalı borçlar bu ye-kûnlara dâhildir.

Paramızın tesbit edilmiş olan resmî kura rağmen serbest borsalarda ve piyasada gittikçe kıymetten düştüğü de bir hakikattir.

Elimizde mevcut ve Birleşmiş Milletlerin beynelmilel para fonunca tesbit olunan kıymetlere nazaran, 50 Belçika frangı bir dolâr, 1, 10 Kanada sterlini bir dolâr, 349,60 Fransız frangı 1 dolâr, 4,20 Alman markı 1 dolâr, 5 020 Yunan drahmisi 1 dolâr, 350 İtalyan liri 1 dolâr. 2,19 Suriye lirası 1 dolâr. 2,80 Türk lirası 1 dolâr.

Maalesef bu resmî kurlar memleket içinde olduğu gibi memleket dışında da tamamen aleyhimize cereyan etmektedir. Dışardan aldığımız Marşal dolârlarıyla, hibelerle ve Dünya İmar ve Kalkınma Bankasından aldığımız; 1950 de:

7 Temmuz 1950 de 4, 1/4 faizle ve 25 yıl müddetle aldığımız 12 milyon dolâr ile 7 Temmuz 1951 de 3, 7/8 faizle alınan 18 yıl vâdeli, 3, 9 milyon dolâr.

19 Ekim 1950 de yine Kalkınma Bankasından aldığımız 3,2 faizli 15 yıl vâdeli 9 milyon dolâr ile 18 Temmuz 1950 de Seyhan Barajı için alınan 4, 3/4 vâdeli 25 milyon dolâra rağmen yani memlekete bu kadar dolâr emportasyonu yapmasına rağmen paramızın kıymeti düşmektedir. Çünkü dış ticaret açıklarımız bunlarla kapatılamıyacak kadar büyüktür. Memleket dışına seyahat etmiş olanlarımız da bilmektedir ki 100 İsviçre frangı yerine 75 frank vermektedir. 100 kuruşa 125 liri vermektedir. Pire'de 30 lira 3 000 drahmî, 100 liraya da 70 mark satın alınmaktadır. Suriye ve Lübnan'daki paramız son senelerde yüzde yüz kullanma kabiliyetini kaybetmek üzeredir. Memleketimizdeki dolâr karaborsası 11.60 gibi muazzam rakamlara hâliğ oldu. Yani bir dolâr alabilmek için 11 lira 65 kuruş vermek icab ediyor. Bu para ile ancak bir dolâr elde edildiğini alâkalı iş adamlarının hepsi bilmektedir.

Bütün bunlardan sonra sözlerimizi söylemek ve sizleri daha fazla tasdi etmemek için yine Komisyonun gerekçesine geliyorum. Komisyon gerekçesi üzerine şunları ifade etmek istiyorum, önümüze getirilen bu bütçenin karakteri nedir? Komisyon raporuna göre bu bütçe denk ve samimîdir. Bizim görüşümüze göre kısaca bu bütçe denk ve samimî değildir. Hem o kadar samimî değildir. ki, Komisyon gerekçesi gibi samimî değildir. Ve samimî görmediğimiz bir gerekçeyi biz kalkıp da bu bütçeye samimîdir diyemeyiz. Çünkü samimî olmadığımıza kaniiz. Bu bütçenin samimî olmadığını gelir kaynaklarından da anlıyoruz, memleket realitelerine uymadığını yaptığı yatırımlardan anlıyoruz. Onun için bizzat bu bütçenin samimî olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Geçen seneki bütçenin bundan daha samimî olduğunu sarahaten ifade edebiliriz. Sonra bu Bütçe denk de değildir. İcabederse bu hususta gelir bütçesi görüşülürken konuşmamızı yapabiliriz. Biz bu bütçede ve en iyimser bir görüşle 232 milyon lira açık görmekteyiz. Biz tahminlerimizin tahakkuk etmemesini arzu ediyor ve bu bütçenin, inandıkları gibi demiyeceğim, umdukları ve sandıkları gibi denk olmasını, kapalı netice ver-

mesini istiyoruz. Yalnız bu arada arz ve izah etmeliyiz ki iktisaden geri kalmış, az gelirli bir ehramı içtimaiye dayanan bir memlekette biz denk bütçe politikacısı değiliz. Ve bu durumda bulunan milletimizin karşısına hiçbir zaman denk bütçe politikacısı olarak çıkmıyacağız. Böyle bir ehramı içtimaiye dayanarak yaşamak için daha nice nice yıllar hayati yatırımlar uğrunda bütçe açıklarına tahammül etmesi gerektiğine kaniiz. Ama siyasi yatırım değil, böyle yatırımlar için bütçe açığı kabul etmiyoruz. İçtimai ve iktisadi yatırımlar için bütçe açıklarını her zaman kabul ederiz.

Sonra bu bütçede, gelir kaynaklarına esas olarak gösterilen rakamlarda Bütçe komisyonu o kadar iyimserdir ki bunda Hükümetin teklifinden de ileri gitmiştir. Hükümet Gelir Vergisini 475 milyon lira olarak tahmin ettiği halde, Bütçe komisyonu bunu 485 milyon liraya çıkarmıştır. Bunun esbabı mucibesi de ekspansionizmdir. İnkişaf artmıştır, 1953 te gelir tahsilâtı arttığına göre, 1954 te daha fazla artacaktır.

Fakat arkadaşlar, Gelir Vergisi tahsilâtının daima bir sene sonra yapıldığını da unutmamalıdır. Zira 1952 sonundan beri tahdit rejimine girildi.

1952 ortasında tercih rejimi başlamıştı. 1952 Eylülünden itibaren tahdit rejimi başladı ve onun neticeleri 1953 vergilerinde ancak belli olabilirdi, kısmen. Asıl darlık 1953 içinde yaşanmış ve yaşanmaktadır. 1953 Gelir vergileri 1954 te tahsil edilecektir. İthalâtın azaldığı, tahditlerin arttığı, Gümrük, İthal ve Muamele vergilerinin azaldığı bir devirde güzel bir mukabil kontr puva bulmuşlar İmalât ve Muamele Vergisi artacaktır, diyorlar.

FERİDUN ERGİN (Urfa) — Dikkatli okumamışsınız. Esbabı mucibe tamamen sizin söylediğinizden farklıdır.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Gelir Vergisinde vergi matrahı 60 binden 70 bine çıkmıştır ve yeni vergi matrahları ilâve olmuştur. Onun için bu vergi artacaktır, demektirler. Fakat her yeni açılan müessesenin kazanıp kâr edeceğini ve Gelir Vergisi üzerinden verilebileceğini nasıl tahmin ediyorlar?

FERİDUN ERGİN (Urfa) — Büyük adedler kanunu...

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Büyük adedler kanunu... İstatistik olarak büyük adedler kanunu rakam olarak ele alınıp bu sene Gelir Vergisi artacakmış, sizi tatmin etti mi bilmem? Bizi tatmin etmez.

FERİDUN ERGİN (Urfa) — Böyle izah edilirse tabii tatmin etmez.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Karşılıklı konuşacağız.

Gelir Vergisini Hükümet 475 milyon lira yanlış tahmin etmiş, komisyon bunu düzeltmiş, 485 milyona çıkarmış. Bunda hakkı var, komisyonun. Çünkü memur ve hizmetlilere ikramiye veriyorlar, memur ve hizmetlilerden alacakları Gelir Vergisi miktarı tabii binnetice olarak artacaktır. Bu bir otofajidir, kendi kendisini yemektir.

İkinci olarak Esnaf Vergisi, Kurumlar Vergisi 70 milyondan 90 milyona çıkarılmıştır. Kurumlar Vergisi ne alırsanız verir. Türkiye gibi fiziki şahıslardan çok vergi alan? Hükmi şahıslardan az vergi alan başka bir memleket misali vermek güçtür. Esnaf sayısı arttığı için Esnaf Vergisinin artacağına kani ve bunu ufak bir artırma ile almışlar. Kiralar artacak, Gelir Vergisi sahasında da bittabi buraya düşenler de olacaktır.

Hatalı gördüğümüz vergi tahminlerinden birisi de davar, domuz vergisidir. Maalesef memlekette şiddetli kış hükümfermadır. Bugün değil, bütçenin Meclise verildiği tarihten beri erken gelen kış, birçok bölgelerimizi zarara sokmuştur. Cihanbeyli bu sene % 30,35 kadar hayvan zayıtı vermiştir. Bu hayvanların bütün Türkiye çapında ağır tesirlerini önümüzdeki seneler Sayım Vergisi gösterecektir.

Böyle bir vaziyete muvazi olan yeniden 29 milyonluk davar ve domuz vergisinin nasıl tahsil edilebileceğini kendileri nasıl tahmin edebiliyorlar? Anlıyamıyorum.

İthalât, Muamele Vergisinde de enterasan bir nokta vardır. Yeni Gümrük Kanunu kabul edileceğine göre, tahmin yapılmıştır. Hükümet ve yeni Gümrük Kanunu kabul edileceğine göre, bu kanuna göre çalışacak demektir, bu ne dereceye kadar objektif bir metottur, bir Devletin bu derece lâübali tahmin usulünü kabul etmesi bilmem ne derece doğrudur.

Gümrük Kanunu filhakika Meclis gündemine girmiştir, galiba bütçeden sonra çıkacaktır.

ondan sonra bütçe çıkacaktır. Bu garibe, millî ve malî tarihimiz için faciadır. Garibe olarak kayıt ile geçiyorum.

Şu Törki anlaşması sırasında çıkması, Törki anlaşmasının tatbikatı zamanında tatbik edilmesi, memleketlerin neler kaybettiğini bilmiyen, Gümrük Vergisi Kanunu burada iken Gümrük vergilerine matrah teşkil etsin diye gündeme gelmiş, fakat bütçe ondan önce çıkacak. Öyle anlaşılıyor. Bu arada yeni tatbik edilen kanunların daima az netice verdiğini bir hatırlatıcı misal olarak arz edeceğim:

Son transfer borçları, dış krediler ödeneği için yeniden siparişler yapıldığını, ithalâtın ona göre yürüdüğünü, bu sene dış kredilerin bu sahadada kapanmış olduğunu bilmemiz lâzımgeldiğini, Gümrük vergileri vesilesiyle ilâve etmek isterim. Bilhassa, dış piyasalarda ancak uzun vâdeli olarak ağır sanayi müesseseleri bize mal göndermekte, diğerleri siparişlerimizi göndermemektedir. Bu da gösteriyor ki, maalesef krediler sıfıra düşmüştür.

İmalâtta Muamele Vergisine gelince: Sanayiimizin ve bilhassa küçük sanayiimizin tahripkârı olan bu verginin de el'an mevcut olduğunu ve samimî, denk denilen bu bütçenin de en esaslı mesnetlerinden birini teşkil ettiğini görmekte gayet acı duymaktayız.

Memlekette sanayi sayımı yapılmıştır, bu sayımın neticeleri neşredilmiştir, orada acıklı bir ehlâm meydana gelmiştir.

Her memlekette aile sanayii geniş miyasta inkişaf etmiştir, on binler ve hattâ yüz binlerce aile bununla meşgul olur. 10 kişiden fazla çalıştıran fabrikalar ehlâmın zirvesini gösteriyor. Bizde on kişiden az çalıştıran müesseseler çok azdır. Ona mukabil diğerleri gelmekte ve ondan sonrakiler piramidin asıl tabakası altında ezilmektedir. İmalât Muamele Vergisinin aile sanayii için neler yapmakta olduğunu, tahripkâr tesirlerini ifade etmekle geçiyoruz. Senelerden beri burada tadil yapılacaktır şu şu olacaktır diyoruz fakat gene bu 215 milyon lira ile karşımızdadır. Şeker ve Glikoz İstihlâk Vergisine gelince: Dünyada misli menendi görülmiyen ağır bir İstihlâk Vergisi olarak gene karşımızdadır. Ama Petrol İstihlâk Vergisi gelirini biraz düşürmek zorunda kalmışlardır. Bu düşüklüğü biraz daha artırmalarını temenni ederiz. Çünkü kar, kış dolayısıyla nakliyat birçok yerlerde birçok bölgelerde durmuştur.

Memleketimizde bu kadar kalkınma olduğu halde bu havagazı ve elektrik vergi geliri bir türlü artmamaktadır. Nedense büyük artışlar göstermiyor. Elektrik ve havagazı vergileri aynı tempoda saymaktadır.

Maden resimlerinde, madenlerin artmasına karşılık büyük bir artış kaydedilmemektedir. Çünkü ne mahallî idarelere ve ne de Gelir Vergisine esaslı bir şey vermeden sadece eski rüsum ile madenlerimiz gitmektedir.

Tapu harçları artmaktadır. Mahkeme harçları yeni kanunlar sayesinde artmaktadır. Ve milletimiz acı acı her mahkeme kapısında ezasını çekmektedir. 1950 de beş milyon lira olan mahkeme harçları vergileri ağırlaştırmadım diyen demokrat iktidar devrinde bu Harçlar Kanunu dolayısıyla 27 milyon istemektedir, mahkeme harçlarından. Gerekçelerde bu iddialar da vardır, yeni vergiler ihdas etmeden, mevcut vergileri ağırlaştırmadan denk bütçe. İhdas edilmiş yeni vergilerin, ağırlaştırılmış yeni vergilerin tahsilâtı ile denk gösterilen bütçe. Noter harçları da öyle. Pasaport ve kağıtlara işleri de artmaktadır, turistik seyahatler artmakta olduğu gibi.

Burada hazin bir fasıl da Sulama İdaresi geliridir. Gerekçeyi okursanız, sayın Bakanın dün burada söylediklerini hatırlarsınız, memlekette sulama idaresi inkişaf etmektedir, sulanan arazi inkişaf etmektedir. Sulanan araziden vergi, resim alınmaktadır, rakamlar neden buraya aksetmemektedir hayret efsadır. Sulama İdaresi bütçesine ayrıca yatırım yaptınız, 300 milyon lira verdiniz, Sulama İdaresini bütçenin kontrolünden çıkardınız, bundan sonra İktisadi Devlet Teşekkülüdür, hür ve müstakildir. Rakamları bu suretle takibetmek mecburiyeti vardır. Bu idare diyor ki ben sulamayı 60 bin hektardan 230 bin hektara çıkardım. Yüz binlerle konuşuyor. Ona mukabil Sular İdaresi gelirleri 1951 de 300 bin, 1952 de 1 milyon liraya çıkmış, 1953 te 750 bin yani söylenenlerle icraat olarak gösterilenler ve bunların malî repörküsyonları birbirini tutmamaktadır.

Tekel hasılatı üzerinde ilerde vakit ve fırsat bulursak Tekel Bütçesinde duracağız.

Radyo gelirleri : 2,750 milyondan 7,5 milyona çıkmıştır. Fakat bir türlü bu Millî Piyaniko gelirleri yükselmiyor. 1950 de 11 milyon tahmin edilmiş 11 milyon tahsil edilmiştir.

1951 de 21 milyon tahmin edilmiş 10 milyon gelmiştir.

1952 de 23 milyon tahmin edilmiş yine 11 milyon gelmiştir.

Şimdi 21 milyon gelmeyeceği anlaşılacak yine 11 milyona inmiştir.

Millî Piyango gelirlerinin artmamasının en başlı sebebi bankaların piyango oyunlarıdır. Bankalar kumar oynamaktan vazgeçirilirse dolayısıyla Millî Piyango ve bilhassa Millî Savunmanın istifadesi artacaktır.

Nihayet hazin bir fasıl olarak Musul petrolü geliri karşımıza çıkmaktadır. 1952 de 6 milyon, 1953 te 35 milyon ve nihayet bu sene 75 milyona çıkmıştır. Ama üç seneden beri tahsilât yapılamamaktadır. Tahsilât yapılamayan bir parayı, 75 milyon lirayı bu bölüme koyarak nasıl denk bütçe iddiasında bulunuyorlar, bunu bir türlü anlamak kabil değil. İnşallah Irak Hükümeti, Hükümetimizin denk bütçe hakkındaki iddiasını yerine getirmek için bu 75 milyon lirayı verir. Fakat tahsilât yapılmayan bir haneye böyle 75 milyon lira yerine eskisi gibi altı milyon lira konsa hiç de fena olmaz. Eğer metot olarak hesab edilerek, Abadan tasfiyehanesi kapandı, Irak petrolünün istihsali arttı diye buraya, bu haneye 75 milyon lira kondu ise, böyle bir malî metot olmaz. Bir de bizim devletçiliğimizdeki hukuk anlayışının garabeti vardır. Eskiden beri, otuz senedir âdet olmuştur; Devlet malları ya peşin veya taksitle satılır. Hususi kanunları vardır. Kimlere satılacağı evvelden belli olur. Taksite bağlanır. Şimdi bu devre ait tetkikim olmadığı için açıklıyamıyacağım. Hâtırası hazindir. Bütçelerimizden bu fasıllar kalkmalıdır. Devlet elindeki gayrimenkullerin zamanla kıymet iktisabedeceği ve Devletin patrimonvanını artıracığı bedahetken Devletin mal, mülk satması, bunu taksitle satması garip gelmektedir.

Nihayet demokrat iktidar zamanında artan kaynaklardan biri de para cezalarıdır. Para cezaları üç milyondan beş milyona, vergi ve zam cezaları beş milyona, müteferrik gelirler 15 milyona çıkmıştır. Bütün bunlardan sonra arzımız şu olacaktır :

Bu bütçe denk değildir. Nakdî ve umumi sâ-mimî değildir. Birinci hükmümüz bu.

İkincisi; yeni iktidarın ihdas ettiği yeni vergiler devam etmektedir. Mevcut vergiler ağır-

laştırılmıştır. Bâzı sahalarda boş bırakılmıştır. Bâzı memleketlerde bâzı zümreler az vergiye tâbi tutulduğu halde bizde bâzı sahalarda vergi matrahını tazyik edecek şekilde tarhiyata gidilmiştir. İdarede rasyonalizasyona gitmek şöyle dursun, gelişigüzel yeni hizmet sahaları ihdas edilmiştir. Devlet hizmetlerindeki lüzumsuz kadrolar çoktur. Bunlar yeniden yükseltilmiştir. İnsan emekleri de, emeği ile kıyas kabul edilmeyecek şekilde ödenmektedir. Sular İdaresi gibi lüzumsuz ve verimsiz yatırımlara gidilmiştir. Böyle bir zamanda denk olmıyan, bilhassa Türkiye'deki içtimai ehrama denk olmıyan bir bütçeyi övemediğimizden dolayı bizi mâzur görmelerini gerek Hükümetten ve gerekse Bütçe Komisyonundan rica ederiz. (Sağdan alkışlar).

REİS — Söz Demokrat Parti Meclis Grubu adına Hakkı Gedik'indir.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Cumhuriyetçi Millet Partisi Meclis Grubu adına sıra bendenizdedir.

REİS — Abdürrahman Boyacıgiller söz istemiştir ve listede yerini almıştır. Sırası geldiği zaman kendisine söz verilecektir. İki mebusun, hangi partiye mensup olursa olsun, bir Grup teşkil edemeyeceğine dair Divanı Riyasetin kararı vardır; kendilerine tebliğ ediyorum. Bu hususta bir itirazları vasa, usulü veçhile, beyanda bulunurlar.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; Riyaset Divanının tebliğ ettiği karar Cumhuriyetçi Millet Partisi Meclis gurupuna ait değildir. 17. VII. 1953 tarihli Birleşimde, mahkeme kararıyla kapatılmış olan Millet Partisi Meclis Gurupu namına söz istediğim zaman, Divanı Riyasetle Başbakanın katıldığı münakaşalarda istinadedilen noktai nazar, mahkeme kararıyla kapatılmış olan bir partinin Meclis grupunun da olamayacağı esasına dayanmaktadır.

Bendeniz o gün noktai nazarımı mufassalâ B. M. Meclisine şu şekilde arz etmişim : «Mahkeme kararıyla parti faaliyetten menedilmiştir, konuşamazsınız diyorlar. Arzı malûmat edeyim :

Birinci bakımdan Meclis İktüzüğüne bakar-

sanız orada bir rakam göremezsiniz. Kaç kişi ile B. M. Meclisinde grup teşekkül eder, sarahat yoktur. Kaldı ki, Osman Bölükbaşı arkadaşımız Büyük Millet Meclisinde tek başına Millet Partisini temsil etmiş ve bir grup olarak mütalâa edilerek her zaman kendisine parti namına söz verilmiş ve böylece taamül teessüs etmiştir». Muhterem Başbakanın bu mevzu üzerindeki mütalâası da....

REİS — Abdürrahman Bey, müsaade buyurun. Eski zabıtları okuyorsunuz. Ben size Divanı riyasetin almış olduğu bir kararı tebliğ ettim. O karar Millet Partisinin mahkeme kararıyla kapatılmış olması veya olmamasına mütedair değildir. Bir tek kişinin Mecliste grup teşkil edemeyeceğine dairdir. Buna dair mülâhazalarınız varsa Meclis Riyasetine müracaat edersiniz.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bahis mevzuu olan ve beni burada konuşmaya sevkeden âmil usul meselesini ve binnetice grup meselesini arz etmektedir. Divan böyle bir karar verebilir, fakat Meclisin kararı yoktur, Meclisin taamülü vardır. Onu da halletmek için bu mevzuu kısaca gözden geçirmek mecburiyeti vardır. Sayın Başbakan dahi sayının mevzuubahis olmadığını, işin konuşulmasını belirtmektedir. Fazla izahata girişmiyeceğim, bendeniz. Başbakan bu meselenin Meclis kararıyla kesin olarak halledilmesi mütalâasını ileri sürmüştür. 21. XI. 1951 tarihli Birlesimde bunu ileri süren arkadaşımız grup namına söz istemiş, kendisine söz verilmemiş ve Halk Partisi Grubu namına Faik Ahmed Barutçu kendi Meclis Grupları adına söz almış ve tabiatıyla grupları adına söz alınabileceğini ileri sürmüştür. O gün Başkanlık mevkiini işgal eden Fikri Apaydın grup namına konuşulabileceğini ileri sürerek kendisine söz vermiştir. Bu söz muvacehesinde Büyük Millet Meclisi kendisini dinlemiş ve nokta nazarına iştirak ederek bir karara bağlamıştır.

Şimdi muhterem arkadaşlar, Riyaset Divanı maahaza yeni teşekkül etmiş olan Cumhuriyetçi Millet Partisinin bütçe vesilesiyle noktayı nazarını serdetmesine imkân bırakmamak için ileriye bir rakamla çıkmaktadır. Müsaade buyurursanız bu mütalâanın dahi doğru olmadığını; hepimizin ittiba etmekle mükellef olduğumuz ve halen yürürlükte bulunan Meclis İçtüzüğü'nün 3 neü bölümdeki komisyonlar ve

partiler hakkındaki 22 neü maddesinin 2 neü fıkrasını okumak suretiyle arz edeceğim :

«Siyasi partilerin yalnız milletvekillerinden kurulan ve Büyük Millet Meclisi içinde onun çalışmaları ile ilgili çalışmalar yapan Meclis grupları vardır.»

Görülüyor ki arkadaşlar, burada Meclis gruplarının Meclis faaliyetlerine müvazi faaliyeti derpiş edilmiştir; sayısı üzerinde durulmamış ve bu suretle demokratik teamüller bizim Meclis İçtüzüğünde de yer almış bulunmaktadır. Başka memleketlerdeki tabbikata bakarsak, Fransa'da Liberal Partinin mümessili olan zat, tek başına bir partiyi temsil ettiği halde senelerece grubu adına konuşmuştur. Binaenaleyh bu hususta rakama istinadeden Riyaset Divanı İçtüzüğe muhalefette bulunmaktadır. Bu muhalefeti elbette ki İçtüzük hükümlerine aykırıdır ve bizim gurup namına konuşmalarınızdan dolayı Riyaset Divanı bir endişeye kapılmışsa.... (Soldan «hayır öyle şey olamaz» sesleri)... bulunmadığına göre verilen karar Teşkilâtı Esasîyeye ve İçtüzük hükümlerine iktifa ederek bu hususta Yüksek heyetinizin nihai bir karar almasını istirham ederim. Bundan sonra gelecek partilerde bu şekilde temsil edilmeli ve onlara da, âza adedi ne olursa olsun, her zaman söz verilmelidir.

Ben Meclisten istirham ediyorum, Yüksek Meclisiniz bana söz vermezse, bunu hürmetle telâkki ederek bir daha huzurunuzda çıkmıyacağım.

REİS — Efendim, bir noktayı tadviz etmek isterim :

Boycigiller, Riyaset Divanının arz etmiş olduğum kararımı, yeni teşekkül eden Cumhuriyetçi Millet Partisi üyelerine söz vermemek için alınmış bir karar diye tavsif etti. Bunda tamamen yanılıyorlar. Çünkü bizzat kendileri söz almışlardır. Sırası geldiği zaman kendisine söz verilecek ve saatlerce konuşmak imkânını bulacaklardır. Bunun haricinde dünden bugüne, muhalefet partilerinin gurup adına konuşan sözcüleri, saatlerce konuşarak bütçemiz hakkında umumi görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu itibarla kendilerinin konuşmamasını arzu etmek gibi bir şey yoktur. İçtüzük gereğince Riyaset Divanının almış olduğu karara müsteniden, iki kişiyi gurup telâkki edememek bakımından, tercihan söz vermiyoruz. Sıraları gelince diğer

arkadaşlar gibi konuşacaklardır. (Reye koyun sesleri)

Efendim, Abdürrahman Boyacıgiller arkadaşımız...

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Usul hakkında.

REİS — Buyurun.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlarım; şimdi huzurunuzda bulunan meseleyi oylarınızla halledeceksiniz. Fakat kullanacağınız oylar ve vereceğiniz karar Meclis hayatımızda bir teamül ve artık bundan sonra bütün hâdiselerde tatbik edilecek bir kaide halini alacaktır. Bu itibarla Riyaset Makamından rica ve istirham ediyorum, öyle zannediyorum ki, şu anda Büyük Mecliste ekseriyet de yoktur; bu kadar mühim bir meseleyi şimdi reye vaz'etmesinler; ya celseye aralık verdikten ve çoğunluğu temin ettikten sonra, veyahut, Boyacıgiller muvafakat ettiği takdirde, öğleden sonra bunu bir müzakere mevzuu yapıp kararımızı isabetle olmamıza imkân versinler. Bu, çok yerinde olacaktır. Bu mâruzatımı Yüksek Heyetinizin tasviplerine arz ediyorum.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun Barutçu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar; hakikaten teşriî teamülümüzü ilgilendiren bir mevzu ile karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz. Evvelece hatırlıyorum, Bölükbaşı ilk Meclis toplandığı zaman Millet Partisinin tek milletvekili olarak bu Mecliste partisi namına tercihan konuşmuştur.

ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Partisi namına değil, müsaade ettik konuştu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Partisi namına konuşmuştur, zabıtlarda mevcuttur. Hattâ bir gün Anayasa Komisyonunda, hususi mahiyette bâzı arkadaşlarca, olabilir mi, olamaz mı, diye aramızda mevzuubahis olmuştur.

Grup ne demektir? Kaç kişiden teşekkül etmelidir?

Bir adam, tek adam bir partiyi temsil edebilir mi? Tek adamın bir parti namına bir grup hüviyetini belirtmek suretiyle konuşması doğru olur mu, olmaz mı? diye mevzuubahis edilmiştir. Sonra teessüs etmiş bir teamül halinde Mecliste bu devam etmiştir. Şimdi bu kadar mühim bir meseleyi dört başı mamur tetkik etmek lâzımdır. Bu bütün partilerin başından geçebilir. Bir gün tek mebus olarak kalabilirsiniz, biz de kalabiliriz, olabilir. Bu kadar mühim meseleyi, böyle teessüs etmiş bir formül de mevcut olduğuna göre, hele diğer memleketlerdeki emsalini göz önünde bulundurmamak ve esaslı bir şekilde bir formüle bağlamak lâzımgelirse, işi böyle alelfevir bir karara bağlamak doğru değildir. Meseleyi âfaki olarak mütalâa etmeliyiz. Riyaset Makamındaki arkadaşımızdan rica ederim, bu işi acele bir hal şekline bağlamıyalım, karar mevzuu yapmıyalım.

Şimdi bir kere karar mevzuu yaparsak müspet veya menfi şekilde ileriye şâmil bir karar alınacaktır, bunu yapmıyalım.

Arkadaşımız Cemal Reşit Eyüboğlu ekseriyet meselesini mevzuubahis etti. Ben Riyasetten rica ederim, esasen konuşacaklarını ifade buyurdular, lütfetsinler de arkadaşımız konuşsun. Yeni bir karar alırken mevcut olan teamülü bozmak ihtimali karşısında dikkatli olalım. Bunu çok istirham ederim.

REİS — Usul hakkında iki arkadaşına söz verilmiştir. Daha fazla arkadaşına söz vermek İçtüzük hükümlerine göre mümkün değildir, teamülü bozmıyalım.

Arkadaşlar, saat yarımaya geliyor, bir arkadaşına söz verirsem belki sözü yarımaya kalacaktır. Bu itibarla saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 12,18

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

REİS — Reisvekili Muzaffer Kurbanoğlu

KÂTIPLER : Ömer Mart (Çanakkale), Ali Ocak (Gaziantep).

REİS — Celseyi açıyorum.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Müsaade buyurun.

Bütçe müzakerelerine devam ediyoruz.

Abdürrahman Boyacıgiller sabah celsesinde kendisine grupu adına söz verilmesini istemişti. Usul hakkında konuşmalar yapılmıştır. Meclisin bu bahiste çeşitli kararları vardır. Binaenaleyh meseleyi halletmek tefsir yoluyla mümkündür. Böyle bir karara intizaren bütçe müzakerelerine devam ediyorum :

Hakkı Gedik, buyurun.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — İfade ettim efendim. Buyurun Hakkı Gedik.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Usul hakkındaki konuşmalar her şeyi tekaddüm eder.

REİS — Usul hakkında müzakere olmuştur.

Bütçe hakkındaki müzakerelere devam ediyoruz.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Rica ediyorum, istirham ediyorum. Reis Bey, usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Söz vermiyorum size! Hakkı Bey devam edin.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Sizin yaptığımız diktatörlüktür. Bu Mecliste söz hakkı verilmedikçe, bu Mecliste demokrasi yoktur!

REİS — Efendim; Abdürrahman Boyacıgiller'in sözleri hakareti tazammun etmektedir. Kendisine takbih cezası verilmesi icabetmektedir.

Abdürrahman Boyacıgiller'e takbih cezası verilmesini reyinize arz ediyorum. Kabul eden-

ler... Etmeyenler... Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'e takbih cezası verilmesi kabul edilmiştir.

Buyurun, Hakkı Bey.

DEMOKRAT PARTİ MECLİS GRUPU ADINA HAKKI GEDİK (Kütahya) — Aziz arkadaşlar; Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan 1954 Yılı Bütçe kanun tasarisinin müzakeresi münasebetiyle Demokrat Parti Meclis Grubu adına eski ve yeni bütçeler hakkında, mühim memleket dâvaları etrafında tahassul eden görüşlerimizi, fikir ve mütalâalarımızı, kanaatlerimizi ve muhalefetin tenkidlerine cevaplarımızı, hakikatların, rakamların parlak ışığı altında arz etmek için huzuruza gelmiş bulunuyorum. 3,5 seneyi aşan iktidarı zamanında; memleket ve millet hizmetlerini, kendisine teslim edilen, bozuk, âtil Devlet cihazını tamir ve ıslah etmek, iş ve istihsal sahalarını her türlü terakki ve inkişafı, huzur ve emniyeti köstekliyen, eski zihniyet enkazından temizliyerek mümbit ve mahsuldar kılmak gayret ve hamleleri içinde, muhalefetin bütün engelleme, baltalama, kötöleme faaliyetlerine rağmen, ifa etmiş, milletimizin refahını, memleketimizin imarını bir an evvel tahakkuk ettirmenin malzemesini hazırlamış, temellerini atmış, kalkınma binasının çatısını kurmuş bir partinin, Demokrat Partinin Meclis Grubu bu vazifesini büyük bir zevk ve huzur duyarak yapmaktadır.

1954 seçimlerine girerken Türk Milletine bu vesile ile de hesap vermeyi, 1950 den evvel ve sonra memleketin, milletin hizmetinde nasıl çalışılmış olduğunu, bütçelerden başlayarak, ana hatlarıyla kısaca belirtmeyi bir borç saymaktadır.

Eski iktidarın Büyük Millet Meclisine getirdiği Devlet bütçelerinin gerek nakit, gerekse gelir ve giderler bakımından, daimî muva-

zenesizlikten kurtulamadıklarını, müspet yaratıcı karakter, teknik kıymet taşımadıklarını muhalefette ilken bu kürsüden birer birer tebarüz ettirmiş, takip ve tatbiki icabeden bütçe politikasının ana hatları üzerinde durmuştuk. Eşfle tekrar hatırlatmak lâzımdır ki, bütün gayretlerimiz, iyi niyetli tenkidlerimiz, çorak tarlaya rasladığı için, semere vermemiş hattâ dürüst, samimî bir mukabele bile görmemişti.

Sevinçle bir daha ifade edelim ki, Türk Milletinin 1950 Mayısında ilk defa iradesini kullanarak Halk Partisini iktidardan uzaklaştırmış olması Devlet bütçelerinin de keşmekeşten, muvazenesizlikten, samimiyetsizlikten kurtulup yapıcı, verimli, modern bir bütçe rejimine, sistemine kavuşmalarına imkân sağlamış oldu.

Bu hakikat, eski iktidar partisi hükümetleri tarafından 1950 yılına kadar hazırlanıp Meclisten geçirilmiş olan Devlet bütçeleriyle 1951 den bu yana Demokrat Parti iktidarının Büyük Millet Meclisine sunduğu bütçeler bir arada tetkik ve tahlile tâbi tutulunca derhal göze çarpmaktadır. Her iki siyasi partinin iktidarları zamanında hangisinin memleketin bir an evvel imarını, milletin kısa bir zamanda refaha, üstün medeni seviyeye ulaşmasını, sâ-y, sermaye ve toprak gibi üç iktisadi unsurun süratle taazzuv ve inkişafa kavuşmasını, iktisadi, malî, siyasi, sosyal, eğitim dâvalarının yakın bir âtîde müspet verimli sahalarda muvaffakiyetle, sağlam ve emin adımlarla yürümelerini sağlamış olduğunu hazırladıkları Devlet bütçelerinde görmek, faaliyetlerinin, programlarının mâkesini, mizanını bu vesikalarda müşahede etmek mümkündür.

1950 Mayısından bu yana memleket sathında yer yer vücut bulan medeniyet eserleri, imar şantiyeleri, yurdun her köşesinde mânasını, ifadesini bulan millî kalkınma hamleleri, faaliyetleri; milletin ruhunda, kalfinde, dîmağında uyanan ve emniyetle harekete geçen ferdi gayret, hususi teşebbüs cehtinin, espirisinin, şayanı hayret taazzuvu, inkişafı, milletle Hükümetin itimat ve hizmet mefhumları potasında birleşip mamur bir yurt, müreffeh bir millet eserini vücutta getirme azmi içinde çalışmalarını Devlet bütçelerinin modern müspet bir anlayışla tertip ve tanziminde âmil olan telâkinin mahiyetini belirtmekte, hâkim olan zih-

niyetin hüviyetini açıklamakta, muvaffakiyetin siyarını, delilini, mesnedini teşkil etmektedir.

Eski iktidarın Devlet bütçeleri ise, teknik evsaktan mahrum, gaye ve hedefi gayrimuayyen, meşkül, ilk sadme ile sarsılan, daimî açıkları hattâ yirmi milyon liralığı bile halka satılmadığı emisyonlarla veya halktan hiç rağbet görmediği için, bankalar zorlanarak plâse edilen istikraz tahvilleri bedelleriyle karşılanan, gelir ve gider tahminleri tatbikatta tahakkuk etmediği için fasıllar, tertipler arasında daimî nakillere, değişikliklere mâruz kalan, gelirlerin bir kısmını lüzumsuz muayyen inşaat temellerinde, divarlarında dondurulduğunu gösteren yaratıcı, prodüktif vasıf ve karakter taşımayan birer vesika, gelir gider cetveli, hattâ birer istihlâk faturaları olmaktan ileri bir kıymet taşımamışlardır. Bunlar dar ve kısa görüşlü bir zihniyetin ifadesi, hukuki ve teknik mânada akıp giden israfların harap çeşmesi, nev'i şahsına münhasır Devletçilik rejiminin, inhisarlar zincirinin, imtiyazlar saltanatının zebunu, esiri olmaktan kurtulamamıştır. Böyle olmalarının sebep ve âmilini eski iktidarın bünyesinde, ruhunda, hissinde, kibrin, gururun yerleşmiş, hesap verme, millî vicdan hükümüne saygı ve riayet gösterme mefhumlarının yer almamış, Türk milletinin kendisine daima borçlu bulunduğu vehmi yaşamış olmasına bağlamak, işlenen hataları, kusurları, günahları bu zihniyetin nihayetsiz kıvrımlarında, fâsît dairesi içinde aramak ve orada açıkça görmek mümkündür..

Vatandaşın köyüne, kasabasına, tarlasına, suyuna, sıhhatına, yoluna, limanına, barajına, el sanayiine, fabrikasına her çeşit madeni ihtiyçlarına yan bakan, mâruz kaldığı sel, kuraklık, zelzele gibi âfetlere sırtını çeviren bir idare zihniyetinden, ve bu zihniyete göre kurulmuş bir Devlet cihazından hazırlanmış Devlet bütçesinden üstün hizmetler, liyakat ve kabiliyetler, başarılar elbette beklenemezdi. Bu hakikatleri tevil veya inkâr etmek veya politik tezyiratla karartmaya çalışmak, Türk milletinin hâfızasında, kalbinde yer etmiş acı hâtıraları ihmal ederek menfi istikametlerde savşamak, muvaffakiyetle yürüyen kervana satşamak bir an evvel medeniyet kafilesine ulaşma, oradaki mevkiine kavuşma azmi, şevki içinde yepyeni bir iman ve itimatla çalışmaya bağ-

lamış olan Türk Milletine ancak zarar verir, üzüntü kaynağı olur. Muhalefetin bu kabül sa-vaşmalardan, sataşmalardan vazgeçmesi memleket hesabına elbette çok hayırlı olur.

Bilhassa Halk Partisi muhalefeti, hakiki muhalefetin, iktidarı tahkir, tezdvir, iftira silâhla-riyle sarsmak, yaralayıp düşürmek maksadına asla cevaz ve imkân vermediğini bilmeli, ikti-dar yolunun yalnız memleket ve millet menfa-atlerine yarıyan üstün hizmetlerle iyi niyetlerle, dürüst ve samimi ikaz adımlarıyla katedile-bileceğini idrak etmelidir.

Muhalefet, iktidar aleyhinde umumi efkâra hitapta, şikâyette bulunurken millî vicdan mah-kemesi huzurunda iktidarın da taraf teşkil et-tiğini bilmeli ve alacağı cevabın kıymetini, ağır-lığını tartabilecek basirete sahip olmalı ve her halde hakikatleri uluorta ret ve inkâr etmenin, isnat ve iftira yolunun, iktidarı bir politika oyununa getirip sırt üstü yere serme gayreti-nin müspet ve lehte bir hüküm istihsaline mes-net ve medar olamayacağını asla unutmamalıdır.

Millî vicdan mahkemesi huzurunda hesap vermek Demokrat Parti için şerefli bir vazife-dir. Çünkü, kendisi onun iradesiyle iktidara gel-miştir.

Halk Partisi muhalefeti ise, bugün kendi-sini sevk ve idare edenlerin iktidar devrinde de sevk ve idare etmiş olan kimseler olduğuna gö-re, millî vicdandan, millî menfaatlerden ziyade millî şef önünde yalnız parti menfaatleri için hesap vermek itiyadı, zihniyeti içindedir.

Demokrat Parti iktidarı millî vicdanı köy-de, kasabada, şehirde görmekte; ilhamı, emri oradan almaktadır. Halk Partisi muhalefeti ise, hâlâ taşımakta olduğu eski iktidar gözlü-ğünün rüyet zaviyesi içinde görülebilen Millî Şefi görmekte, emri, direktifi, ilhamı yine, bu-gün Genel Başkan kisvesiyle görünen, ondan almaktadır.

Sayın arkadaşlar; 1950 den bu yana yapılan hizmetleri ve alınan neticeleri rakamların müspet, riyazi ifadeleriyle de tevsik etmek ve bu vâdide saatlerce konuşmak mümkündür. Sayın Maliye Vekili bunları geniş bir surette izah ve ifade etmiştir. Kıymetli vaktinizi fazla almamak için biz bunlardan bir kısmını arz et-meye ve umumi efkâra mukayese, muhakeme ve karar imkânı hazırlamaya çalışacağız.

Eski iktidarın 1947 - 1950 dört senelik dev-resinde katma bütçeler hariç Devlet bütçeleri-nin giderler yekûnu 742 982 000 lirası yatırımlara ve 4 495 867 000 lirası cari giderlere ait olmak üzere ceman 5 238 850 000 liradır. Hal-buki Demokrat Parti iktidarının 1951 - 1954 dört senelik devresinde yatırımlara 1 842 487 000 lira ve cari kiderlere 5 903 343 000 lira olmak üzere giderler yekû-nu 7 745 830 000 lirayı bulmuştur.

Şu rakamlar yeni iktidarın yalnız bütçe kanalıyla memleketin umumi hizmetleri ve yatırımlar için eski iktidardan 2 506 980 000 lira fazla tahsisat temin etmenin imkânlarını sağlamış olduğunu göstermektedir. Bu fazlalık yeni vergiler ihdas edilmeden, eski vergilerden ceman 186 milyon lira tutarında gelir sağliyan bâzı vergilerin de kaldırılmış olmasına rağmen temin edilmiştir.

1949 yılının 1 372 000 000 lira tutan bütçe giderlerini eski iktidar ancak 142 milyon lira-lık yeni vergi koymak 120 milyon liralık istikraz tahvili çıkarmak suretiyle karşıladığı hal-de Demokrat Parti iktidarı 1953 yılı bütçe gi-derlerini 1 959 854 000 liraya ve 1954 bütçe giderlerini de 2 288 400 000 liraya çıkarmış-tır. 1954 bütçesinin giderleri yeni vergi çıkar-madan, istikraz ve emisyon dolaplarını çevir-medem normal Devlet gelirleriyle karşılanmış ve Türkiye Devlet bütçesinde ilk defa olarak muvazene sağlanmıştır.

Devlet gelirlerinin muazzam artışlar göster-mesi vatandaşın iş ve istihsal sahasında emni-yet ve huzur içinde çalışmaya başlamış, Hü-kümetin yatırımları verimli olmuş, kredi ciha-zı, genişliyen, iş ve istihsal hacmine göre, işli-yebilmiş olmasından ileri gelmiştir.

Eski iktidar 1947 - 1950 bütçe devresinde sağlık işleri için 202 milyon lira sarfedebildiği halde Demokrat Parti iktidarı 1951 - 1954 büt-çe devresinde sağlık işlerine 400 milyon lira, iktisadi kalkınma giderleri eski iktidar zama-nında 970 milyon lira iken Demokrat iktidar bu miktarı bir milyar 973 milyon liraya, Millî Savunma ihtiyaçlarına Halk Partisi iktidarı bir milyar 920 milyon lira ayırabilmişken Demok-rat iktidar 2 milyar 365 milyon lira tahsis et-mek kudretini göstermiştir.

Demokrat Parti, iktidarı teslim aldığı zaman

memlekette yalnız 16 Sağlık Merkezi vardı. Bu miktar 1953 te 242 adedini buldu. 1950 de hastane adedi 39 idi. 1953 te 118 i buldu. Hastanelerdeki yatak adedi 1950 de 7 760 iken 1953 te (15 870) adedine yükseldi. Verem hastane ve pavyonları 1950 de yalnız yedi olduğu halde 1953 te 84 ü buldu. Bunların yatak adedleri 1 097 den 6 360 rakamına çıktı.

Millî Eğitim ve kültür işleri için 1947 - 1950 devresinde ceman 675 milyon lira sarfedilmişken 1950 - 1954 devresinde ayrılan tahsisat bir milyar lirayı aşmıştır. Artış nispeti % 50 dir.

Beş sınıflı ilkokul sayısı 1950 de 12 511 iken 1953 te 15 160 ı, ve 27 144 olan öğretmen adedi 32 600 ü, 1 460 000 olan öğrenci adedi 1 655 000 i bulmuştur.

Halk Partisinin 27 senelik iktidarı zamanında ancak 213 ortaokul ve 36 lise açılmıştır. Demokrat Parti iktidarı ise 3 sene gibi kısa bir zamanda (125) ortaokul ve 9 lise açmıştır. Yani onlar senede vasatı 8 ortaokul ve 1,5 lise açmışlar iktidarımız ise senede vasatı 62 ortaokul ve 3 lise açmıştır. Eski iktidar 1947 - 1950 devresinde orta öğretim için 86 milyon lira ayırmış demokrat iktidar 1951 - 1954 devresinde 134 milyon lira tahsis etmiştir.

Memleketin su işleri için 1947 - 1950 devresinde 68 milyon lira ayrılmışken 1951 - 1954 devresinde 205 milyon lira sarfedilmiştir. Artış nispeti % 200 dür. Köy içme suları için 1947 - 1950 devresinde yalnız 1 835 000 lira ayrılmışken 1950 - 1954 devresinde Demokrat Parti iktidarı 65,05 milyon lira tahsis etmiştir. Artış nispeti 35 misli yani % 3 500 dür. On binlerce köyün içme su ihtiyaçları bilhassa hiç suyu bulunmayan 14 bin köyün su ihtiyacı karşılanmıştır.

Limanlar inşaatı için 1947 - 1950 devresinde 31 milyon lira ayrılmış 1950 - 1954 devresinde 77 milyon lira sarfedilmiştir. Artış nispeti % 144 tür.

Hudutlarımızın dörtte üçü denizlerle çevrili olduğuna göre limanlarımızın, iskele ve barınakların inşası ön safta himmet bekliven ihtiyaçlarımızdandır. Halbuki iktidarı teslim aldığımız zaman memlekette modern anlamda tek bir liman mevcut değildi. İskele ve barınaklar ise tamamen ihmal edilmiş bulunuyorlardı. İktisadi kalkınmamızı süratlendirecek, ko-

laştıracak olan ve en mühim meseleler arasında bulunan bu dâvayı demokrat iktidar bir an evvel halletmek zaruretini duymuş ve derhal faaliyete geçmiştir. Zonguldak, Ereğli, Trabzon ve İnebolu limanları inşaatının 1954 yılında sona ermesini ve işletmeye açılmasını kararlaştırmıştır. Salıpazarı, Haydarpaşa ve Sam-sun limanları inşaatına bu yaz başlanmış olacaktır. İskenderun limanının inşası da eksiltmeye çıkarılmıştır. İzmir ve Mersin limanlarının inşasına ait etütlere de devam olunmaktadır. İskele ve barınaklar inşası için eski iktidarın dört sene zarfında yalnız iki buçuk milyon lira tahsis etmiş olmasına mukabil, Demokrat iktidarın, bu seneki teklif ile birlikte, sarfiyatı 16 milyon liradır. Gerek üç buçuk senelik faaliyet neticesinde Şarköy, Çanakkale, Fivike, Alanya, Anamur iskelelerinin inşaatı tamamlanmıştır. Bunlardan başka 12 iskelenin inşaatına da devam olunmaktadır.

Karayolları için eski iktidar 1947 - 1950 devresinde 172 milyon lira ayırmış, Demokrat iktidar 1951 - 1954 devresinde 649 milyon lira sarfetmiştir. Artış nispeti % 277 dir.

Halk Partisinin 27 senelik iktidar devresinde ancak 13 bin metrelik köprü inşa edildiği halde Demokrat Parti iktidarının 3,5 senelik devresinde 12 bin metrelik köprü yapılmış, 25 bin metrelik köprü inşaatı da ele alınmıştır.

Aziz arkadaşlarım; Demokrat Parti iktidarı memleketin umumi hizmetlerini vatandaşın memnun edecek surette ifa etmek, iktisadi kalkınmayı desteklemek maksadiyle bütçe giderlerinin hüviyetlerini, miktarını, istikametini tâyin ve takdirde aldığı müspet kararlarla iktifa etmemiş, vatandaşın iş ve istihsal sahasında serbestçe emin ve mutmain olarak çalışabilmesi için ferdî teşebbüsleri hususi sermayeyi teşvik etmiş, onun her ihtiyacını karşılama, mahsulünü koruma meselelerini samimiyetle ele almış ve böylece memleketin bir an evvel kalkınma dâvasını milletle elele vererek kazanmak azminde olduğunu belirtmiştir. Bu itibarladır ki, hususi teşebbüs, Halk Partisinin hususi sermayeye geçit vermeyen devletçilik sedlerinin, duvarlarının yıkıldığını görmüş, tamamen otoriter, inhisarcı ve antidemokratik bir zihniyetin eseri ve ameli olan devletçiliğe hakiki demokrasi rejiminde yer verilmediğine inanmış ve Türk milletinin yaratıcı zekâsı, çalışma kudret

ve kabiliyeti bu yeni hür ve serbest rejimde süratle taazzuv ve inkişaf etmiştir.

Üç buçuk sene içinde Millî kalkınma mevzuunda tahakkuk etmiş ve gelecek senelerde tahakkuk ederek semerelerini verecek olan büyük eserler ret ve inkârı mümkün olmayacak kadar bârizdir ve boldur. Akliselim, izan ve vicdan sahibi her vatandaş bu hakikatı sevinçle, gururla müşahede ve takdir etmektedir. Yabancı iş adamları, mütehasıslar, iktisatçılar, bankacılar Türkiye'de çok kısa zamanda elde edilmiş olan bu muazzam başarıları hayret ve takdirle karşılamakta ve bunu yalnız Türk milletine nasip olmuş bir mazhariyet telâkki etmektedirler.

Sayın arkadaşlar, bu memleket nüfusunun % 82 si çiftçi, köylü olduğuna göre memleketi idare vazife ve mesuliyetini üzerine almış olan her Hükümet evvel emirde ziraat usulümüzü ıslah ve çiftçiyi himaye ederek zirai istihsalı artırma imkânları üzerinde durmak ve çalışmakla mükelleftir. Halk Partisi iktidarının maalesef en çok ihmal ettiği, hor baktığı bu memleketi hariçten un, buğday ithal etmek gibi feci mevkide bırakmanın günahını işlediği mevzu da bu olmuştur.

Türk köylüsünü, çiftçisini fakir ve perişan vaziyette, Türk köyünü harap, tarlasını bakımsız halde bırakmanın Hükümet hıkmetiyle, idare şuurıyla Türk milletini, işçisi, esnafı, tüccarı, fabrikacısı, memuru, emeklisi ile birlikte sıhhatli, kudretli, müreffeh, memnun ve Türk yurdunu mamur kılma vazifesiyle asla telifi mümkün olmayan bir hata, büyük bir günah olduğunu Halk Partisi iktidarının bir türlü anlayamamış olması milletimiz için elem ve keder yüklü bir talihsizliktir.

Türk milletinin işten gelen arzusu ve iradesiyle iktidara gelmiş olan Demokrat Parti Hükümetleri ise çiftçilerimize kredi temin etmek, toprak dağıtmak, ziraati makineleştirmek, teknik ziraat bilgilerini yaymak, tarlayı gübrelemek, küçük, büyük su işlerini ele almak, çiftçinin mahsulünü değer behasına satabilmesini sağlamak, memleketinde huzur ve emniyeti, itimadı, istikrarı hâkim kılmak prensibi, azmi ve kararı ile derhal harekete geçmişlerdir. Bu makul, taklî ve müspet gayret yakın zamanda semerelerini vermiş, ekiliş sahasının genişlemesi, randımanının artması, istihsalının bir kısmını faz-

laşması ve binnetice evvelce, hattâ 1950 yılında hariçten un, buğday ithal eden Türkiye'nin dış pazarlara hububat ihraç eden memleketler arasında dördüncülüğü ihraz etmesi imkânları elde edilmiştir.

Aziz arkadaşlar; bu gayretlerin mesut neticelerini rakamların güler yüzü ile ak, pak nasiyesi ile ifadelendirelim.

1950 de 330 milyon lira olan zirai kredi hacmi, 1953 de 1 milyar 200 milyon lira olmuştur. 1947 - 1950 devresinde Halk Partisi iktidarı 15 470 çiftçi ailesine 750 bin dönüm ziraat arazisi ve 80 bin dönüm meralık ki ceman 830 bin dönümlük toprak tevzi ettiği halde Demokrat Parti iktidarı üç buçuk sene içinde 106 bin çiftçi ailesine 4 milyon 985 bin dönüm ziraat arazisi ve 3 milyon 340 bin dönüm meralık ceman 8 milyon 325 bin dönüm toprağı çiftçilere tevzi ve teslim etmiştir. Hububat istihsalimiz 1949 yılında 5 milyon 350 bin ton iken 1953 senesinin mahsulü 14 milyon 300 bin tona yükselmiştir. Yani 1949 yılına nazaran artış nispeti % 267 dir. Bu inkişaf temposu diğer zirai mahsullerde de tahakkuk etmiştir. Bakliyatda, istihsal miktarı 1949 da 217 bin ton iken, 1953 te 547 bin tona, yağlı tohumlarda 366 bin ton olan istihsal, 600 bin tona, pancar; 817 bin tondan, 1 milyon 230 bin tona, pamuk 104 bin tondan; 170 bin tona yükselmiştir. Ziraat aletleri, makineleri memleketin her köşesine girebilmiştir. 1950 yılının Mayıs ayında memlekette mevcut 6500 traktör adedi 1953 te altı misli artmış, yani 40 bine ulaşmıştır.

Zirai istihsal sahasında göze çarpan metodlu, muntazam inkişaf hamleleri, muhalefetin iddiaları hilâfına olarak, sanayi ve maadin mevzularında da tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Yerli yabancı hususi teşebbüse, sermayeye iktisadi kalkınmamızda faaliyet imkânlarını esirgeyen, iştiha ve ihtirasının hududu muayyen olmayan totaliter devletçilik rejiminin mütehakkim edası ve havası 1950 Mayıs inkilâbiyle bertaraf edilince sanayi ve maadin sahaları da müteşebbis, dinamik vatandaşlarımızın, sermaye sahiplerinin, iş adamlarının hummalı faaliyetlerine zemin teşkil etmiştir.

Hususi teşebbüs, sermaye, Devletten gördüğü her çeşit himaye ve teşvik sayesinde, kendisine temin olunan kredi bolluğu içinde ve her gün daha kuvvetli bir emniyet ve huzur güneşi altında

çalışmaya başlamıştır. Böylece kısa bir zamanda memleketin sınai ve maadin istihsal kapasitesi en aşağı % 100 artmıştır.

Pamuklu mensucat sanayiinde iş adedi 1950 da 260 bin iken bugün 550 bine yükselmiştir. Önmüzdeki yılda inşaatı ikmal edilmiş ve işletmeye açılmış olacak fabrikalarla birlikte istihsal kapasitesi 700 bin işi bulacaktır. Artış nispeti % 270 tir. Yünlü mensucat sanayiinde de iş adedi 1950 de 50 bin iken bugün bu miktar 115 bine ulaşmıştır.

Şeker sanayii hususi teşebbüsün gayret ve himmetiyle 1926 da Uşak ve Alpullu'da kurulmuştur. Bunlar biraz sonra halkın elinden alınmışlar ve devletçilik potasında eritilmişlerdi. Eskişehir ve Turhal'de bilâhara iki şeker fabrikası kuruldu. Fakat 1930 yılından 1950 senesine kadar Halk Partisi iktidarı ne bir şeker fabrikası kurmuş ve ne de halk tarafından kurulmasına müsaade etmiştir. Bu sıhhi ve mugaddi maddenin istihsalini artırmak ve halkın şeker ihtiyacını karşılamak zarureti ihmal edilmiş, köylü şeker yerine pekmez kullansın, şehirli de fazla istihlâk etmesin diye şeker fiyatları muhtelif tarihlerde mütemadiyen artırılmış ve hattâ kilosu 500 kuruşa kadar çıkarılmıştır. Bu sakat ve sakim zihniyet 1950 Mayısından sonra defnedilmiş, bir taraftan istihsalin artırılması, diğer taraftan şeker fiyatının düşürülmesi gibi normal iktisadi yol tâyin ve takıbolunmuştur.

Vatandaşın durmadan artan işтира gücü, istihlâk kudreti memlekette yeni şeker fabrikalarının kurulması lüzumunu belirtmiş ve bu ihtiyacın karşılanması maksadiyle Adapazarı'nda hususi teşebbüsün ve Pancar Ekicileri Kooperatifinin müşterek gayret ve himmetleriyle bir şeker fabrikası kurulmuş ve bu fabrika 1953 kampanyasında şeker imaline başlamıştır. Kütahya, Konya ve Amasya'da kurulmakta olan şeker fabrikaları da 1954 te istihsal sahasına girmiş olacaktır. Mütaakıp senelerde inşaatı ikmal edilecek olan Kayseri, Burdur, Susurluk, Erzurum, Erzincan, Elâzığ ve Malatya şeker fabrikalarıyla birlikte şeker sanayiimizin istihsal kapasitesi takriben 400 bin tona balığ olmuş bulunacaktır. 1953 kampanyasında istihsal olunan şeker 175 bin tonu bulmuştur. Eski iktidar zamanında senede 100 bin ton şeker istihlâk edemiyen halkımızın 1953 yılı istihlâk kudreti 200 bin tonu tutmuştur.

1950 Mayısından bu yana memleketimizin

hummalı bir imar ve kalkınma faaliyeti göstermiş olması inşaat malzemesi tedarikinde sıkıntılar yaratmıştır. Bu vaziyet hariçten külliyetli miktarda kereste, demir çubuk ve çimento ithalini zaruri kılmıştır. Günden güne artan bu ihtiyaç maddelerini bilhassa demir çubuk, hadde mamulâtını Karabük Fabrikasının istihsal kapasitesini artırmak, çimentoyu da çimento fabrikaları kurmak suretiyle memleket dâhilinde temin etmek maksadiyle teşebbüse geçilmiş ve alınan kararlar tatbika konulmuştur. Filhakika 1950 de 535 bin ton olan çimento istihlâkimiz, 1953 te imar ve inşaa faaliyetinin muazzam inkişafı yüzünden ihtiyaç iki milyon tona yükselmiştir. 1950 de 395 bin ton olan çimento istihsali 1953 te 1 milyon tonu müteceviz bir istihsal kapasitesine kavuştuğu halde ihtiyacı karşılamaktan henüz çok uzaktayız.

Şehir ve kasabalarımızda muvaffakiyetle tatbik olunan ve mesken buhranını önlemekte bulunan sağlam ve ucuz mesken inşaatı dâvasının ve memleketin yollarını, köprülerini, barajlarını, elektrik santrallerini bir an evvel başarma gayretlerinin süratle inkişaf etmesi de çimento ihtiyacını mütemadiyen artırmaktadır. Demokrat Parti iktidarı bir taraftan bu davaları hal ve intaç yolunda muvaffakiyetle yürürken diğer taraftan harap ve perişan köylerimizden yeniden imar ve inşası suretiyle aziz, fedakâr köylü vatandaşlarımızın insani, medeni, normal ihtiyaçlarını, kısmen dahi olsa, karşılayabilecek imkânları ihtiva eden evlere ve besili, kuvvetli hayvanlar yetiştirebilmeleri için onların bakım ve muhafazalarına elverişli ahırlara, ağıllara sahibolmalarını temin ve bu mübrem ihtiyaçları bir an evvel cevaplandırmak işini, mevzuunu da ciddiyetle ele almış olması da çimento istihsalimizin hacmini bir hayli miktar daha genişletmiş olacaktır. Bu sebeptendir ki, memleketin muhtelif bölgelerinde yeniden 20 çimento fabrikasının inşası kararlaştırılmış ve bunların ihaleleri de yapılmıştır. Bunlara ilâveten diğer çimento fabrikaları da inşa edilecektir. İstihsal kapasiteleri 2 milyon ton olan bu fabrikaların inşasını mütaakıp memlekette çimento istihsali 3,5 milyon tona çıkmış olacaktır.

Memleketimizde 1950 den bu yana maden istihsal ve ihraç kapasitesi de hayli yükselmiş

ve % 50 - % 100 nispetinde bir artış kaydetmiştir. Bu arada krom madeni istihsalinin 1950 de 420 bin ton olan miktarı 1952 de 670 bin tona; manganez istihsalinin 30 bin tondan 105 bin tona, demir cevheri istihsalinin 235 bin tondan 420 bin tona ve bakır istihsalinin de 12 bin tondan 23 bin tona yükseldiğini iddiamızı teyiden arz etmek isteriz. Bu meyanda Kütahya civarında muazzam bir (rezerv) arz eden düşük kalorili linyitlerimizden istifade etmek maksadıyla bir azotlu gübre ve asitnitrik istihsal edecek fabrikanın kurulması ve 65 milyon liraya mal olacak olan bu tesisin sermayesine alâkalı bankaların ve kurumların da iştirak ettiği bir anonim şirket tarafından vücuda getirilmesi kararlaştırılmış bulunmaktadır. Keza ziraatimizin muhtaç bulunduğu süperfosfat da İskenderun'da kurulmakta olan ve ceman 10,5 milyon liraya mal olan ve 125 bin ton istihsal kapasitesine sahip bulunan fabrika tarafından yakın zamanda sağlanmış olacaktır.

Diğer mevzu da petrol sanayiidir ki, Halk Partisi iktidarı bunun üzerinde mütemadiyen konuşmuş ve birçok sözler sarfetmiş, fakat mevzuu ciddiyetle ele alamamış fiiliyat sahalarına intikal ettirememiştir. D. P. iktidarı memleketin petrol dâvasını da samimiyetle ve cesaretle ele almış ve önümüzdeki yıl içinde inşaatı ikmal edilmek üzere Raman petrol tasfiyehanesini 35 milyon liraya ihale etmiştir. Bundan başka memleketimizin zengin petrol kaynaklarına sahip olması ve bunların bir an evvel sondaylarının yapılarak istifadeli hale getirilmesi mevzuu üzerinde de petrolün dünya siyasetinde iktisadi hayatında işgal ettiği mevkiin ehemmiyetiyle mütenasip bir ciddiyetle durulmakta ve çalışılmaktadır.

Hükümetin Yüksek Meclise arz ettiği petrol kanun lâyihası büyük sermaye ve teknik bilgilere ihtiyaç gösteren petrol istihsalı ve ihracı dâvasının da, ehil ellere, hususi teşebbüse bu sahada da faaliyet imkânı vermek suretiyle hal ve ihtiyacını sağlamak ve böylece bu cepheden de millî servetin, Devlet gelirinin artmasını, memlekette iş hacminin genişlemesini, her sene dış memleketlere akar yakıt bedeli olarak ödediğimiz yüzlerce milyon liralık dövizlerin tasarruf edilmesini mümkün kılmak esasına, gaye ve hedefine mâtuf bulunmaktadır.

Aziz arkadaşlar; sanayide, demiryollarında, şehirlerin, köylerin elektrikle tenvirinde lüzumlu enerjiyi sağlama ve sulama, taşkınları önleme gibi üç mühim ihtiyacı cevaplandırmak maksadıyla termik ve hidro - elektrik santrallerin kurulması mevzuu da Demokrat Parti iktidarının ciddiyet ve ehemmiyetle üzerinde durduğu ve derhal ele aldığı bir memleket meselesidir. Bugün inşa halinde iki aded büyük ve 14 aded de orta çapta hidro - elektrik santrali mevcuttur ki, bunlar 378 milyon liraya mal olmaktadır. Yeniden inşası veya tevsi kararlaştırılmış, ihaleleri yapılmış Çatalağzı, Tunçbilek, Soma termik santralleri ile Gediz - Demirköprü, Kızılırmak - Hırmanlı, Akçay - Kemer ve sair hidro - elektrik santralleri de gelecek senelerde faaliyete geçmiş olacaktırlar. 1950 den bu yana bu hayırlı elektrik enerjisi tesislerine 400 milyon lira sarf edilmiş ve daha 650 milyon liranın sarfı da programlaştırılmıştır. Bu memlekette 1950 yılına kadar belediyelerin elektrik tesisleri de dâhil, kurulmuş olan elektrik santrallerinin yıllık istihsalı 790 milyon kilovat saatten ibaretti. 1950 den bu yana D. P. iktidarı tarafından kurulmuş ve kurulmakta olan santrallerin elektrik istihsal kapasitesi üç milyar kilovat saatidir. Hükümetimizin yardımı ve desteklemesi sayesinde İller Bankası tarafından yaptırılmış ve yaptırılmakta olan elektrik santralleri istihsalı bu yekûndan harihtir.

1950 Mayısından bu yana İller Bankası da 79 milyon lira tutarında 232 elektrik tesisini ihale etmiştir. Bunlar arasında bulunan ve Uşak gibi yüksek sanayi kudretine sahip bir bölgeye de Gediz, Simav, Emed ve Şapana dâhil elektrik enerjisi sağlayacak olan Kayaköy hidro - elektrik santrali de önümüzdeki yıl faaliyete geçecektir.

İller Bankası ayrıca Van, Niğde, Ordu, Giresun Taşköprü ve Tosya gibi mühim sanayi merkezlerinin enerji ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla orta büyüklükte altı aded hidro - elektrik santrallerini inşa edecektir.

Sayın arkadaşlar, arzettiğimiz rakamlar, memleketin sanayi ve maadin sahasında da muazzam istihsal kudretlerinin, kalkınma eserlerinin vücut bulduğu ve bu mesut hamleler sayesinde fedakâr, ailesine, yurduna candan bağlı işçi vatandaşlarımıza geniş çalışma ve ferah ya-

şama imkânlarını sağlamakta olduğunu da göstermektedir. Bugün memleketimizde çok işsiz kalmış işçi sıkıntısı mevcut değildir. İşte kanuna tâbi iş yerlerinde çalışan işçi sayısı 1949 da 350 bin iken 1953 Ağustosunda 515 bini kalmıştır. Önümüzdeki senelerde bu rakam bir hayli yükselmiş olacaktır.

Sevgili arkadaşlar, 14 Mayıs 1950 inkilâbı ile iş başına gelen D. P. nin hususi teşebbüse mütehakim, mağrur Devletçilik sedlerini aşarak her iş sahasına girmek, istediği gibi çalışmak müsavi muamele görmek imkânlarını sağlamış olması vatandaşın iyi niyetini, cesur hamlelerini desteklemesi, teşvik ve himaye etmesi ve binnetice artan zirai sınai ve ticari kredi taleplerini, ihtiyaçlarını karşılaması kalkınma binasının bir an evvel kurulmasında âmil olan başlıca sebepler ve müessir tedbirler arasındadır. 1950 yılı bidayetinde mevcut kredi müesseselerimizin zirai, ticari ve ipotek mukabili kredi açma imkânları ancak 1 330 000 000 lira idi. Bu miktar artan talebi ve ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktı. Sınai kredi mevcut değildi. 1953 senesi ortasında kredi müesseselerimizin sınai, zirai, ticari ve ipotek mukabili kredi yapma imkânları hayret ve takdirle karşılanacak nispetlere, miktarlara ulaşmış, vâkı talebe, ihtiyaca 3,5 milyar lira ile cevap vermek kudretine mazhar olmuştur. Bu mazhariyetin memleketin iş ve istihsal hayatında yarattığı ferahlık yaşattığı huzur inkârı mümkün olmayan vakalardandır. Bu vaziyetin sürur ve gurur menbaı olan diğer cephesi de her vatandaşın günlük geçim masraflarını karşıladıktan sonra elinde tasarruf edilebilecek, bankalara yatırılabilir bir miktar para kaldığını ve binnetice umumi refah hedefine doğru yol alındığını gösteren keyfiyettir. Filhakika 1950 yılının ilk aylarında bankalarda mevcut mevduat miktarı 900 milyon lira olduğu halde bu miktar 1953 yılı ortasında 2,5 milyar lira gibi muhteşem bir tasarruf ve mevduat hacmine ulaşmıştır.

Sayın arkadaşlar, 1950 senesinden bu yana iktisadi, malî, sosyal, eğitim, sağlık gibi başlıca memleket işlerinde, mevzularında tahakkuk ettirilmiş bulunan eserleri, vakıaları, hakikatleri mümkün olduğu kadar kısa ve muhtasar olarak arz etmeye, rakamlarla ifadelendirmeye çalıştık. Bunlar, izan ve vicdan sahibi her vatandaş tara-

fından görülmekte, takdir ve tasvip olunmaktadır. Yalnız millî menfaatleri partecilik kazanında tağyir etmek ihtirasiyle gözleri kararmış olanlar, her şeyi bir ivaz mukabili tahrif ve inkâr eylemek seviyesizliğine düşmüş bulunanlar, iktidar tebeddülü yüzünden şahsi menfaatleri, mevkileri, emelleri bozulmuş, tatmin edilmemiş olan bir avuç muhteris, memleket sathında, millet vicdanında yaşayan hakikatleri ret ve inkâr etmekte, kötölemek, karartmak gayreti içindedirler. Türkiye'de üç buçuk sene gibi çok kısa bir müddet içinde vücuda getirilmiş, yaratılmış olan kalkınma eserlerinin, hamlelerinin azametini beynelmilel şöhreti olan maliyecî, iktisatçı otoriteler, bitaraf mütefekkirler de takdirle, sitayişle yâdederken, Türkiye'nin içinde yaşadığı karanlık yolun kögesini dönmüş, aydınlığa, ferahlığa kavuşmuş olduğunu belirtirken bu hakikatleri ret ve inkâra veya kötölemeye, yıpratmaya çalışanların suinyetlerine sadece işaret etmek lâzımdır.

Arkadaşlar, Köylü Partisi muhalefeti adına konuşan zat o kadar muazzam, yükseklere, irtifalara çıktı ki, oralardan Amerika, İsviçre, İntere gibi asırlardan beri kalkınma hamleleri içinde daimî inkişaf temin etmiş memleketleri gördü. Sizlere onların asırlar boyu taazzuv ve tekâmül etmiş eserlerinin istatistiklerini, rakamlarını nakletti. Ve bu suretle o muazzam irtifalardan Türkiye'nin 1950 den evvelki halini ve sonraki terakkilerini, kalkınma hamlelerini gayretlerini göremediğini ve memleket sathında tahakkuk etmiş bulunan bâriz eserleri, realiteleri belirten rakamların sesini duymadığını gösterdi.

Bu memleketin 1950 deki haliyle 1954 teki vaziyeti arasında her bakımdan tahassül etmiş farkı Amerika, İsviçre, İngiltere çapında, değildir diye küçümsedi, kötöledi, Takdir ve insaf ölçülerini kullanmayı lüzumsuz buldu. Sayın sözcü, o yüksek irtifaların, ufukların tâbi olduğu baş döndürücü iklim ve hava şartlarının tesirleri altında rakamların, realitelerin gözünü başını yarak yaptığı bu çeşit muhalefetin gururu ile de kürsüden indi.

D. P. iktidarı, muhalefetin haklı, iyi niyetli her ikaz ve tenkidini daima dikkat ve şükranla karşılar. Fakat hakikatler üzerine birer inkâr ve iftira şalı örtterek yapılan muhalefeti değil. Meselâ; mevcut altınların tamamen eritildiği, sarfolunduğu, bütçe açığının 800 milyon li-

rayı bulduğu, tediye muvazenesinde 700 milyon liralık açık bulunduğunu; iktidarın beceriksizliği yüzünden eşya ve hizmet fiyatlarının arttığı, hayatın, geçim imkânsızlıkları içinde ateşten gömlek olduğu, basın hürriyetinin daimî taarruz ve baskı altında bırakıldığı, vatandaş hak ve hürriyetlerinin, seçim emniyetinin, demokrasinin sıkboğaz edildiği, memlekette huzur, emniyet ve asayiş kalmadığı, yabancı sermayenin memlekette iş ve istihsal sahasına girmesi, petrol kaynaklarımızın bir an evvel işletilerek, akar yakıt ihtiyacımızın karşılanması, döviz tasarrufunun sağlanması maksadiyle hazırlanmış olan kanun tasarılarının kapitülasyon yaratacakları, hükümlerlik hukukunu zedeliyecekleri şekilde üç buçuk senedir devam eden daha birçok asılsız, mesnetsiz iddia ve isnatları da teessür ve teessüfle karşıladığını, bunların tezvîr ve iftiradan ibaret olduklarını umumi efkârâ üzüntülü ve fakat samimî bir lisanla açıklamayı da bir borç sayar.

Aziz arkadaşlar; müsaade ederseniz bu iddiaları kısaca cevaplıyalım :

Halk Partisi iktidardan çekilirken, Demokrat Parti Hükümetine devir ve teslim ettiği altın miktarı 122 ton idi. Bugün bu miktar 127 tona iblâğ edilmiş olarak mevcuttur. Bunun ifade ettiği hakikat iktisadi cihazlanmanın zaruri kıldığı fazla ithalât giderlerinin dahi altın satarak karşılanması yolunun asla tevîz edilmediğidir. Halbuki Halk Partisi iktidarı 1946 - 1950 devresinde büyük bir kısmı lüzumsuz istihlâk maddelerinden ibaret olan yüksek ithalât giderlerini 1946 da mevcut bulunan 214 ton altından 92 tonunu harice satmak suretiyle karşılamıştır.

1946 yılında elde mevcut 588 milyon liralık döviz stokunu da işte bu faydasız hesapsız yapılmış ve ihracatla sair gelirlerle karşılanamamış olan ithalât giderlerinde eritmiştir.

Muhalefetin ileri sürdüğü 8 yüz milyon liralık bütçe açığı iddiasının da bir vehimden ibaret olduğu, aslı esası bulunmadığı 1953 yılı Bütçe tatbikatı ile teyyüdetmiştir. 1954 yılı Bütçesinin denk ve samimî olarak yüksek huzurunuz getirilmiş bulunmasında mezkûr iddianın icat edilmiş bir istinattan ibaret kaldığını açıklamıştır.

Muhalefet gazetelerinin sütunlarında; hatip-

lerinin nutuklarında altınlar eritildi elden gitti bütçe açığı 8 yüz milyon liraya çıktı gibi yaygalar, bağırıp çağırılmalar son günlerde durdu. Rehin edilmemiş bir gram altın varsa mebusluktan istifa ederim diyenler sustu, neden?. Çünkü bu tezvîrat da bayatladı. İnanan kalmadı. Yenilerini icadetmek, dile dolayıp yine gazetelerde, nutuklarda bunları sermaye olarak kullanmak lüzumu, ihtiyacı hâsıl oldu.

Tediye muvazenesi açığının 7 yüz milyon lira olduğu iddiasının mesnetsizliği ise 1954 yılı bütçe kanun tasarısının gerekçesinde sarahatle tebarüz ettirilmiştir. Dış gelirlerle dış giderlerin yıllık bilânçosu demek olan tediye muvazenesi lehte veya aleyhte muvakkat neticeler arz edebilir. Dış ticaret muvazenesinde ithalât ve ihracat arasında farklar husule gelebilir. Bunların müspet veya menfi olarak mütalâa edilebilmeleri ancak hesap yılı içinde vuku bulan muamelelerin gelir ve giderlerin mahiyetlerine, iktisadi, malî, tesirlerine bağlıdır. İktisaden geri memleketlerde lüzumlu ithalât giderlerinin tahdidi yoliyle muvazene sağlamak arzusu bînetice hem tahakkuku güç hem de iktisadi cihazlanmaya mânidir. Halk Partisi iktidarının tuttuğu bu tahdit yolu tediye muvazenesi açıklarını önliemediği gibi istihsalin ve dolayısıyla ihracatın artmasını sağlayacak iktisadi cihazlanmanın da tahakkukuna imkân vermemiştir. Bu tahdit politikasının hasis ve dar zihniyeti memlekette istihsal ve ihracat kudretini sakatlamış, kösteklemiştir.

Nitekim 1938 - 1939 devresinde 1 milyon 447 bin ton olan ihracatımız bu sebeple mütemadiyen azalmış ve 1949 - 1950 devresinde 940 bin tona düşmüştür. Eğer Halk Partisi İktidarı bu tahripkâr tahdit politikasını takibetmemiş, memleketin kalkınması, ekonomik cihazlanması için lüzumlu prodüktif ithalâta imkân vermek suretiyle istihsal ve ihracat kudretimizin artması gibi müspet ve yapıcı, uzak görüşlü bir politikayı benimsemiş olsaydı dünya ticaretinin, pazarlarının çok müsait bulunduğu zamanlarda bilhassa İkinci Dünya Harbinin hitamını takibeden senelerde memleket büyük istifadeler sağlamış, kalkınmamız daha müsait şartlar içinde başlamış ve inkişaf etmiş olurdu. Demokrat Parti İktidarı Halk Partisi İktidarının yapmadığını yapmış, beceremediğini başarmış, iktisadi cihazlanmayı, muvakkat

sıkıntılara, haksız tenkidlere, ithamlara göğüs gererek, sağlamış, memleketin istihsal ve ihraç kudretini artırmış, hacmını genişletmiştir. Bugün muhalefette bulunan Halk Partisinin tenkid ettiği, beğenmediği, kötülediği iktidar politikası işte bu politikadır. Halk Partisi İktidarından devraldığımız 940 bin tonluk ihracat hacmını 1953 te 2 milyon 545 bin tona çıkarmış ve 1954 te 4,5 milyon tona ulaştıracak olan politikadır. Türk Milletinin bir an evvel kalkınıp medeniyet âlemine en temiz, sağlam, ferah iktisadi kisse ile katılmasını sağlayacak olan bu politika muhalefetin yersiz, mesnetsiz tenkidlerinden, isnatlarından, çekinen miskin, korkak, âtil ruhlu kimselerin politikası değil, kendisini millet hizmetine vakfetmiş, ak, pak, nasiyeli, cesur, muvakkat müşküllere göğüs germesini ve nihayet onları yenmesini bilen insanların politikasıdır.

Kıymetli arkadaşlar;

Bu memlekette eşya fiyatlarının yükselmesinde hangi iktidar partisinin âmil olduğunu, mesul bulunduğunu tâyin edebilmek için Halk Partisi muhalefetinden şu suali sormak icabettir :

İkinci Dünya Harbine girmemiş, harbin binbir felâket, ıstırap ve harabiyet yaratan darbelerine, sadmelerine fiilen mâruz kalmamış olduğumuz halde, Halk Partisi iktidarı, eşya fiyatlarının, hayat pahalılığının % 500 nispetinde artmasına niçin sebebiyet vermiştir?

Harbe girmiş olan memleketlerde bile artış nispeti âzami % 200 ü geçmediği halde bu memlekette % 500 nispetinde yükselmiş olmasının âmili o günkü iktidarın binbir suiistimale, karaborsacılığa göz yummuş, hattâ bizzat kendisi vatandaşın kilosunu 40 kuruş üzerinden müsadere ettiği pamuğu 200 kuruşa, kilosunu 22 kuruşa aldığı buğdayı 55 kuruşa, 50 kuruş fiyat biçerek el koyduğu yapağı ve yünü 250 - 300 kuruşa, pamuklu, yünlü mensucatı ateş pahasına, bir teneke gazyasını 70 liraya, bir kilo şekeri 500 kuruşa satmak suretiyle karaborsacılık yapmış ve bu hareketiyle diğer eşyanın da fiyatlarında yersiz zorlamalara sebebiyet olmuş bulunduğunu inkâr etmek mümkün müdür?

Şu suallerde mündemiç hakikat, bu memlekette eşya fiyatlarının binnetice hayat pahalı-

lığının artmasına sebep olan hataların kusurların kabahatlisi, günahkârı bulunan iktidarın eski Halk Partisi iktidarı olduğunu açıklamaktadır. Hayat Pahalılığının ateşten gömleğini biçip diken ve millete giydiren hiç şüphe yok ki Halk Partisi iktidarı olmuştur.

Demokrat Parti iktidara geldiği andan itibaren cari eşya fiyatlarını düşürmek, hayat pahalılığını hafifletmek için tedbirler almış ve birçok ihtiyaç maddeleri üzerinde vergi tenzilatı yapmış, Sümerbank mamüllerinin fiyatlarını indirmiştir. Eğer o sene içinde Kore harbi çıkmamış ve binnetice dünya fiyat konjonktürü süratle yükselme yoluna girmemiş olsaydı fiyat mekanizması normal işlemeye başlamış, o günün cari fiyatları hayli düşürülmüş, hayat pahalılığı çok hafiflemiş olacaktı. Kore harbi dünya pazarlarında, bilhassa Avrupa İktisadi İş Birliğine dâhil bir kısım memleketlerde toptan eşya fiyatlarını, geçim endeksini 40 ilâ 45 nispetinde artırdığı halde, alınan tedbirler sayesinde, Türkiye'de bu nispet yüzde onu aşmamıştır. Memlekette zirai, sınai istihsalın hayli artmış, iş sahasının çok genişlemiş olması hesabıyla iştirâ gücü, istihlâk kudreti yükselen, piyasada pazarda talebi fazlalaşan vatandaşın bu meşut müdahalesi de fiyatların yükselmesinde, arz ve talep kaidesinin tabii neticesi olarak, elbette az çok âmil olmuştur. Bu memlekette, satınalma gücü, imkânı, seviyesi hayli yükselmiş muazzam vatandaş kitlelerinin mevcudiyeti ise, her mülâhazanın üstünde yeri olan, bir sevinç ve iftihar kaynağıdır.

Aziz arkadaşlar, Demokrat Parti iktidarını vatandaş hak ve hürriyetlerine, basın hürriyetine seçim emniyetine demokrasiye yaşama hakkı, teneffüs imkânı vermediği iddiasıyla ithama kalkışan Halk Partisi muhalefetini sevk ve idare edenlerin vaktiyle iktidarda buldukları uzun seneler zarfında vatandaş hor ve hakir gören, fakir, yoksul, bırakan, ona siyasi fikrini, kanaatini, reyini serbestçe kullanma hakkı tanımayan, tenkidi ihanet telâkki eden, Türk Milletini kendisine daima borçlu sayan, tek parti rejimini bir tahakküm mangası disiplini ile idame ettiren kimseler olduğunu, İkinci Dünya Harbini totaliter devletler bloku kazanmış olsaydı bu memlekette (Millet henüz olgunlaşmamıştır) bahanesiyle, çok partili sistemin, Demokrasinin

Adını bile telâffuz ettirmeyecek olan, her türlü hak ve hürriyetler üzerine icabında şal örebileceklerini beyan etmiş bulunan, istedikleri gazeteleri ve onları basan matbaaları her zaman kapatan, basın hürriyetini (Vurun kahpeye) diye hırs ve hiddetle taşa tutan, Demokrat Partiyi yalınayakların, kasketlilerin, cahillerin sokak adamlarının partisi demek suretiyle Türk Milletinin büyük ekseriyetini hakarete yeltenen şahıslar olduğunu herkes bilir. Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 18 nci maddesine dayanarak binlerce, on binlerce vatan-daşı bilhassa seçim günlerinde tevkif ederek karakollara sevk edenlerin, senelerce tatbik ettikleri örfî idare rejimi ile İstanbul halkını ve gazetelerini korku, (terör) içinde bırakanların, 1946 seçimlerinde kullanılan işkence metotlarını, sandıklara, vicdanlara uzatılan kap-kara ellerin bin bir suiistimalini, hilebazlığını, baskıdan bunalan halkın feryatlarını, şikâyetlerini gazetelerde bilhassa İstanbul gazetelerinde neşrettirmiyenlerin, 1946 da Türk Milletinin reyiyile, iradesiyle mebus seçilmedikleri halde seçilmiş gibi gelip şu sıralarda oturanların, ve bunların reyî ile Devletin en büyük makamlarına geçip saltanat sürenlerin partisi, Demokrat Parti iktidarını her türlü hak ve hürriyet, seçim emniyeti, demokrasi aleyhtarlığı ile ithama kalkışırsa bu hal ve hareket düpedüz bir haksızlık, pervasızlık, cüretkârlık olur.

Bu memlekette, basın hürriyetinin ne derece ilerde olduğunu hattâ bâzıları tarafından nasıl suiistimal edildiğini müfrit muhalefet gazetele-ri neşriyatına bakarak anlamak mümkündür. Şahısların harimine, haysiyet ve şereflerine karşı bu memlekette neşren vâkı taarruzlara, tecavüzlere, bühtanlara en müsamahalı, toleranslı memleketlerde bile tesadüf edilmez. Vatandaşın şeref ve haysiyetini, itibarını kötü partçilik zihniyetinin veya şahsi garazın, iğbirarın tesiriyle yalan yanlış neşriyata mâruz bırakmayı basın hürriyetinin icaplarından sayan ve böyle hareket eden insanların haysiyet ve şeref sahibi olduklarına inanmak güç olur.

Arkadaşlar, huzur, emniyet ve asayiş olmayan memleketlerde vatandaş can ve mal kaygusu içinde yaşar. Belki yarın sürülürüm, malıma el konur, kurşuna dizilirim, korkusu hâkim olur. Halk fakrû zaruretin ıstırabını çeker, istihsal artmaz bilâkis azalır. İhracat hacmı dü-

şer, iş sahaları tenhalaşır, Devlet gelirleri günden güne noksanlaşır. Bankalar kredi açmaktan, halk bankalara mevduatta bulunmaktan çekinir. Memleket içinde seyahat edenlerin adedi azalır bu memlekette 1950 den evvel vaziyet bu idi halbuki 1950 den bu yana tek bir vatandaş sürülmemiş, kurşuna dizilmemiş, malına el konmamıştır. Yurdun her bölgesini, köşesini huzur ve emniyet içinde baştan başa dolaşmak imkânı ve saadeti sağlanmıştır. Biraz evvel arz ve rakamlarla tevsik ettiğim gibi halk refah, yolunu bulmuş, istihsal en az iki misli artmış, ihracat 2,5 misli kabarmış, iş sahaları alabildiğine genişlemiş, bankaların zirai, sınai, ticari kredi hacmi potansiyeli, halkın bankalara mevduat kudreti üç misli fazlalaşmış, Devlet gelirleri asgari bir misli artmış memleket içinde seyahat edenlerin adedi en az iki misline çıkmış bulunmaktadır. O halde huzursuzluk nerededir? Tek huzursuzluk vardır ki, o da sandalye, menfaat, iktidar hırsı ile gözleri, vicdanları kararmış olan bir avuç muhterisin huzursuzluğudur.

Aziz arkadaşlar bu memlekette hususi teşebbüsün, sermayenin iş sahasında enine boyuna yayılıp serpilmesi devletçilik rejiminin, zihniyetinin hararetli taraftarı ve tatbikçisi olan halk partisi muhalefetini, görüyoruzki her gün biraz daha fazla üzmektedir. Hususi sermayenin teşebbüsün iş hayatında serbest havayı doya doya teneffüs etmekte olması kalkınma dâvasının süratle kazanılmasında en müessir âmil, faktür olarak çalışması ve böylece devletçiliğin milli kalkınmayı köstekliyen bir rejim olarak bir daha tahakkuk etmiş bulunması halk partisi muhalefetini sınırlandırmekte onun sağa, sola pür hiddet çatmasına sebep olmaktadır. Tek parti devrinin müstehasesi olarak elde kalan devletçilik bütün seyyiatıyla birlikte tarihe intikal etmek üzeredir. Demokrat parti iktidarı, iktisadi kalkınmamızı bir an evvel tahakkuk ettirmek, milleti refaha, memleketi imara kavuşturmak hedefinin gayesinin, mâkul, müteşebbis hizmetkârı sıfatıyla devletçiliğe sırtını çevirmiş hususi teşebbüse güler yüzünü göstermiş bulunmaktadır.

Bu memlekette vatiyle tatbik olunan Devletçiliğin kuruttuğu hususi teşebbüs, sermaye kaynaklarını kurcalamış, harekete getirmiş, sermaye terakümüne imkânlar yaratmış ve bu-

gün bunların, mecrasını bulmuş bir su gibi, iş sahasına akmasını sağlamıştır.

Halk Partisi İktidarının Devletçilik kamçısı ile kovaladığı, kaçırdığı, yabancı sermayenin memlekete gelerek Zirai, Sımai, Ticari iş mevzularında, büyük mikyasta yatırımlara envestismanlara, geniş teknik bilgi ve tecrübeye ihtiyaç gösteren muazzam kalkınma eserlerinde faaliyette bulunmasını sağlamak için bu günkü iktidar çok gayret sarfetmektedir. Yabancı sermayeyi memlekete celbetmek onu iş sahasında görmek birçok milletlerin arzuladığı bir meseledir. Fakat yabancı sermaye gayet hassastır. Her yere gitmez. Gittiği yerde huzur, emniyet ve istikrar ister. Bunu bulmadıkça yola çıkmaz. Bu memlekette haksız, basiretsiz muameleler ve hareketlerle yabancı sermaye düşmanlığı yaratılmak istenilmiştir.

Evvel emirde bunu mazinin hatalı, kusurlu bir hareketi olarak bizim kabul etmemiz ve bilâhara da bunu böylece yabancı sermayedarlara kabul ettirmemiz ve onları bu memlekette tam bir huzur ve emniyet içinde büyük teşebbüslere girişmenin mümkün olduğuna inandırmanız lâzımdı. Yabancı sermayenin memlekete gelmesini teşvik kanunu işte bu maksatla tedvin edilmiştir.

Yabancı sermayenin memlekette tahakküm havası yaratmak, kapitülasyonlar tesis etmek sevdasıyle, hırsıyla geleceği iddiasına dayanarak gelmesini zararlı bulmak mânâsız bir mütalâadan vehimden, koşmardan veya devletçiliğe bağlı bulunanların bir politika oyunundan başka bir kıymet taşımaz.

Bu memleketin siyasi, iktisadi, malî istiklâlini kurtarmak için senelerce, asırlarca mücadele edildiğini hiç unutmıyan ve bu mukaddes İstiklâl bayrağını her mülâhazanın daima üstünde dalgalandıracak büyük bir azme, imana sadakatle bağlı bulunan Türk Milletinin hakiki mümessili olan sizler, bu Büyük Millet Meclisi yabancı hiçbir ferde, zümreye, millete bu memlekette siyasi; iktisadi, malî her hangi bir tahakküm havası yaratma imkânını asla vermez, böyle bir heves, gayret hissederse onu da şiddetle, nefretle karşılar.

Hakikat bu merkezde iken yabancı sermaye celbi, Petrol kaynaklarımızı kıymetlendirme gibi nazik ve hassas mevzularda normal ikaz

ve tenkit çerçevesinin tamamen dışına çıkarak yerli ve yabancı muhitlerde zararlı istifam işaretlelerinin, tereddüt anlarının belirmesine meydan verecek ağır târizlerde, ithamlarda bulunmak ancak teessürle, teessüfle mukabele görececek bir muhalefet hareketi olur. Türk Milletinin hakiki, samimî dostu ve müttefiki olan Amerikan Milletinin geniş sermaye imkânlarından, petrol işlerinde en ileri olan teknik bilgilerinden istifade etmek istememiz onun tarafından iyi karşılanmışsa memleketin süratle kalkınmasını temin bakımından, bu muvaffakiyeti takdirle şükranla karşılamak gerekir. Bu mevzuda kıskançlık, haset ve garaz gibi bayağı hislere, seviyesiz isnatlara yer verilmemek lâzımdır. Bu memlekette refah ve imarın bir an evvel tahakkukunu sağlayacak her teşebbüs ve imkânı, şu veya bu iktidar partisinin eseri, muvaffakiyettir diye sabote etmeye yeltenmek hakiki ve vatanperver muhalefetin politikası olamaz. Hakiki, samimî muhalefet müspet ve verimli sahalarda yol alan milli kervana sataşmaz. Onu şaşırtmaya, durdurmaya gayret etmez. Hele o millî kervanın mesut hedefine bir an evvel ulaşması uğrunda himmetini, yadımını esirgemiyen eşe dosta bilhassa Amerikalılara lâf atmaz, münasebetsiz yakışıksız neşriyatla sarkıntılık etmez.

Aziz arkadaşlar; Millî hudutları, milletlerin huzur ve emniyetlerini dış tecavüzlerden, suikastlerden korumak maksadiyle Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan ahitnamede imzası bulunan bir millet sıfatıyla, bilhassa Türk Milleti olarak, Kore tecavüzüne diğer milletlerle birlikte mukabele etmek şerefini ödevini niert, sözünün eri bir millet iradesiyle iktidara gelmiş bir parti olarak yerine getirdik. Esasen yarın hudutlarımıza vâkı olabilecek her Langi bir taarruz ve tecavüzü tek başımıza karşılamak mevkiine bu memleketi mâruz bırakmamamızın yolu da bu idi. (Alkışlar).

Atlântik Paktını bu isabetli kararın ışığı altında imza ettik. Yurdumuz bu suretle milletlerarası teminata mazhar oldu. Bu kararla Kore'de insan hak ve hürriyetlerine musallat olan mütecavizle arslanlar gibi döğüşmek, millî emniyetleri, haysiyet ve şerefleri çignemek isteyenlere karşı Birleşmiş Milletler saflarında Türk Milletinin kahramanca mücadelesinin destanını yazmak, dünyaya Türk'ü üstün insanı

meziyetlere, vasıflara sahip her türlü takdir ve saygıya lâyık bir millet olarak bir daha tanıtmak fırsatını ve imkânını bulduk. Bugün Avrupa'da, Amerika'da sözü dinlenen, büyük sevgi, muhabbet tezahürleriyle karşılanan bir millet mevkiini, payesini bu kararla kazandık. Avrupa'da, Amerika'da yurdumuz, milletimiz aleyhinde asırlarca devam etmiş fakat milyarlar sarfiyle yapılacak propagandalarla bu derece tashihi mümkün olmayacak olan iptidai, hatalı, haksız düşünce ve telâkileri bir anda işte bu kararla sildik, koparıp attık. Eğer daima sinsi, ruhsuz, pasif bir dış siyasetin çoraklığı, meskeneti içinde kalmış, muhalefet belki hoş görmez, tenkid eder, itirazda bulunur, memleketi karıştırır vehmini, korkusunu, tereddüdünü taşımış olsaydı Türkiye medeniyet dünyasında bugünkü itibar, ikbal, saygı ve sevgi yerini, mevkiini asla işgal edemezdi.

Aziz arkadaşlar;

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve umumi efkâr huzurunda işte sarîh ve samimî bir lisanla, açık alınla konuştuk. Yegâne kasdımız, tek hedefimiz Türk Milletinin önüne daima hakikatları sermektir.

Onun takdiri ve kararı takdirlerin, kararların en olgunu ve isabetlisidir. Biz demokratlar, millet kararının emrinde ve hizmetinde çalışmayı zevklerin, şereflerin en kıymetlisi saydığımızı tekrar arz eder ve sözlerime son verirken sizleri derin saygı ve sevgi ile selâmlarım. (Alkışlar).

MEHMET ÖZBEY (Burdur) — Sayın arkadaşlar; iktidarımızın muvaffakiyetini müjdeliyen bu denk ve mütakâmil bütçeden dolayı Hükümetimizi takdir ve tebrik ederim.

Meşrutiyetten itibaren ilk defa Meclisimize denk bir bütçe ile gelen iktidarımız burunla ne kadar övünse yerindedir ve hakkıdır.

Bütçe ile ilgili temennilerimi kısaca arz ediyorum.

Bütün memlekette vücudundan şikâyet ettiğimiz Muamele Vergisinin ya kalkmasına veya ıslahına şiddetle ihtiyaç vardır. Küçük sanayi ve esnafın inkişafına mâri olan bu kandan memleket acı acı şikâyet etmektedir.

Senede umumi geliri 150 milyona yakın bir para tutan bu verginin 100 milyon liraya kadar olanını Hükümet esasen kendi tesisleriyle

ödemektedir. Geriye kalan 50 milyonu küçük esnaftan alınan paradır ki Türkiye'de sanayi gelişmesini köstekleyen bu verginin kalkması memleket sanayiinin inkişafı bakımından değer kıymettedir.

Hulâsa: Hükümetimizden bu Muamele Vergisinin kalkması veya ıslahı ile memleketimizi tatmin edici bir tasarrufla bugünkü şartlara göre çıkarılmasını rica ederim.

Sayın arkadaşlar; bütçemizin menfaati icabı bâzı Bakanlıkların lâğvı, yerinde ve memleket tasarrufuna olacaktır. Bilhassa Ulaştırma Bakanlığının mevzularından olan Posta Telgraf Telefon ile Devlet Demiryolları ve Denizyolları birer iktisadi Devlet Teşekkülü olarak ayrıldıklarına göre Ulaştırma Bakanlığının elinde yalnız Havayolları kalmıştır ki bunu da İşletmeler Vekâletine bağlayarak, veya İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirerek, devrederse bütçelerde âzami tasarruflar sağlayacaktır.

Muhterem arkadaşlar; Bina yapımı Teşvik Kanununa göre her sene yeni yapılan yüzlerce binalar 10 sene müddetle Hükümete katıyen vergi vermiyorlar. Bilhassa yeni yaptırdıkları akarlardan ve mağazalardan aldıkları kiralarla hayli kazançlar elde ediyorlar. Bugün bina sıkıntısı diye şiddetli bir mevzu da kalmadığına üstelik her yerde kiralık çok da binalar bulunduğu göre bütçe ve Hazineimizin zararına olan bu kanunun kaldırılması hususunda Hükümetimizin teşebbüse geçmesi lâzımdır.

Arkadaşlar; memleketimizde cari olan usule göre, harice 100 lira dövizle seyahat tamamen bir hilekârlık ve sahtekârlıktan başka bir şey değildir. Dışarıya gidenler ve gelenler yalnız 100 lira değil; kaçamak yollardan binlerce lira sarfediyorlar. Milleti kaçakçılığa ve ahlâksızlığa sevkeden bu usulün kaldırılması ve buna makûl bir hal çaresi bulunması lâzımdır. Döviz esasında; dışarıya ilim, ihtisas için gidenleri bekletmeden ve tercihan göndermek âdiline olacaktır.

Sayın arkadaşlar, Emekli Sandığı vatandaşların ihtiyaçlarına ve isteklerine asla cevap veremiyor. Yarım milyara yakın bir parası olan Emekli Sandığı bu parasını çok daha iyi ve verimli işleterek hem sermayesini artırmak hem de memurlarımıza âzami faydaları sağlamak bakımından isabetli bir hareket olacaktır. Si-

kıntıda kalarak Sandıktan borç para istiyen yüzlerce memurlar; aylarca beklemekte; sıraya konulmakta olan memurlarımızın üzüntü ve şikâyetleri devam edip gitmektedir. Bunlar için kesin şifalı karar almak yerinde olur. Memurlarımız bâzı dairelerde çok fazla, bâzı dairelerde ise aksine azdır. Memurlarımızın çoktan aza doğru transferi yapılarak daima koordine edilmesi onların rahat ve verimli çalışmaları bakımından da hem kendilerinin ve hem de Hazinemizin nef'ine olacaktır. Bilhassa memurlarımızın hayat sıkıntısını, ıstırabını yakinen müşahede ederek onları senede üç ikramiye verme gibi bir çareye başvurarak bu münevver zümreyi de sevindiren iktidarımıza memur vatandaşlar minnettardır. Bilhassa ikramiyeden ziyade; memurlarımızın refahını sağlayacak esaslı baremin hemen Meclise sunulmasını çalışkan dinamik Maliye Vekilimizden beklemektedirler.

Memurlarımıza bol para ile mepsutan mütenasip mesuliyet de vererek onları memnun ve mesut etmek faydalı olacaktır. Mesai saatlerini de bütün dünya memleketlerinde olduğu gibi sabah 8 den başlatarak 6 ya kadar uzatmak suretiyle her yüz yılda çeyrek asırlık geriliğimizi telâfi edersek memlekete çok hayırlı bir iş yapmış olacağız. Bu suretle 300 bin memurumuzun mesaisinden 21 milyon vatandaş faydalanacaklardır. Dairelerdeki mesai saatinin bu şekilde ayarlanmasını randımanlı müspet iş istiyen Hükümetten bekliyoruz. Bir temennim de şudur : Mahalle aralarına serpilmiş Hükümet dairelerine verilen kira bedelleri bir senede milyonları aşarken bunların hepsini israf yatağı olan Saracoğlu Mahallesindeki Devlet binalarında toplanması bütçemizin lehine olacaktır.

Yine her sene burslu ve leyli talebelere 3 milyon lirayı aşmakta olan bir masrafı tasarrufla yüksek tahsil fonu namı altında toplanmasını teminen yaptığımız kanun teklifine muvazi uygun bir kanunu da yakında getirmek üzereyiz diye Maliye Vekâleti söylediği ve aradan uzun zaman geçtiği halde getirmediği bu tasarıyı tezce Meclise sunmasını, bundan âzami faydalar bekliyen ve okumak istiyen fakir, muhtaç ve zeki memleket çocukları hesabına ve bütçemiz lehine rica ederim.

Sayın arkadaşlar; memlekette, ziraat gibi sanayiinin de süratle inkişafına hizmet eden ve

fabrikalar kurmakta rekor kıran demokrat iktidarımızın Sayın Hükümeti, eidden takdir ve gıptaya değer eski iktidarın mankabız bir siyasetle 30 senede yaptığı 3 fabrika yerine, Demokrat iktidarımız üç senede otuzunu kurması şeker ve çimento fabrikalarının misilleriyle çok kısa bir zamanda temellerini atması memleketin çok hayrına olmuştur. Yalnız inşa halinde olan memleketimizi süratle kalkındırmak için yapılmasında isabet olan çimento fabrikalarına muvazi kiremit, tuğla demir ve çelik sanayiini de süratle kalkındıracaktır.

Çok muhterem arkadaşlar, bu gün memlekette en mühim hâdiselerden birisi de kontrol ve murakabesizlikten mütevellit bir pahalılıktır. Bu bilhassa daha çok yiyecekte kendisini şiddetle hissettirmektedir. Bunun tek hal çaresi kanaatimce şudur :

Müstahsılın malını; en salim yoldan ve namuslu bir elden müstehlike ulaştırmaktadır. Bu da ancak müstahsılın malını, sebze ve meyvasını yirmi kuruşa alıp 120 kuruşa satan kabzimal dediğimiz mutavassıt ile değil memlekette bir (satış kooperatifi) kurmakla mümkün olacaktır. Yurdun mühim merkezlerinde kurulacak tarım kooperatifleri gibi bu satış kooperatifleri müstahsılın 20 kuruşa alacağı malını; 20 kuruş da kendisi kâr ve masraf ekliyerek 40 kuruş gibi çok ucuza halka satacaktır. Yegâne çareihalâs da budur.

Memlekette bu satış kooperatiflerinin kurulması ancak memleketimizin mühim ve ciddi dertlerini halleden ve yüzünü güldüren Ziraat Bankamızın (Tarım - Ticaret ve İşletmeler bakanlıklarıyla müştereken çalışarak) işi organize etmesi lâzımdır.

Ancak, böylelikle bahçelerde çuvalarla ve hanlarda çürüyen bütün sebzeler ve meyvalar bu suretle de kıymetlendirilerek bunları hasretle bekliyen vatandaşlara çok ucuz olarak arz edilmelidir.

Büyük işler başaran Ziraat Bankamız; memlekette bu satış kooperatiflerini de kurmak suretiyle bu işi de başarsa eidden şu memlekete en hayırlı hizmetlerden birisini ve en mühimini yapmış olacaktır.

Ziraat Bankası ve emsali bankalarımız; memlekete hizmet yolunda yarış yapmaktadırlar. Bilhassa Ziraat Bankası ile Emlâk Kredi

Bankası millete yaptıkları çok büyük hizmetlerden dolayı öğünebilirler. Yalnız Ziraat Bankası için bir temennim olacaktır. O da, bundan sonra idare meclisinde mevcut olan münhallere adam alınırken; banka ve malî mevzu ile yakinen alâkalı ehil insanlardan alınması hizmetin selâmetle görülmesi bakımından faydalı olacaktır.

Hükümetten bir iki soru var. Cevabını rica ederim.

1. Devlet Üretim çiftliklerine milyonlar veriyoruz. Bunların İktisadi Devlet Teşekkülü olması Hazineimizin lehine olacaktır. Bu hususta Hükümetimiz ne düşünüyor?

2. Ziraat makineleri ve traktör fabrikaları için Hükümet bir Alman ve Amerikan firmasıyla anlaşmak üzere diye öğrendim, bu doğru mudur? Çalışmalar ne merkezdedir? Yurduumuzu saadet ve selâmete götürecektir bu fabrikalar ne zaman kurulacaktır ve kimler kuracaktır? Bunların cevaplandırılmasını rica ederim.

Son temennim şu olacaktır: Sayın Devlet Reisimiz Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar vatanımızın hayrına ve istikbaline büyük menfaatler sağlayan, hakiki ve ciddî dostumuz Amerika'ya yaptığı bu seyahat ve şu günlerde kışın en şiddetli anında bütün Amerika'yı baştan başa dolaşırken ve bir traktör fabrikasını gezerken; memleketimizdeki yedek paraç sıkıntısından haklı olarak bahsetmiş ve bol miktarda yedek aksam gönderileceği vâdini almıştır.

Bize her sahada hüsnüniyetini izhar eden Amerika'nın bu çok temiz ve âcil duygusuna şu vesile ile Büyük Türk Milletinin bir milletkekili olarak bu millet kürsüsünden teşekkürü vicdani bir borç sayarım.

Sayın arkadaşlar; yine Devlet Reisimiz Meclisi açış nutuklarında köylerimize yapacağı ev ve samanlık için para yardımından bahsetmişti. Türk köylüne; Türkiye'nin kuruluşundan beri ilk kurtarıcı elini uzatan Demokrat iktidarımız olmuştur. Yolu yapılmakta, suyu gelmekte olan her Türk köyüne almakta olduğu zirai kredi ile beraber ev yapma kredisinin verilme müjdesi Türkün hakiki efendisini cidden çok sevindirmiştir. Yalnız benim memleket namına şuraçta çok mühim bir ricam ve aydınlatmam olacaktır.

Bu çok hayırlı teşebbüsün yapılması yerinde

ve isabetli olacak ve tam zamanında yetişecektir. Yalnız Türkiye'nin umumiyetle kırk bin köyü tamamen plânsız, gelişigüzel yapılmış çerden çöpten, sazdan topraktan kurulmuştur. Birçok vilâyetlerimizde köy evleri Jandarma ve tahsil-dar korkusundan dağ başlarında tek tek yapılmıştır, orman içlerine sokulmuşlar çok dağınık ve perişandırlar. Bu perişan ve plânsız evler arasına arada sırada yapılacak fennî evler, dağınık ve karışık köye bir şey ifade etmeyecektir.

En esaslı hareket şu olacaktır: Köyün yanbaşımda plânlı yeni bir köy kurmak sokaklarıyla caddeleriyle mahalle ve kiremitli evleriyle toplu, güzel sıhhi bir köy kurmak. Bu hareket ve inkılâp iktidarımız için tarihî bir başarı ve yardımın yerine masruf olması ve memleketimizin istikbali bakımından çok faydalı ve isabetli olacaktır. İktidar Hükümetimizin parolası şu olmalıdır. Yeni ev yeni köy. Son söz: Demokrat iktidarımızın Hükümeti, her şubesinde tâkatının ve iktidarının üstünde çalışmaktadır. Türk vatani üzerine temellerini sağlam atarak çatısını kuvvetli kurarak ve yalnız Büyük Allah'a inanarak kadirşinas Büyük Türk milletine güvenerek nasıl azim ve imanla gecesini gündüze katarak çalışıyorsa büyük Türk milleti de süratle başlanılarak yarıya kadar gelen bu nurlu ve muhteşem eserinin tamamlanmasında ince bir sezmiş gösterecek vatanını seven her Türk böyle düşünecek ve Türkiye'nin selâmet ve saadeti de ancak böyle olacaktır (Alkışlar).

CAHİD ZAMANGİL (Trabzon) — İktisadi mevzularımızın tamamını kavriyacak bir konuşma yapmak teşebbüsünde bulunacak değilim. Mühim gördüğüm mevzulardan yalnız bir tanesini seçerek onun üzerinde mütalâamı, tenkidlerimi ve tavsiyelerimi arz etmek niyetindeyim.

Bir dert mevcuttur, o itibarla konuşmak teşebbüsünde bulundum. Hükümetin gerekçesini dinlediniz, bütçe nutkunu dinlediniz, D. Parti Grubu adına konuşan Hakkı Gedik arkadaşımızı dinlediniz. Bu nutuklarda başlıca iki husus nazara çarpmaktadır; birisi, iktidarın dört senede yaptığı işlerin sayılması, diğeri de eski iktidara hatıra gelecek ve gelmeyecek olan kusurlarının atfı.

Beyanlarına bakılacak olursa, memleketimizin ortada münakaşa edilecek, şu veya bu istikamette karşılanacak bir derdi yoktur. Nihayet Hükü-

met iş başındadır; sizler tenkid ve temenni mahallindesiniz. Sinesinde dört yüzü mütecevaz mebusu barındıran iktidar grubu adına konuşan arkadaşımız memleketin bâzı dertleri varsa onları da teşrih etmemeli miydi? Grupunuzun temennileri, dilekleri, direktiflerini Hükümete nakletmemeli miydi? Halbuki Hakkı Gedik arkadaşımız başından sonuna kadar muhalefet için ağır sözler ihtiva eden, kendi grubu için de Maliye Vekilinin söylediklerini tekrar tekrar ele alan bir nutuk söylediler. Bu nutku tahlil etmek niyetinde değildim. Doğruca mevzua girecektim. Ancak, bazan o kadar haksız ve mesnetsiz, ve bu saflarda bulunan arkadaşlarımızın aziz telâkki ettikleri hislere o kadar mübalâtsiz tecavüz eden yerleri oldu ki, kendisine cevap vermek zarureti hâsıl oldu.

İktisadi gelişmemizi Halk Partisi muhalefetinin engellemesinden ve «baltalama» hareketlerinden bahsettiler. Baltalama bilirsiniz sabotaj mukabili olarak dilimize girmiştir. Sabotaj, baltalama hıyanet fiilidir. Bu memleketin bir kısım evlâtları sizsiniz, öteki evlâtları da (C. H. P. sıralarını göstererek) bu saflarda oturanlardır. Bu memleketin ilerlemesine, terakkisine hizmet eden insanlara tenkidlerimiz vardır. Fakat hareketlerine karşı baltalamada bulunmak bizim gibi, vatanperverliği cümlece tescil edilmiş ve vatanperverliği Başbakanın nutuklarıyla de teyidedilmiş olan bir partinin kârı değildir. Vatani hisleri taşıyan insanlar, aynı hislerle mütehassis bulunan muhataplarımızın hisleriyle bu şekilde oynayamazlar. İşletmeler Bakanlığından müstafi Hakkı Gedik'in bu çeşit hisleri hafife olmasında, bir sebep olsa gerektir...

PERTEV ARAT (İzmir) — Bu sözün tavzih edilmesi lâzımdır, Reis Bey.

REİS — Şahsileştirmemenizi rica ederim.

CAHİD ZAMANGİL (Devamla) — Sonra, bütün bu nutuk içinde söylenen sözler bunlardan ibaret değildir. Bunları geçeceğim. Özüne gelince, hiçbir memleket dâvası, bizi muztarip eden bir dâva ele alınmadığına göre özü de yavandır. Bendeniz bu nutku büyük grupunuza reva görmedim. Bu anlayışma, sıraların bomboş olması ve hiçbir heyecan gösterilmemesi suretiyle iştirak edildiği muhakkak olarak görülüyor.

Arkadaşlar, güzel eserleriniz yok değildir. Dört senedir iktidarda elbetteki boş oturmuş değilsiniz. Çalıştınız, memlekete hizmet ettiniz. Bu arada iyi işleriniz de var, kötü yapılan işler de var. Ben bir fırsatta gerek sizin yaptığınız, gerekse eski iktidarın başlayıp sizin ikmal ettiğiniz güzel eserlerden bahsettim. Ama bakınız sözcü sizin bu çalışma ve eserlerinizi nasıl karikatürize ediyor : Meselâ, diyorlar ki : «350 bin ton olan çimento istihsalini bir milyonluk bir kapasiteye yükselttiğimiz halde ihtiyaçlar hâlâ karşılanamamıştır.» Arkadaşlar, «istihsal» ile «kapasite» yi karıştırmamak lâzımdır. 350 bin ton olan istihsaldır. Bir milyon ise kapasitesidir. Biri diğeriyle mukayese edilemez. Bu, kelime oyununa tenezzül etmektir. Halbuki buna hiç de ihtiyacımız yoktu. Pekâlâ çimento fabrikaları kurmaktasınız.

Yine lüzum ve sebep yokken petrol mevzuuna ve yabancı sermaye mevzuuna ve daha başkalarına temas ettiler. Petrol mevzuunu daha bugünden bir polemik konusu edilmesine Hakkı Gedik'in hakkı yoktur. Bu kanun usulü dairesinde bir komisyonda müzakere edilmektedir. Komisyonda muhalefet de temsil edilmektedir. Bu müzakereler bittikten sonra buraya gelir ve burada dâvalarımızı hallederiz. Hakkı Gedik bunu lüzumsuz yere polemik mevzuu yapmıştır. Fakat ben onun yürüdüğü yolda yürüyecek değilim.

Yabancı Sermaye Kanununun, burada konuşuldu bitti, bunun tekrarına hiç de lüzum yoktu. Bizi bu kanuna aleyhte oy verdiğimizden sanki muazzam bir suç işlemiş şeklinde gösterdiler. Bir parti grubu kani bulunduğu hususlar hakkında ancak kendi kanaatini söyler ve reyini izhar eder. Grupumuz görüşünü söylemişti. Ben de şahsan o zaman çok konuştum ve Yabancı Sermaye Kanununa iltihak etmedim. Ziraat ve ticaret sahasına yabancıyı sokmak kapısını açık bıraktığınız için bu kanunu asla tasvip etmedim ve etmiyeceğim. Eğer bir gün bu açık kapıdan Türk topraklarımızın üzerinde ziraat yapmak üzere bir ecnebiyi sokarsanız ömrüm boyunca yakanıza yapışacağım.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Çok memnun kalırım.

CAHİD ZAMANGİL (Devamla) — Gidiniz, çiftçilerle konuştuğunuz zaman hakikati anlarsınız.

Partiniz bir programa bağlıdır. Bu program tatbikatta şu veya bu şekli alabilir ama bir grup sözcüsü kalkarak programımızı değiştireci sözler söyleyemez.

Şu cümle aynen kendisininidir : «Partimiz devletçiliğe sırtını çevirmiş, hususi teşebbüse güler yüz göstermiştir.»

Arkadaşlar, evvelâ devletçilik hususi teşebbüse güler yüz göstermeye mani değildir, sonra programınızda hâlâ devletçilik mevcuttur. Bu kayıt orada mevcut bulundukça ve Kurultayınızca kaldırılmadıkça sözcü sıfatıyla konuşanların devletçiliğe sırtını çevirdiğini söyleyemez, bu, imkânsızdır. Çünkü bu yalnız sizin dâvanız değildir, sizin dâvanız gibi görünürse de size bu programla memleket idaresi emniyet edilmiş olduğuna göre, programınızda yazılı olan şeyler Kurultayınızca değişmedikçe onun üzerinde hareket ve amel edilmesi memleketle beraber bizi de ilgilendirir.

Yine, yersiz bir surette, Kore bahsini açtılar. Bugün bunun sırası değildi. Ama bir defa konuştular, ben cevap vermeye mecbur oluyorum. Gerçi bunu grupumuz cevaplandırmıştır, fakat ben şahsi ve vicdanımda yazılı, vicdanımdan duyduğum sesi ifade edeceğim.

Altında imzamız bulunan milletlerarası ve sikada, yapılacak askerî yardımların, fiilî müdahalelerin şekil ve şartlarının ayrı mukavelelerle tesbit edilecek olduğu ifade edilmiştir. Bu ayrı mukaveleler gelecek, burada Meclisten behemehal geçecek idi. İşte o mukaveleler Meclisten geçmeden, Hükümet kararıyla Kore Harbine iştirak etmiş bulunmaktasınız. Büyük ekseriyete tevcih ettiğimiz mesuliyet, Büyük Millet Meclisinin kararını almadan harbe girilmiş olmasından ibarettir. Kendilerine vereceğim cevap bundan ibarettir.

Bugün konuşulacak bir şey varsa şudur : Kore'deki askerlerimizin arkasında yalnız kendi gruplarının olduğunu ima eylemiştir. Hayır. Kendileri de çok iyi bilir, Kore cephesinde bulunan evlâtlarımız, askerlerimiz de bilirler ki, onların arkasında Demokrat Parti Grubu, Halk Partisi Grubu, Köylü Partisi Grubu, C. M. Partisi Grubu... Hulâsa bütün millet müttefiktir, omuz omuza beraberdir. Birbirine dayanmaktadır, daima onları destekliyecektir. (Sağdan, bravo sesleri).

Şimdi mevzua geliyorum, arkadaşlar :

Dış ticaret ve ödeme zorluklarımız diye bir mesele vardır, fevkalâde önem taşımaktadır.

Maalesef, bu mevzua Feridun Ergin arkadaşımızın hakikaten ciddî ve ilmî raporu hariç, bütçe gerekçesinde temas edilmemiştir.

Burada konuşan arkadaşlarımız, bu büyük meseleye sadece bir mümas resmederek geçmişlerdir. Hele Sayın Maliye Bakanı arkadaşımız ise bu işi ince bir meharetle, adetâ temas etmeyen bir mümas ile geçiştirmiştir. Bu mevzu üzerinde, hatırlarsınız, bir gensoru vermiştik. Bu gensoruyu, üzerinden 5 Salı günü geçirmek suretiyle eskittikten ve böylece eskidiğine vicdani kanaat getirdikten sonra reddetmiştiniz.

Maksadımız şuydu : Bu meseleyi mümkün olduğu kadar erken görüşmek, deşmek ve Hükümeti izahat vermeye sevk etmek ve bilhassa düşündüğü tedbirlerin neler olduğunu ticaret hayatına ilâna kendisini sevk etmektir. O gün için bu imkân elde edilemedi. Mamafih aktüalitesini muhafaza etmekte olduğu için bugün bu mevzuu ele alıyorum.

Vaka şudur : 1952 ortalarında, biliyorsunuz Türk ekonomisi bir dış ödeme buhranı içine girmiştir. Bu durum karşısında Hükümet ithalâtı tahdit şikkını ihtiyar etmeye mecbur kalmıştır. Bu durumlara düşen Hükümetler zaruri olarak ithalâtı tahdit etmişlerdir. Fakat bugünkü Hükümetin hususiyeti şu noktadadır : Yıllarca ve yıllarca asla ithalâtın tahdit edilemeyeceğini temin ettikten, ve mükerrer teminat verdikten sonra ithalât tahdidine gitmiş olması hususiyetini teşkil eder. Öyle olmuştur ki, Demokrat Parti iktidarının ilk iki yılını ithalât tahditlerine gidilmiyeceği teminatı ve son iki yılını da bu ithalât tahditleri doldürmüştür. Bu, her Hükümetin başına kolayca gelmiyen bir muvaffakiyetsizliktir.

Tediye buhranı dediğimiz şey şudur : Ödenecek taahhütler vardır, tabii olarak yeni yeni siparişler yapmaya muhtaçız, fakat ihracat gelirlerimiz kâfi gelmiyor, hariçten bulduğumuz yardımlar umduğumuzdan az olmuştur. Bu takdirde taahhütlerimizi ödiyememek, yeni siparişler yapamamak vaziyeti hâsıl olmuştur. Bunun karşısında Hükümet ne yapacaktır? Bunun karşısında Hükümet dış kaynaklardan yeni imkânlar bulamazsa zaruri ola-

rak ithalâtı tahdit edecektir. 1952 yılından beri Hükümet de ithalâtı tahdit yoluna gitmiştir. Dün Sayın Maliye Bakanı hep maziye atfen ithalât tahditlerinin korkunç neticelerini belirttiler. «Bir memlekette ithalât tahdit edilirse ihtiyaç maddeleri kıtlaşır, fiyatlar yükselir, hayat pahalılığı artar, sanayi tesisleri eskir, yenileri kurulamaz.» dediler. Bu korkunç neticelerle tavsif edilen ithalât tahditlerini kolaylıkla Maliye Bakanının telâffuz etmiş olması maziye atfettiği içindir. Ama bir buçuk seneden beri bu korkunç neticelerin aynen mevcut olduğunu hatırlasalardı zannedersem böyle bir gaflete düşmezlerdi.

Bu tahditlerin neticelerini arz ediyorum : Bu mâruzatımın delillerini aşağıda peyderpey vereceğim :

1. Fiyat yükselmesine ve hayat pahalılığına yeni bir âmil eklenmiştir.
2. İktisadi kalkınma hamlemiz kösteklenmiştir.
3. Memleketin ticari itibarı zedelenmiştir ;
4. İthalât piyasamız karanlık ve kararsızlık içinde bunalmıştır.

Muhterem arkadaşlar; bu duruma nasıl düşüldü? Yanlış hülâsa etmiyorsam bugünkü hükümetler memleketimizin iktisadi hayatını geliştirmek için şöyle bir politika takip etmek istiyorlardı: «Memleket ekonomisini hızla geliştirmek için, dış ticaret ve tediye bilânçosu açıklarına bir müddet için göğüs gerilmeli, ilerde millî kaynakların kifayetine intizaren bu açıkların yabancı kaynaklardan ödenmesine çalışılmalıdır.» Kanaatimce hata bu politikanın esasından ziyade muhtaç bulunduğu ihtiyat ve ölçü hissinden mahrumiyetten ileri gelmiştir. Böyle bir politikanın ârızasız yürüyebilmesi için taahhütlerimiz ve ihtiyaçlarımızla, iç, dış kaynaklardan gelebilecek imkânların, gelirlerin arasında bir müvazene hissini kaybetmemek lâzımgelir. Hata, mütalâamca bu noktada vâkı olmuştur. Hükümet beklenen dış kaynakları elde edememiş ihracatımız ümit edilen rakamları vermediği için taahhütlerimiz ve ihtiyaçlarımız imkânlarımızı aşmıştır. Ve binnetice ithalâtın tahdidi riyazi bir zaruret haline gelmiştir. Bu âmilleri müsaadenizle şu üç noktada hülâsa edeceğim. Yani bugünkü duruma düşüşümüzün âmillerini şu üç noktada hülâsa edeceğim :

Birinci âmil : Hükümet ihracat tahminlerinin

de mübalâğaya düşmek suretiyle yanılmıştır, yüksek fiyatla ihracat yapmak hevesi peşinde koşmak yüzünden büyük ihraç kalemlerinden umduğu dövizini temin edememiştir.

İkinci âmil : Hükümet dış kaynaklardan faydalanma hususundaki ümit ve tahminlerinde hataya düşmüştür.

Üçüncü âmil : Bu iki hatanın neticesinde taahhütlerimiz iç ve dış kaynakların üstüne çıkmış, tâbiyatıyla ithalâtı kısmaktan başka çare kalmamıştır.

Dördüncü âmil : Böylece ansızın bir buhranla karşılaşan Hükümet, durumu umumi efkârdan saklamak için mübalâğalı tahmin ve ümitlerle efkârı avutmak istemiş, fakat bu arada bizzat kendisi avunarak bu hususta tedbir almak imkânından mahrum kalmıştır..

Anlaşıldığına göre Hükümet durumun vehametini 1952 Ağustosunda farketmiştir. O tarihte 30 milyon dolârlık bir istikraz akdi için Avrupa İktisadi İş Birliğine müracaat ettiği zaman aldığı cevap kendisini uyarmıştır. Bu cevapta Hükümetin yüksek fiyat politikası takibederek ihracatı kösteklediği ve yabancı kaynaklara müracaat etmeden evvel millî kaynakları serbestçe harekete getirmesi icabettiği ifade ediliyordu. Bu suretledir ki, Hükümet icraatının üzerine eğilmiş, hesaplarını yapmış, taahhütlerimizin, haricîten ümitlerimizin hesaplarını karşılaştırmış ve ithalâtın tahdidi zaruretini kabul etmiştir ki, 22 Eylül kararları dediğimiz kararlar bu düşünüş tarzının mahsulüdür.

Bundan sonraki devrede maalesef Hükümet adamlarının, umumi efkâra bu hâdisenin hakikatını kendisine söyleyeceği yerde, umumi efkârı oyalama yoluna sapmış olduğu bir vâkıadır.

İyi hatırlarım; 1953 Bütçesi geçen sene bu vakit Bütçe Komisyonunda konuşulduğu zaman Maliye Bakanı tıpkı bugünkü gibi konuşuyordu. Sanki hiç ithalât tahdidi bulunmadığı, sanki hiç memlekette hususi sanayimizin, Devlet tesislerimizin, demiryollarımızın, ulaştırma vasıtalarımızın döviz sıkıntısı içinde bulunmadığı gibi bir hava içinde, hiç böyle bir mesele yokmuş gibi konuşuyordu. Kendisine ithalât tahditlerinin yüzde kaçta vardığını rakamlarla anlattım. O sırada Başbakan da bizim gibi, darlanarak Maliye Bakanının önünden kâ-

ğitları ve ağızından sözü alarak, böyle bir sıkıntının mevcut olduğunu söyledi, bu hakikatlar üzerinde durdu ve konuşmaya başladı. Bundan sonra sayın Başbakan o oturumda, Bütçe Komisyonunun o toplantısında, bize süratle ihraçını mümkün sandığı malların bir listesini vermiş ve bâzı yabancı yardımlarına da işaretler bu buhranın nihayet geçtiğimiz Haziran ayına kadar zail olacağı ümidini telkin etmişti. Bu tema daha bir müddet devam edecektir. Sayın Başbakan Adnan Menderes Adana nutkunda (6 Aralık 1952) diyor ki :

«... Milyonluk istihsal stoklarımızın paraya kalbi ile milletçe hiçbir sarsıntı hissolunmadan altın ve döviz darlığı da pek yakında muhakkak surette giderilecektir.»

Bu söz bundan 13 ay evvel söylenmişti. Maalesef Başbakanın söylediği tahakkuk etmedi. «... Milletçe hiçbir sarsıntı hissedilmeyecek» zannı yanlış zuhur etti. Sarsıntıyı hissettik. Pek yakında giderileceğinden bahsedilen ithalât tehditleri bugüne kadar devam etmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanının 1 Kasım 1952 açış nutku şu cümleyi ihtiva eder : «Ne de olsa harcî ticaret açığının tediye muvazenesine tesir ederek dış iştirâ gücünü azaltacağı şüphesizdir.» Cumhurbaşkanı dış ticaret açığından endişe izhar ediyor ve bunun tediye muvazenesine, satınalma gücümüze tesir edeceğine işaretler Hükümete tedbir almasını tavsiye ediyor. Buna mukabil, Başbakan (8 Ocak 1952 tarihli Zafer Gazetesi) «Dış ticaret açığının ciddiyet arz eden mahiyeti dahi yoktur» dediler.

Bu arz etmekte olduğum misaller Hükümetin, halkla hakikatler üzerinde konuşma cesaretini gösterememiş olduğu yolundaki tenkidimin delilleri olarak zikredilmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanının aynı nutuklarından okumaya devam ediyorum : «Bunda dikkat olunacak cihet, tediye güçlüğüne sürekli bir mahiyet arz edip etmediğidir. Her iki hale göre alınacak esaslı tedbirler vardır ve bunlar malûmdur.» Demek ki alınacak tedbirleri isabetle tâyin edebilmek için bu tediye zorluklarının sürekli veya geçici olup olmadıklarının veya hangi mahiyette olduğunun doğru olarak tâyini iktiza ediyordu. Bu, tabiidir. Hükümetin görüşü nedir? Maalesef Hükümetin bu noktadaki görüşü bir seri tezattan ibarettir. Bu açrklar için bâzan ârızı, bâzan bünyevi tezini

savunmuştur. Hükümetin bünyevi yani sürekli tezini savunduğu bir metni misal olarak arz edeyim. Türk Parasının korunması hakkındaki Kanunun değiştirilmesine dair kanunun (5 Ağustos 1952) gerekçesinde şöyle deniliyor : «Türlü iktisadi sebeplerle memleketimizin bünyevi tediye muvazenesi açıklarına maruz bulunduğu bir hakikattir.» Şimdi de aynı Hükümetin ârızı tezini nasıl müdafaa ettiğini dinliyeceğiz; 1953 Bütçe gerekçesi, (Sayfa 9), «Tediye muvazenesi açığını bünyevi sebeplerden değil, ârızı ve muvakkat olarak görmekteyiz.»

Görülüyor ki; Cumhurbaşkanının işaret ettiği tedbirleri alabilmek için hareket noktası olarak bünyevi ve ârızı meselesinin hallinde, yani daha başlangıçta, hükümet hataya dümüştür, yekdiğerine mütezat fikirler müdafaa etmiştir. Bu suretle tediye blânçosu ve onun açıkları mevzuuna girmiş bulunuyoruz :

Dün sayın Maliye Bakanı muhalefete hitap ederek, daha doğrusu, muhalefeti ima ederek, «tediye blânçosu açıklarını tenkit edenler neyi tenkit ettiklerini biliyor mu?» diye bir sual sordular. «Biz fabrika sipariş ediyoruz, yenilerini kuruyoruz, eskileri için yedek parça alıyoruz; bunun için açık veriyoruz; açık vermeyelim diye fabrika mi kurdurmamak istersiniz bu memlekette?» dediler. Mesele yalnız bundan ibaret olsa derhal Maliye Bakanı ile mutabık bulunurdum. Fakat mesele bu değildir. Ben şöyle diyeceğim : Memleketin millî kaynaklarını ve tehlikesiz surette kullanabildiğiniz vüs'atte yabancı kaynakları harekete getirerek memlekette fabrika kuracaksınız. Tabii, bunda ihtilâfımız olmaz. Ama neyi tenkit ettiğimizi şunları ifade ettiğimiz zaman kendileri de anlayacaktır. Taahhütleri kaynaklarla müvazi götürmek bir hükümet sanatıdır. İşte bunda hata edilmiştir. 1952 de taahhütlerimizi imkânlarımız hacminin üstüne çıkardığımız için getirmek istediğiniz fabrikalar için döviz taleplerini karşılamadınız. Milyonlarca liralık en kıymetli sanayi tesisleri için döviz talepleri bekleyip duruyor. Tesisler yenilenemiyor, yeni kurulmakta olan fabrikalar için bin bir çeşit döviz müşkülâtı mevcuttur. Aksaklık bunlar, bunları tenkit etmekteyiz.

Rakamlara gelelim; Bütçe gerekçelerinde verilen rakamlar şunlardır :

1949 - 1950 devresinde açık 412 milyon.

(Rakam doğru mu? Sesleri) Muhterem arkadaşlarım, rakamlar üzerinde değişiklik yapmak mutadım değildir. Hem o kadar ki, ben bu rakamları alırken açığı 1949 - 1950 yılı yerine 1950 - 1951 den başlatabilirdim. Böyle şey benim vasfım dâhilinde değildir. Biraz sonra, kimin vasfında dâhil olduğunu anlıyacaksınız..

• MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) — Biz mi?

REİS — Devam buyurun efendim.

CAHİD ZAMANGİL (Devamla) — Sayın Başkan, hassas olduğum bir noktaya temas ettiler. Heyetleri tahdidetmek kolay değildir, târizlerim ferdi olacaktır.

1949 - 1950 devresinde açık 421 milyon, 1950 - 1951 devresinde 184 milyon, 1951 - 1952 devresinde 320 milyon, 1952 - 1953 devresinde, son bildiğimiz rakam, 471 milyondur.

Muhterem arkadaşlar, tediye bilânçosu açığı mefhumu üzerinde anlaşmak lâzımdır. Hesap muvazeneleri bir yılın başında, yılın muayyen bir zamanında muayyen bir devre için yapılan bir tahmindir. İhracattan ve sair çeşitli kaynaklardan elde edilecek gelirler ile dış tediye- lere müncer masraflar karşılaştırılır, açık veya fazlalık olur, bu bir tahmindir. Bu hesap, her an bir tediye bilânçosu şeklinde ifadelendirilir. Tediye bilânçoları daima bir suretle tevzin edilir. Meselâ açığı tevlit eden bir ödeme- miz var, fakat dövizimiz yoktur, nasıl kapanır, tediye muvazenesi açığı? Borçlanmak suretiyle!

Bu tediye için eğer kredi elde edersek tediye muvazenesinde açık kalmamıştır. Hattâ o kadar ki, ödemedi aciz vesikası alarak hesaba ithal ettiğiniz anda dahi tediye bilânçosunda tevazün hâsıl olur.

Binaenaleyh, burada, bunun mahiyeti, kullanılış tarzı, bu nevi açıkları kapatmakta kullanılan metotların doğruluğu bakımından hüküm vermek gerekir.

Sayın Başbakan (2 Aralık 1953 tarihli «Zafer» Gazetesinde okuduğuna göre) Amerikalı bir dergi muhabirine şu beyanatı vermiştir: «Türk Hükümetinin son aldığı tedbirler tediye muvazenesinde bir tevazün sağlamıştır.» Bu tevazün, Başbakanın bahsettiği tevazün, hangi metotlarla ve ne suretle yapılmıştır. Bunu görelim: Bu 470 milyon liralık açıktan büyükçe bir kısmı M. S. A. yardımlarıyla karşılanmıştır. Bir kısmı da Merkez Bankasının tâzi mev-

cutlarından sarfiyat ve bir miktar uzun vâdeli kredi ile karşılanmıştır. Diğer önemli kalem de, kısa vâde ile olan borçlanmalardır. Şimdi bu kısa vâdeli borçlanmalar üzerinde durmak isterim.

Arkadaşlar, bu gibi açıklarda mümkün olduğu kadar konsolide borçlar bulabilmek ve daha uzun vâdelerle borçlanmalar yapmak zâ- ruridir. Orta ithalât kredileri, kısa ithalât kredileri, her gelecek yılın sırtına devredilen zorluklardır ki, o yıllarda hususi zorluklardan başka bunların da ödenmesi hususunda bize zorluk getirecek olan borçlardır. Bu itibarla kısa vâdeli borçlanmalar olarak burada gördüğüm kalem oldukça tehlikeli bir kalemdir.

Şimdi bu kalemin bir başka hususiyetini arzedeceğim :

Bendeniz borçlanma dedim. Elimizdeki bütçe tasarısı bu 105 milyon liralık kalemi, yani açığı kapatmakta kullanılan 105 milyon liralık unsura «kısa vâdeli ithalât kredileri» diyor. Dikkate şayandır ki, bu meblâğ için yabancı memleketlerde «Türkiye’de donmuş alacaklarımız» adı verilmektedir. Çünkü bu 105 milyon liralık borç ithal ve belki de istihlâk ettiğimiz mallardan dolayı harice borçlandığımız ve fakat re’sen ödemediğimiz paraların ifadesidir. Bunlar gönül rızası ile Türkiye’ye verilmiş krediler değildir.

Bütçe gerekçesinde, bu suretle memleketimizin son yıllarda düştüğü bir talihsizlikten başka bir şey olmıyan, istihlâk ettiğimiz mal bedelinden dolayı borcumuzu ödememek, re’sen durdurmak yolunda alınmış olan bir karar; sanki yabancı- nın gönül rızası ile bize verdiği kredi şeklinde gösterilmiştir ki; bu ne içeriye, ne dışarıya karşı ciddî bir hareket değildir. Bu suretle yabancı- lara olan borçlarımızın üzerine yatmak fiilinin de açık kapatma tedbirleri arasına girmiş olduğunu görüyoruz ki, elem verici bir şeydir.

Yukarda arz ettiğim neticeler arasında ticari itibarımızın zedelendiğinden de bahsetmiştim. Delilini arz edeceğim: Bir memlekette ithalât ve döviz tediye tahdid edilmişken Devlet adamları ithalâtın serbesçe cereyan ettiğini beyan ederlerse; yabancı ihracatçılar, Devlet adamlarıyla Türk ithalâtçıların birisi tahdit yapılmadığına, ötekisi tahdit yapıldığına dair olan beyanlarından hangisinin hilâfı hakikat olduğunu araştırmaya sevk edilirler, gümrük hudutların-

dan kasabalarımıza kadar intikal etmiş olan malların bedelleri re'sen yabancıya ödenmezse; ödenmeyen bedelleri, bütçe gerekçesi, yabancıların rızaya verilmiş kredileri şeklinde gösterirse; o memleketin ticari itibarı sarsılmaz olmaz.

Bu konuda bir de Merkez Bankasının gayet nazik bir durumuna temas etmek isterim. Yabancılar dış ticaretteki bu keşmekeşe bakarak Merkez Bankasını mesul tutuyorlar. Kanaatimce bu haksızdır. Merkez Bankası kusurlu değildir. Maalesef Ticaret ve Maliye bakanlıklarının kabul ettiği muamele tarzı bu yanlış hükümlere sebebiyet vermektedir. Filhakika Ticaret Bakanlığı bir ithal lisansı verdikten sonra işini bitmiş telâkki eder. Bunu mütaakıp ithalâtçı Merkez Bankası kapılarında dolaşır durur, döviz tahassülüne intizar eder.

Yabancı şöyle mülâhaza eder - bu, gayet normal bir düşünce tarzıdır - der ki: «Merkez Bankasında döviz mevcut olmasaydı elbette ki Devletin Ticaret Bakanlığı lisans vermezdi, vardır ki, lisans vermiştir. O halde işi bozan Merkez Bankasıdır». Ve bu suretle Merkez Bankasını mesul tutar. Bu muamele tarzı mutlaka ıslah edilmelidir. Lüzumsuz yere yabancı nezdinde Merkez Bankası hırpalanmamalıdır.

Muhterem arkadaşlar, ithalât ticaretimizin karasızlık, karanlık içinde bunaldığını arz etmiştim. Şüphesiz ki, ithalât tahditleri arzu edilir bir şey değildir, fakat zaruri olunca kabul olunur. Bir kere kabul edildi mi, memleketimizde olduğu gibi, mesele artık bunu en az zararlı surette tatbik etmekten ibarettir. Maalesef tatbikat çok zarar verici mahiyettedir.

Bizim anlayışımıza göre, bir ithalât lisansı ya verilmez, veya verilirse behemehal karşısında bir döviz bulunur. Bizde ise, bir buçuk seneden beri, ithalât lisansı muayyen tarihte dövize kalbedilir bir vesika olmaktan çıkmıştır. Lisans veriliyor. Fakat bunun mukabili olan dövizin ne vakit ödeneceği hususu ithalâtçının meçhulüdür, Merkez Bankasının meçhulüdür, bizzat Ticaret Bakanlığının meçhulüdür. Bu suretle ithalât lisansı karşılıksız bir çek haline gelmiştir.

Sonra, döviz ödemelerini âdeta münasip bir surette geciktirmek için akıllara durgunluk verecek kademeler ihdas edilmiştir. Bu hususta size dört safhayı arz edeceğim.

Birinci safhada; ithalâtçı muamelesinin Merkez Bankasından Ticaret Bakanlığına intikalini bekler. İkinci safhada; ithalâtçı Ticaret Bakanlığının lisansı vize etmesini bekler. Üçüncü safhada; bu vize ile lisansın şu veya bu komite tarafından bir transfer vizesine mazhar olmasını bekler. Dördüncü safhada; bütün bu evrakla, nefesi tükenmiş olarak, Merkez Bankasında lisans dövizini bekler. Onun ne zaman çıkacağı belli değildir. Böyle bir keşmekeş görülmemiştir. Arz ettiğim durumun neticesi olarak iktisadi hamlemizin kösteklendiğini ifade etmiştim. Arkadaşlar, durum odur ki, ihtiyaç maddelerimizin, istihlâk için muhtaç olduğumuz maddelerin kıtlığı bir tarafa, mevcut iktisadi ve sınıai tesislerimizin faaliyetlerine ârizasız olarak devam edebilmesi için gereken yedek ve tecdit malzeme ve parçaları sağlanamamaktadır. Bunun için iktiza eden döviz verilmediğinden, sınıai tesislerimiz eskimektedir, ârizaya yapmak üzeredir. Mevcutlar içinde traktörlerimiz bu durumdadır. Hususi ve Devlet sanayimiz bu durumdadır. Demiryollarımız, Tekelimiz böyledir. Eti ve Sümerbank böyledir, milyonlarca talepleri is'af edilememektedir. Biliyorum, Hükümet bunları bir fantazi uğruna is'af etmiyor değildir. Mecburdur, bu hale gelmiştir. Ben de bu halinin tenkidini yapıyorum.

Yeni sanayie gelince; arkadaşlar, giriştiğimiz yeni sanayiden şu sıralarda temelleri atılmış olanlara iktiza eden dövizler verilmektedir. Bunları lütfen biliniz. Bu, bir hâdisedir. Bugün övdüğünüz yeni sanayiın kurulması için muhtaç bulunduğu dövizi zamanında tediye edemiyoruz. Durum Maliye Bakanının nutkündeki gibi değildir. Bu duruma muhterem Demokrat Parti Sözcüsü de temas etmiştir, bu memleketin derdine temas yalnız muhalefet mi düşünüyor?

D. P. Sözcüsü, bu kürsüde 27 senelik icraatımız için vakit sarfetti. 27 sene bahsinde bir hâtıramı anlatacağım.

Rize'de bir köyde bulunuyordum. Demokrat Partiye mensup bir vatandaş bir kahve toplantısında, toplantı açık cereyan ediyordu, «Bu 27 senenin içinde bizim bir millî devremiz vardır, İstiklâl Savaşı devremiz vardır, ondan sonra da bir kalkınma devremiz vardır. Bunu niçin Halk Partisi devri olarak gösteriyorsunuz?

Bu hepimizin malı olması lâzımgelmez mi?» dedi. Ben kendisine itiraz etmedim. Dedim ki «Benim kanaatim şudur ki, Halk Partisi, parti olarak 1946 dan sonra başlar. O tarihe kadar bir millî kıyamın devamı vardı. Tek başına hiçbir parti bu devreye sahip çıkamaz.» Ama sizin sözcünüz, bundan evvelki sözcüleriniz ve bakanlarınız gibi, 27 sene şöyle yaptınız, böyle yaptınız dediler. Eğer bu 27 seneyi mutlaka bize vermek istiyorsanız kabul ediyorum, bütün hatası ve sevabıyla benimdir ve bundan şeref duyurum! (Sağdan : Şiddetli alkışlar).

Yeniden kurulmakta olan sanayiimiz ihtiyaçlarının karşılanmadığını arz ediyordum. Bir misal : Devlet İktisadi Teşekküllerindeki toplantılarda geçtiği için bilirim, Şeker Şirketinin bugün 1954 kampanyasında eski fabrikalarıyla arızasız olarak işliyebilmesi için değiştirmeye mecbur olduğu parçalar talebi 6 milyon dolardır. Bu talep is'af edilememiştir, Şeker Şirketi feryat etmektedir. Eğer temin edilemezse, bu kampanya da arıza verir.

Yeniden kurulmakta olan şeker fabrikaları için 1954 taahhütleriyle cemederseniz, yalnız bu teşekkül için ihtiyaç olan ve sıra bekliyen 20 milyon dolardır.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşane) — Hepsi verilecektir, müsterih olun.

REİS — Müsaade buyurun, hatibin sözünü kesmeyin.

CAHİD ZAMAGİL (Devamla) — Bunlar lâfla olmuyor arkadaşlar, olmadığı da anlaşıldı.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşane) — Parası hazırdır.

REİS — Müsaade buyurun Kemal Bey, rica ederim, hatibin sözünü kesmeyin.

CAHİD ZAMANGİL (Devamla) — Mâruzatım zaten anlaşılmıştır, lüzumsuz nikbinlikler zarar getirir, lâfla para işi halledilemez. Döviz bulduk, buluyoruz. Bunların kıymeti yoktur. Benim yaptığım gibi hesap üzerine gelirsiniz, oturur konuşuruz. Eğer Hükümet bu meseleyi bu ciddiyetle buraya getirirse memnuniyetle konuşuruz. Fakat tabii Kemal Bey böyle bir içtimadan muaf bulunacaktır.

Muhterem arkadaşlar, döviz kıtlığı sebepleri arasında Hükümetin yüksek fiyat politikasından, yani hariçten yüksek fiyat elde etme politikasının müessiriyetinden de bahsetmiştim.

Dün Maliye Bakanı hububat fiyatlarının dünyada düşmüş olmasına temas ederek dediler ki, «Bu fiyatların düşüş hareketinden dolayı endişe etmiyoruz. Çünkü, biz yüksek fiyatlara göre hesap tutmamışızdır.» Fakat maalesef yakın senelerin hâdisesini pek çabuk unutmuşlardır. Hububat satışlarında geç kalmış olmamız, 130 dolardan başlayarak pazarlık ede ede, geç kaldıktan sonra, realitenin kabul edildiği bu Mecliste acı acı tenkidedilmişti. Bu hakikat Hükümetçe de malûmdur. Başka bir ifade ile arz edeyim; Sayın Başbakan Malatya nutkunda (23 Kasım 1952) diyor ki, «mallarımızı bir iki dolâr aşağısına satsak bu altınlar bir anda, tek bir muamele sonunda geriye gelebilir.» Demek oluyor ki o zaman bir iki dolâr aşağıya satıp satmamak meselesi Başbakanı dahi meşgul ediyordu. Bu, Hükümetin yüksek fiyat politikasına kendisini kaptırdığının bir ifadesidir. Nitekim memleketimizi bir istikraz talebi üzerine tetkik eden Mösyö Cahan raporunda bunu sakat bir politika olarak kaydediyor.

Mamafih ben bu nokta üzerinde Hükümetin hâdiselerden bir ibret dersi aldığı zannediyorum. Başbakan bir Amerikan gazetesine son verdiği beyanatta diyor ki; «takibettiğimiz ihracat politikası dünya fiyatları üzerinden satış yapmak prensibine dayanmaktadır.»

Bu beyanat 2 Aralık 1953 te vukubulmuştur. Gerçi 1953 sonunda da olsa Hükümetin doğru yolu bulmuş olması memnuniyet vericidir.

Hemen şunu ilâve edeyim, dünya fiyatlarına uymak politikasının müstahsil üzerindeki tesirlerini iç tedbirlerimizle halletmek ve yabancidan himaye aramamak suretiyle izhar edilen bâzi endişelere cevap verilmiş olur.

Sayın Başbakanın «Bir iki dolâr aşağısına satsak altınlar bir kalemde geri gelir» dediklerini arz etmiştim. Geri gelebilir arkadaşlar. Maliye Bakanı merhum altınların rehinden kurtarılmış olduğunu söyledi. Sözlerini aynen kabul ediyorum. Demek ki 127 ton altın rehinden âri bulunmaktadır. Son defa 3,5 ton merhun altın vardı, ona kimse temas etmedi. Merkez Bankası rakamları rehni göstermediğine göre söylenebilir kabul ediyorum : Bu 127 ton merhun altın geri getirilmiştir. Hattâ bu altınları artırmak dahi mümkündür.

Nasil geldi geriye? Ben şahsan altın bahsin-

de ortodoks olmadığım için, bunlar memleketin hayati ihtiyaçları için sarf gerektiğinde sarfedilir derim. Bunu bana kusur saymayın.

Altınlar geri gelmiştir, ne suretle gelmiştir? Rehinden kurtarmak demek, dolâr ödemek demektir. Bu dolâr tediyesi, ithalât piyasamızın, müesseselerimizin Merkez Bankasında sürünmekte olduğu bir sırada onlara döviz vermemek suretiyle mümkün olmuştur. Bu şekilde altınları artırmak dahi mümkündür. Polemiğe çok müsait olan altın mevzuunda durumumu tasrih etmek isterim. Altının haklı olarak sarf edildiği zaman ne feryat ederim, ne de birtakım sıkıntılar pahasına artırılmışsa ondan memnuniyet duyarım. Binaenaleyh altın mevzuunda, döviz mevzuunda, eğer sınai tesislerimizin hayatını korumak için bir gün altın sarf etmek mecburiyetinde kalırsanız bunu umumi efkâra anlatmak suretiyle, samimî olmak suretiyle, kanaatimce yapabilirsiniz. Mazide yapılmış olan altın sarfiyatını da bu zaviyeden anlayışla tetkik etmeniz mümkündür. (Sizinki başka... diyen bir sese cevapla) Biz lisans verdiğimiz zaman - lisansı az verirdik o şartlar altında - behemehal dövizini bulurduk. İcabında altın sarf edilirdi, haysiyetimiz değil. Bir anlayış tarzı da budur.

Muhterem arkadaşlarım; Hükümetimizi bu duruma sevk etmiş olan âmilleri arz ederken ihracat tahminlerinde yanlışlığını, mübalâğaya düştüğünü sebep olarak ileri sürmüştüm. Şimdi birkaç misal ve delil de bunun için vereceğim.

Hububat ihracı : 1951 - 1952 senesinde bir milyon tonluk hububat ihracatından bahsedilmiştir. Halbuki o devrede yapılan ihracat 491 bin tondan ibarettir.

1952 - 1953 devresinde Hükümet 1,5 milyon ton hububat ihracını memlekete ilân etmiştir. Bu devredeki ihracat da 871 bin tondan ibarettir. (Soldan bir ses : «Stoklarımız var»).

Rica ederim, benderiz ihracattan bahsediyorum, kelimelere lütfen dikkat buyurun, ihracat başka, stok başka şeydir, satış da başkadır. Lütfen, kerem buyurun, anladığımız mevzularda sizinle münakaşa ederim.

Şimdi, içinde bulunduğumuz devrede (1953 - 1954) hububat ihracatımızın 2 milyon 700 bin tonu bulacağı söylenmiştir. Maalesef bu rakam

geçen Kasım ayı nutkurunda sayın Cumhurbaşkanımıza telâffuz ettirilmiştir. Bu rakam da hayaldir, asla tahakkuk etmeyecektir.

Muhterem arkadaşlarım; aynı mübalâğalı, lüzumsuz nikbinliklere milletlerarası münasebetlerde de yer verilmiştir. Takdir edersiniz ki bunun tahribatı kendi aramızda olduğundan daha fazladır.

Türkiye'nin iktisadi durumunu tetkika gelmiş olan Mösyö Cahan verdiği 3 Ekim 1952 tarihli raporunda, Hükümet kaynaklarından aldığı bilgilere istinaden, Türkiye'nin badema hububat ihracatının ayda 130 bin tonu bulacağını ifade etmiştir. Bakınız hakikatler tahminlere ne kadar uzaktadır. O raporun taallûk ettiği devredeki (1952 - 1953) ihracatın vasatı 73 bin tondur. 1953 - 1954 devresinde ise altı aylık ihracatın aylık ortalaması 46 bin tondan ibarettir.

Muhterem arkadaşlarım, bunlar kanaatimce Hükümetin lüzumundan fazla iç politika endişelerini iktisadi politikamıza intikal ettirmesinden neş'et etmiştir. Benim kanaatim odur ki, memleketimiz sıkıntılı, dertleri bu Meclise ve onun muhalefetine samimiyetle açsa, milletimize söylese behemehal dinlenir, ondan behemehal müzaheret görür.

Şimdi bakınız bir misal daha arz edeyim, sizi sıkıyorum, üzüyorum ama, bu üzüntüler belki bir fayda istihsaline medar olabilir.

Sayın Başbakanın basın toplantısında şu enteresan beyanatını dikkatinize arz ediyorum : (30 Ocak 1953) «Liberasyondaki tahditler çok muvakkattır, hattâ belki on, on beş güne kadar eski sisteme tam olarak rücu edilecektir.»

Arkadaşlar, bir Devlet adamı bir buçuk seneden beri cereyan eden şu ağır hâdisenin muvacehesinde meseleyi 15 - 20 güne kadar halledilebilecek mahiyette görüyor. Hem de eski sisteme, serbest ticarete tam olarak rücu edileceğini ümit ediyor.

Biliyorsunuz, beyanat tarihinden beri on üç aylık zaman geçti; serbest ithalât ne tam olarak ne de kısmen rücu edildi, ne de ithalât tahditlerinin kaldırılması mümkün oldu.

Kanaatimce bu tarz beyanatın devamı bir parça da umumi efkâra muhabbet ve saygı bakımından mütalâa edilmelidir. Kimse kimseyi anlamıyor telâkki edemez. Memleketin teknik bir meselesini kütle anlamıyabilir, ama anlı-

yan anlamıyana, bilen bilmiyene söylemek suretiyle hakikat öğrenilir. Memleket meseleleri memleketimizin meçhulü değildir. Onun için Hükümetin, ne kendisini ve ne de halkı avutmasına lüzum yoktur. İşte bu nevi hatalar dolayısıyla ki, bugünkü duruma kadar sürüklendi, geldi. Bu içteki tahribattır.

Yabancılara gelince, arkadaşlar, şundan emin olunuz ki, bu nevi beyanat, murahhas heyetlerimizin önüne dosyalardan çıkarılıp sürülmektedir. Biz kapalı muhit içinde konuşuyoruz arkadaşlar. Bunların hepsi yabancıların dosyalarında tescil edilmektedir. Nihayet Hükümet hepimizin Hükümetidir, onun sözleri hepimizi alâkadar eder. Onun itibarı hepimizin itibarıdır.

Dün Sayın Maliye Bakanı fiyat sukutlarına temas ederken, bu sukutlar olmasaydı ihracatımızın kıymet rakamları daha yüksek olacak, bugünkü sıkıntılara düşmiyecektik, dediler. Bu beyanati biraz tehlikeli bulurum. Bu, bizim hesaplarımızı harb konjonktürünün devam edeceğine dayamak gibi bir tehlike taşımaktadır. Biz bugünkü taahhütlerimizle bir sulh ekonomisine dayanır hale gelmeliyiz. Başheca endişe mevzuumuz budur. Harb konjonktürü içinde yürünebilir, fakat birdenbire bir sulh konjonktürü ile karşılaşarsak bugünkü taahhütlerimizi kavrayamayacak hale gelebiliriz. Bu bakımdan gayet müteyakkız ve ihtiyatlı olmamız lâzımgelir.

Dış ticaret politikamızın ihracat kısmında son başvuru olan bir tedbir, prim tedbiri oldu.

Hepinizde biliyorsunuz ki, bu prim tedbiri Ege'de istenilen neticeyi vermedi, hattâ aksi hâsıl oldu. Yani bu primden zannolunduğu, Hükümetin istediği veçhile müstahsil müstefit olmadı. Bunun kârı başka yollara dağıtıldı, neden?. Bu da iktisadi politikada sağlam inanışlara malik olmamaktan zuhur etmiştir. Şu şekilde ispatı mümkündür. Bu primlerin ihdasına takaddüm eden pek kısa zaman önce, Maliye Bakanı ve Ticaret Bakanı prim politikası hakkında bakınız ne düşünüyordu : 6 Temmuz 1953 tarihinde Ticaret Bankasının bir yazılı soruya verdiği cevap şu : «Bu sene daha fazla kuru üzüm elde edileceğine nazaran, üzüm fiyatlarının dış pazar fiyatlarına göre ayarlanması muvafıkı mütalâa edilmektedir.» Daha enteresanı Maliye Ba-

kanının cevabı (7 Ağustos 1953 tarihli yani üzüm piyasaya gelirken).

Cevap, istenen primi reddediyor ve diyor ki: «Prim ve saire gibi suni tedbirler alınması düşünülmemiştir.» Bundan birkaç gün sonra da prim tedbiri alınmıyor. Bu kadar kısa bir zamanda birbirine uymayan, zıt fikir ve hareketler gösteren bir Hükümetten başka bir şey beklenemezdi. Bu prim işi de bir teşevvüşün kurbanı olmuştur.

Muhterem arkadaşlarım, tahlili ve tenkidi kısmı bitirdim. Benim nihai hedefim Hükümeti konuşmaya ve bilhassa tedbirlerini söylemeye davet etmektir. Kim bu kürsüde ne söylerse söylesin, nasıl konuşursa konuşsun, vaziyeti ne şekilde gösterirse göstereyim memleket biliyor ki, döviz ve ithalât darlığı mevcuttur ve Hükümet suallerimize cevap vermeye mecburdur.

Şimdi, Hükümet ne yapacaktır?. İhracat kaynaklarımız bakımından elbette ki Hükümet birinci derecede bunun artmasını istiyecek ve bunun için çalışacaktır. Bununla beraber ihracatı istendiği zaman artırmak mümkün olmuyor. Fiyat temevvüçleri de tabiatıyla müessirdir. Bu bakımdan bugünkü durumdan çıkarak daha rahatlıkla vaziyetimizi düşünmek, âti için tedbirler almak üzere yabancı kaynakları harekete getirmek meselesi şüphesiz ki, ehemmiyet kazanmış bulunuyor.

Bu hususta üzrinde durulacak esaslı mesele şudur : Maalesef yabancı kaynaklara, dövize pek muhtaç olduğumuz bu sırada müracaat durumunda bulunuyoruz. Bunun bâzı mahzurları vardır. Binaenaleyh, memleketin hareket serbestisini muhafaza etmek şartıyla, yabancı kaynaklardan uzun vâde ile faydalanmaya çalışılmamalıdır. Fakat bu şart hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Hükümeti böylece izahata davet ettikten sonra; acaba biz kendi mütalâalarımızı söylemeli miyiz? Bir mütalâa ondan fiilen fayda çıkacak şekilde dinlenmeğe müsait şartlar içinde söylenirse faydalıdır. Benim bu gün söyleyeceğim mütalâa, kabul buyurmuş olsaydınız, genosuru esasında söyleyecek olduğumun aynıdır. Fakat, lütfedip kabul buyurmadınız. Bakalım demokratik anlayışımız mütalâalarımızı söylersem bir fayda istihsaline müsait midir? Muhterem arkadaşlar, üzerinde durduğum mevzular için verilmiş yazılı sorular vardı 6

ay cevapsız bırakılmıştır. Cevapları gelmiş olsaydı matbuatta intişar eder ve bu suretle hükümetin görüşünü de öğrenmiş olurduk. 6 ay cevapsız bırakılmaz bir yazılı soru. Mamafih hükümeti tenkidetmiyeceğim. Bu defa ona kusur bulacak değilim. Bu noktada kusur Başkanlık Divanıdır. Milletvekillerinin hükümetle teması, temin ederek onların hukukunu korumak sorularını 6 ay cevapsız bırakmamak başkanlığın vazifelerindedir.

Dün Sayın Maliye Bakanının beyanatı radyo ile verilirken Barutçu söze başladığı andan itibaren bu radyo neşriyatı durmuştur. Muhalefetin tenkidleri lüzumlu görülüyorsa, mu siki neşriyatı da durdurulur, Maliye Bakanının beyanatında olduğu gibi neşriyata devam olunur ve hiç olmazsa yalnız muhalefet liderlerinin sözleri de memlekete duyurulurdu. Dün, bu yapılmadı.

Ben, 6 aylık zazılı sorunun sahibi olan Ferid Melen arkadaşımızdan bir az daha talihliyim. Ben bir yazılı soruma iki buçuk aya yakın bir zamandan beri cevap almamış bulunuyorum. Mamafih bu şartlar içinde dahi ben mütalâamı söyleyeceğim. Yabancı Sermaye Kanununda muhalefetle işbirliği istememenizin bellibaşlı misali verilmiş idi. Bütün bunlara rağmen söyleyeceğim. Çünkü ben sizi tenkidettiğim için müspet mütalâa beyan etmeye de borçluyum; size değil, kendi vicdanıma borçluyum.

1. Herşeyden önce memleketin iktisadi sahada karşılaştığı ve ilerde karşılaşılabileceği zorlukları ve meseleleri umumi efkâr önünde, Mecliste açıkça, samimiyetle teşrih etmek lüzumu kabul edilmelidir. Memleketin sıkıntılarını samimiyetle anlatan her hükümet, muhalefetin de aynı samimî hisleriyle karşılaşır ve yardım görür, Bunun gibi, hükümet kendisini mübalâğalı ve binnetice tehlikeli tehmînlerle sevkeden iç politika tazyiklerine karşı korunmayı bilmelidir.

2. İktisadi kalkınma ve cihazlanma faaliyetlerini devam ettirmek hususunda mutabıkız. Bunun imkânlarından memleketimize ait olan unsuru, yani ihracatı artırmak, onu köstekleyen engellerden kurtarmak, ihracata milletlerarası fiyatlara uymak yolundaki gayretlerini destekleriz.

3. İkinci imkân olan dış kaynaklardan faydalanma hususundaki teşebbüsleri yerindedir,

bugün için bilhassa zaruridir. Ancak konuşmam esnasında arz ettiğim gibi, bu teşebbüslerin oldukça kritik bir zamanımıza tesadüf etmesinin mümkün bâzı neticelerini bertaraf etmek şarttır.

4. İç ve dış kaynakların, muayyen bir devre için, elbette bir hududu vardır. Bu hududu en iyi, Hükümet hesaplıyabilir. İhtiyaçlarımızın ve taahhütlerimizin hesabını yaptıktan sonra iç ve dış kaynakların hududu içinde kalma ya dikkat edilmeli, bu suretle ilerde yeni sürprizlerle karşılaşmak ihtimalini de önlemeye çalışılmalıdır.

5. Muayyen bir zaman içinde hiçbir döviz taahhüdü ihtiva etmeyen ithalât lisanslarına katî surette son verilmelidir. Bir lisans veriliyeye kadar düşünülebilir ama, verildikten sonra bu lisans zamanında mutlaka dövize kalbedilebilmelidir. Bu yolda, polemige müsaait olduğunu bildiğim fedakârlıkları dahi yerinde bulurum.

6. Kısa vâdeli kredilerin çoğalmamasına bakmalıyız, bunun yerine, uzun vâdeli imkânları tercih etmeliyiz. Bu yolda çok gayret sarfedilmelidir.

Diğer taraftan, hususiyetini arz ettiğim kısa vâdeli ithalât borçlarını tasfiye etmekten başka çare yoktur. Bu hususta başka bir imkân düşünülüyorsa yabancı memleketlerle müzakereye girerek uzun vâdeli kredilere bağlanmak zaruridir ve her halde itibarımız bakımından bunları derhal tasfiye etmek zaruretindeyiz.

Bu mâruzatımdan sonra ilâve edeyim ki, ben Hükümeti tenkidettim. Fakat memleketimizin imkânlarına ve istikbaline güveniyorum. İktisadi politikada hatalarımız olmuştur. Bununla beraber Türkiye, bugünkü şartlarımız içinde dahi, yabancılar için bilhassa geniş bir âti imkânı olarak kıymetlidir.

İşte muhterem arkadaşlarım, iki ay kadar önce kabul buyurmuş olsaydınız, gensoru münakaşaları esnasında söyleyeceklerim bunlardı. Eğer bu gensoruyu kabul buyurmuş olsaydınız ve o tarihte bunları söylemiş olsaydım, kazanılan zaman zarfında bâzı tedbirleri Hükümet kanalıdan tathikata intikal ettirmek neticesini alabilirdim. Maalesef tek parti devrinden kalma bir Tüzük etrafında donup kalmış olan

demokratik mekanizmamızın işleyişi dört yıl içinde bu çeşit mevzuların zamanında ele alınmasına imkân vermedi. Bu mümkün olmuyor. Bu suretle; içinde, bir yarı demokrasinin hüznü ile ümitlerimi 10 neu Büyük Millet Meclisine bağlıyorum. (Sağdan alkışlar).

REİS — Arif Nihat Asya.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) — Arkadaşlar; bütçe tekniğinde bütçe inceliklerini tahlilde kendini salâhiyettar görececek bir arkadaşınız olmadığımı itiraf ederim. Ancak bütçe deyince akla ilk gelen bir Devlet bütçesi, bir Hükümet bütçesi, bir yıl bütçesi değildir; aile bütçesi de akla gelir, belki bir çoğumuzun aklına önce bu gelir bâzı ahvalde. Bunu söylemeye müsaade ediniz ve menfi mânaya almayınız. Refah seviyesi, derecesi ne olursa olsun, bulunduğu, yaşadığı yer yalnız bizim memleketimiz değil dünyanın neresi olursa olsun eğer bütçe yapmak itiyadında bir insan ise herkes bir denk bütçe yapmanın ne demek olduğunu kendi bütçesinden bilir. Ben de önce bu esasa dayanarak sonra da bir amatör edebiyatçı kardeşiniz olduğuma göre, «edebiyatın da rakamların karşısında vazifesi vardır» diyerek huzurunuzda çıktım. Bu sözlerimi, bâzı arkadaşlarımla kanaati hilâfına, bütçenin genişliğine ve denkliliğine istinadettireceğim. Belki denkliliğini ispata muhtaç görenler vardır. Onların izhar ettikleri tereddüt karşısında ben de tereddüde düşmüş olabilirim. Maamafih buraya tereddütlerimi hallettirmiş olarak çıkıyorum ve bütçenin denkliliğine kani bulunuyorum.

Muvazeneyi özlemiş bir Devlet bütçesini mütevazın getirenlerin emeğini değerlendirmeye, başta bahsettiğimiz zorlukları bilmek, kâfi bir nosyon, kâfi bir ölçüdür samıyorum.

Arkadaşlar iki milyar liralık bir bütçe, yanbaşında mütevazı zamanlarımıza başlıbaşına bir bütçe olabilecek miktarda bir de kusuru var. Ama bâzı arkadaşlarımızın, kılı kırk yaran arkadaşlarımızın dediği gibi belki bunun yanında bir iki de kusuru var. Fakat bütçeyi kökünden dal uclarına kadar mâlûl göstermek insafsızlık rekoru kırmak olur. İki milyar küsur. Dile kolay arkadaşlar. Bu memleket bütçesinde bütçe denilen asri müessese doğdu doğalı, bu kadar parayı görmek nasip olmamıştır.

Hattâ bâzı arkadaşların işaret ettiği gibi,

şunu hariç bırakmışınız, bunu hariç bırakmışınız demeleri kabul edilse, onlar hariç bırakılrsa dahi geriye kalan rakam yine kâfi derecede azametli, Cezmi Türk'ün tâbiriyle söyleyeyim; jigantesktir!

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) — Aman efendim, o benim değil, sayın şefinizin tâbiri.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) — Bütçe bu kadar parayı ilk defa görmektedir.

Bu mesut bir hâdisedir ve her şeyden evvel tesit edilmelidir. Şimdiye kadar hep rakamlar üzerinde konuşulduğu, tesidi cihetine gidilmediği için ben tesit ederek konuşayım, dedim; kusura bakmayın.

Bunu pişirip kotaran, muvafık muhalif herkesin önüne getirenler, bu imkânlar içinde zengin bir ziyafet olarak millete sunanlar önce tebrik edilmeli, takdir edilmelidir. Bu yemeğe, bu aş muhalefetin de tuzu, biberi lâzım olduğunu kabul edenlerdenim. Ama bâzı arkadaşlar tuzu, hiberi o kadar fazla ilâve ettiler ki, bu kadarı pişmiş aş su katmak kabilinden oldu. Ve aş da zehir zemberek olacaktı. İki milyarlık bütçeyi vaktiyle rüyamızda görsek inanmazdık. Rüyamızı, hayalin hakikatle istihzası olarak yorar, «Hayırdır inşaallah» derdik. Bugün elimizdeki ağır kitap, mevzun, mukaffa kitap iki milyar ile karşımızdadır. Ve bu bir vâkıdır. Aramızda, gördüğüne inanmayanlar, gördüğüne inanimiyarak gözlerini oğuşturanlar vardır. Tenkidlerin bâzıları bu mahiyettedir. Tereddüt-etmesinler, gözlerine inansınlar. Gördükleri rakam iki milyardır ve buçuğa yakın da kesiri vardır. Şimdiye kadar ancak yıldızlar arası mesafeleri, bazan da başkalarının efsanevi servetlerini ifade için kullandığımız milyarları, şükürler olsun, bugün bütçemizin serveti olarak kullanıyoruz, üzerinde ihtilâfımız olsa da.. Bu da meşkûr bir hâdisedir. Milyonlardan, milyarlara çıkabilmek ise elbette bir emeğin, bir cehdin, bir hüsnüniyetin eseridir. Yoksulluğu, fakirliği yüzde yüz yer yüzünden silmek demek olmasa da, en hafif mânasiyle ,sarsmak demektir. Muhalefetin, endişeli olanların bu kadarını olsun kabulüne ne mâni vardır, anlamıyorum. Maamafih bu arada münsif konuşanlar da oldu. Bâzı arkadaşların takdir ettikleri gibi, bütçenin mevzun, olduğunu övünülecek yeri olduğunu bilmek ve buna inanmak lâzımdır. Kâğıt para kıymetinin düşmesi, piyasada kâğıt para bolluğu,

dünya piyasasına intibak zorlukları, nüfus artışı, dış ticaret açığı... Belki bunlar az veya çok doğru şeylerdir. Fakat iki milyarlık azametli ve iki mânasiyle muvazenesi yerinde, hem akli muvazenesi ve hem de rakam muvazenesi yerinde bir bütçe, azametli bir âbide olarak karşımızda, durmaktadır. Bilâkis bahsedilen müşküller, müşkül şartlar içinde âbidenin boyu daha çok yükselir. Gösterilen şartlar iki küsur milyarın memlekete getireceği imkân bolluğunu imkânsız diye gösterebilecek deliller olmaktan çok uzaktır. Ve üstelik zannediyorum hüsnüniyet delili de değildir.

Bu bahsi bu kadarla geçtikten sonra bana pek dokunan iki meseleye, (Neşter mi diyeyim, mızrap mı?) mızrap vurmaktan geçemeyeceğim. Geçersem uyku kaçır bu gece.

Birisi hayat pahalılığı.

Evet bu mühim, bir meseledir. Var mı yok mu? Meselesi vardır. Bunun hesabını, isbatını ben yapamam, fakat her halde pahalılık diye bir şey vardır. Yahut fiyat tefavütleri vardır. Sordum, soruşturdum, kendimi tatmin ettim, hayatı ucuzlatmanın gayet kolay olduğuna kanaat getirdim. Bu, küçük bir emre bakarmış, Devlet ve ofis buğday alımına nihayet versin. Tabii müstahsılın alım kabiliyeti azalacak, bugün kendi yediği sütünü yağını, ve sairesini yok pahasına elinden çıkaracak. Bu da memleket alım kabiliyetine tesir edecek. Bu suretle memlekette ucuz bir hava esecek. Muhalif, muvafık buna olsun der mi?

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — İhracatı serbest bıraksın.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) — Bunu yapılış diye söyleyemiyorum, yapılmaz diye söylüyorum. Neticeyi yanlış çıkarmayın. Bunu yapmak demek, ne bileyim, bu bir nevi demagogik ucuzluk verir, fakat Memleketteki tâli adımlarını felce uğratmak demek olur. Buna da ne senin vicdanın, ne benim vicdanım razı olur.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Bu işlerden benim kadar da anlamadığımı anlaşıyor.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) — Ben bu mâzeretimi baştan yaptım ama siz itizar yapmadan çıktınız. (Gülüşmeler)

Mızrabımı değıdirmek istediğim ikinci noktada da şudur : Dün bilhassa çokça ileri sürüldü.

birkaç arkadaş (tesadüf, tesadüf) diye zikrettiler. Yani şu bütçe zaferini tesadüfün eseri olarak izah etmek istediler. «Tesadüfün zaferiyle övünmeye hakkımız yoktur.» mânasında konuştular. Tesadüf deyip dudak bükme kolay bir şeydir. Ben de tesadüfü reddedenlerden, tesadüfün payını inkâr edenlerden değilim. Ancak tesadüfü mukadderatın bu millete lûtfu diye kabul ve izah ederim. Şunu da bilirim ki, tesadüf kendisinden istifade etmesini bilenlere yâr olur. Ve bence tesadüf diye itiraz eden arkadaşlar, tesadüften söz açmakla istiyerek veya istemiyerek şu bütçeyi iki milyara çıkaran ellerin, tesadüflerden istifade etmesini bilen eller olduğunu kabul etmiş oldular. İntakihak buna derler. Bunu kabul etmekle itirazlarının çoğunu bu yolda kendileri çürüttüklerinin, farkında olmadılar.

Başarılı adam tesadüften istifade etmesini bilen adamdır. Son harb içerisinde (biraz klâsik misal oldu ama yeridir söyleyeceğim.) büyük kazanç ve satış imkânları da bir tesadüf kıyafetine girerek kapımızı çalmıştır. Israrla çaldığı halde açmadık, duymadık, tesadüf de «Bu evde bana yer yokmuş», yahut «Bu ev benim teveccühüme lâıyk değilmiş.» diyerek başka kapılara gitti, başka kapıları çaldı, başka kapılara yâr oldu. Başkaları malını altınla değıştirirken biz eşref saat beklie beklie mal çürüttük. O gün tesadüften istifade etmesini bilen insanlar çıksaydı bugünkü milyarlarada ha o zaman kavuşmamız imkânı vardı. Tesadüften istifade etmesini bilmiyenlerin, bilenleri kıskanmasını normal bir izaha sığdıramıyacağım.

Arkadaşlar, bilhassa muhalif arkadaşlar... (Yoklar sesleri) O halde sıralar!... iktidara bu iki milyar, piyangodan çıkmış değildir; bir düşüş atıvermekle bir oyunda gelmiş değildir. Hem memleketin, hemde müsaadenizle, memleket için çalışmaların ve tesadüften istifade etmesini bilenlerin emeğidir ve her şeyden evvel hürmete lâıyaktır. (Soldan bravo sesleri)

Hatalar olabilir,.. Varsa bu hatalarını düzeltelim, onu kökünden sarsmaya çalışmalıyım.

Şu muazzam kitap bir gelişmenin ifadesidir. muazzamdır, bilhassa bu seneninki!

Bu hamledir, bu süratli bir gelişmedir! Yakin tarihimiz böylesini görmemiştir.

İsviçre'den. Norveç'ten misaller verdiler,

misaller vermiş olmalarına rağmen dünya çapında böyle bir sürat görülmemiştir veya her ihtimali düşünerek söyleyim : Çok az görmüştür.

Hamle hepimizindir, bu hamle ile hepimiz iftihar edebiliriz. İnkâra kaçmakta sebep yok.

Muhalefet, bilhassa arkadaşımızın ifadesiyse söyleyim anaç muhalefet...

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Cinsiyet ile alâkam yok.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) — Ben olduğunu zannediyordum. Anaç muhalefet başka türlü konuşabilirdi, ne diyebilirdi? Diyebilirdi ki: «Efendim, bizim de hedefimiz milyarlar bütçesiydi, bizim de hedefimiz denk bütçe idi. Ama bizim zamanımızdaki şartlar müsaade etmedi, çalıştık, bize nasip olmadı, size nasip oldu.» Böyle deselerdi bu yerinde olurdu ve ben onların yerinde olsam - Allah göstermesin - bu da belki % 100 doğru olmazdı ama en uygun, insafa en yakın hüküm olurdu.

Peki, benim bütçeden hiçbir şikâyetim yok mu? Var, olmaz olur mu. Şikâyetimin başında 10 gün meselesi gelin. Böyle âbidevi bir bütçenin münakaşadan, müzakereden, gürültü ve parırtıdan korkusu mu var? Hayır on da değil. 7-8 gün kaldı. Bütçeyi bu müddete sıkıştırmak suretiyle çıkaracağız. Muvafık, muhalif tadımlık değil, doyumluk konuşabilmeliydi. Bugün veya yarın beş dakika, 10 dakika teklifleri vereceğiz. Ondan sonra bütçe, münakaşa ve müzakere ile değil, fakat kifayetler sayesinde çıkacak ve 1 Marta kadar yetiyecek. Bunu ben de beğenmiyorum, ama çıkacaklar, mâzur görüleceklerini söyleyecekler. Onu da biliyorum, ona da cevabım var. Bütçemiz 10 sene evvelki bütçenin elbette aynı değildir. Fakat şu 10 gün için göstereceğimiz mazeretler 10 sene evvelkinin aynıdır.

Başka şikâyetlerin yok mu? Var, olacaktır, eğer kifayetin pençesinden kurtarabilirsem arada, fasıllarda, maddelerde bir iki şey söylemek imkânını bulurum veyahut bunları başkaları söylerse âdetim ve hile ben söylemem.

Sözümü, isterseniz yazımı deyin, şu bütçenin iki cümle ile psikolojik bakımından önemini belirterek bitirecek ve huzurunuzdan çekileceğim.

Evet, dedim ki rüyada görsek denk bir büt-

çe geleceğine inanmazdık, denk bütçe geleceğini söyleselerdi hayaldir derdik. Çünkü biz denk bütçe yapacak insanlar değiliz aczini sînelerimize çekmiş bulunuyorduk. Yani böylece bir küçüklük, bir aşağılık duygusu içinde bulunuyorduk.

İşte arkadaşlar, şu denk bütçenin, şu azametli bütçenin en büyük avantajı, en büyük terbiyevi avantajı, iki milyarı da fevkında olan avantajı bizi bir küçüklük duygusundan daha halâs etmesindedir. Getirenlere canü gönülden teşekkür ederim. (Alkışlar)

REİS — Ahmet Hamdi Başar.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; bütçelerin, bilhassa bizim için 1954 senesi bütçesinin büyük ehemmiyeti vardır. Hepimiz biliriz, demokrasi rejiminin hâkim olduğu memleketlerde bütçelerin müzakeresi sırasında, bütçe nutku ismi verilen ve üzerinde hayli çalışılarak meydana getirilmiş bulunan milletvekillerinin beyanları, tetkik, tenkid ve temennileri memlekette büyük akisler yaratır ve hattâ bunlar mehz olmak kıymetini kazanır. Demokrasinin bu güzel âdetine maalesef henüz pek ayak uydurabilmiş değiliz. Bununla beraber vaktin darlığı dolayısıyla önümüzden bir ekspres süratiyle gelip geçen bütçelerin müzakeresi sırasında bâzı memleket meselelerinin ortaya atılmasına imkân verilmiş olduğunu da kaydetmek isterim. Şimdi müzakeresine başladığımız 1954 senesi bütçesi bu iktidarın bundan evvel hazırlayıp huzurunuzda getirdiği 1951, 1952 ve 1953 senelerinin bütçelerine nazaran şekil, mahiyet ve bünye itibarıyla farklı değildir, fasıl ve maddeleri aynıdır, tertip şekli aynıdır. Biliyoruz ki, bütçeler yaşayan rejimlerin ifadesidir. Yani kanunlar Devlete birtakım vazifeler yüklemiştir. Bu vazifelerin nasıl ve ne gibi organlarla yapılacağına dair de gene kanunlar vardır. İşte bütçeler bu mevcut kanuni mecburiyetler altında bir sene içinde Devlet hizmetlerinin hangi sahalara ve ne şekilde yayılacağını gösteren cetvellerden ibarettir.

Şimdi müzakeresine başladığımız bütçeyi 1950 senesinden evvelki bütçelerle karşılaştırdığımız zaman bütçe ile buna şekil ve mahiyet veren kanunlarda, bütçenin şekil, mahiyet ve prensiplerinde bir değişiklik olmadığını ve bu itibarla yalnız şu önümüzde bulunan 1954 büt-

çesinin bundan evvelki 1951 - 1952 - 1953 bütçeleri ile değil, fakat ondan evvelki yani 1950 senesinden evvelki bütçelerden de şekil, mahiyet ve bünye itibariyle farksız bulunduğunu işaret etmek yerinde olur.

Halbuki eğer 1950 seçimleri ile bir rejim değişikliğinin yapılmış olduğunu kabul ediyorsak, o zaman 1950 den evvelki bütçelerle bu inkılâbın yapıldığı 1950 senesinden sonraki bütçelerin şekil, mahiyet ve bünye farkları olması lâzımgeldi. Hepimiz biliyoruz ki, arkadaşlar, bu Devlet asırlarca kapıkulu hâkimiyetine dayanır ve kapıkulu devleti olarak doğdu yaşadı. Ben bu tâbiri ilk defa 1950 senesinde ilk mebus olduğumuz zaman burada kullandım ve bu iktidarın ilk işinin, kapıkulu devletinden halk hâkimiyetine dayanan Devlet şekline geçmek olduğunu söyledim. O zaman bana Halk Partili arkadaşlarımız darıldılar ve kendilerine târizde bulunduğumu zannettiler.

REFET AKSOY (Ordu) — Ve öyleydi.

AHMET HAMDİ BAŞAR (Devamla) — Bu kapıkulu devletinin Halk Partisi zamanında değil, Osmanlı Devletinden itibaren devam eden bir rejim olduğunu söylediğim zaman, Halk Partisinin ancak böyle bir devleti değiştirememiş olduğundan dolayı hücum edebildim.

Kapıkulu devleti tâbiri bir hakaret mânasını ifade etmez. Bu tâbiri bir sosyal sınıf ifade için kullandım. Nasıl ki, (Derebeyi Feodal, Burjuva, Proleter) tâbirleri bir içtimai sınıfı ifade için kullanılırsa bunların dışında kalan ve hiçbir sınıfa dayanmayan ve iktidarın etrafında toplanan ve iktidarın nüfuzundan faydalanan ve o suretle yaşayan insanların teşkil ettiği bir sınıf vardır ki, bu sınıfın bir devleti idare etmesi halinde o devlete ben kapıkulu devleti ismini vermekteyim ve bu tarzdaki devletler mutlaka geri devletler de değildir. Nitekim eski zamanlarda Roma Devleti, Kleopatra zamanına kadar Mısır ve bütün tarihi boyunca Osmanlı Devlet birer kapıkulu Devletiydi.

BİR SES — Sadede gelelim.

AHMET HAMDİ BAŞAR (Devamla) — Arkadaşlar, bir kapıkulu, bu tarz devletler yalnız eski devirlerde hâsıl olmadı. Mülkiyet münasebetleri henüz teessüs etmemiş olan memleketlerde yani mal, mülk ve iş güc sahiplerinin Devlet kapısına muhtaç olmadan iş yap-

madıkları cemiyetlerde bu tarz devletler bir zaruret olarak meydana çıkar veya mülkiyet münasebetlerinde birtakım karışık meseleler zuhur eder. Bu meseleler halledilmezse bu gibi antidemokratik devletler bugün bile çıkar. İşte Birinci Dünya Harbinden sonra Avrupa'da doğmuş olan faşizm ve nasyonal sosyalizm, hüviyetleri itibariyle birer kapıkulu devleti idiler. Bunlara modern mânada bir isim vermek istiyorsanız totaliter devlet de diyebilirsiniz.

Totaliter devletlerde Devletle millet ayrılığı vardır ve milleti iktidar etrafında toplanan bir azınlık sınıf idare eder. Bu tip devletlerde sınıf ayrılığı o kadar açıktır ki, hatırlarsınız bizim Osmanlı Devleti zamanında bu sınıflardan memleketi idare eden memur sınıfı halk sınıfından kız bile alıp vermezdi.

Şimdi arkadaşlar, 1950 seçimleri, bu memlekette muayyen insanların bir azınlık sınıfının, iktidar etrafında toplanarak teşekkül etmiş bir sınıfın bir milleti idare etmesi şeklinden, halkın kendi kendini idare etmesi prensibine dayanan bir Devlet kurma şekline inkılâbetmesi mânasına geliyorsa o zaman eski devletin bütün esasları, gayesi, zihniyeti, usulleri, elemanları, bütçesi, bütçesini tanzim ve tertip şekilleri, hepsi değişmek icabederdi. Arkadaşlar bunun kolay değişmeyeceğini, zamanla değişeceğini söyleyebilirler. Hayır... Ya bunlar hemen değişir, ya hiç değişmez. Eskinin içine girdiniz mi siz de ona kapılırsınız. İttihatçıların hem ne şekilde bir kapıkulu devletini değiştirmek mümkün olduğunu bilmediklerinden, hem de onları yavaş yavaş değiştirecek dediklerinden birtakım tensikat yapıp şahısları çıkarmış olmalarına rağmen biraz sonra tasfiye etmek istedikleri sarayın, Babıâli'nin tesirine, nüfuzuna kapıldılar. Hattâ Türkiye Cumhuriyeti İnkılâbını yapan ve başında Atatürk'ü, tarihimizin en müstesna şahsiyetini bulduran yeni Türkiye Cumhuriyeti hem Osmanlı Devletinin bir devamı olmasından ve hem de kendisinin inkişaf ettiği devir ve zamanlarda Avrupa'da bu tarzda devletlerin teşekkül etmiş bulunmasından dolayı Babıâli'nin tesirinden kendini kolaylıkla kurtaramadı. Babıâli usulleriyle zihniyeti içimizde yaşadı durdu.

Şimdi arkadaşlar, bu mevzuda şuna da dikkat etmemiz lâzım: Atatürk Devletçiliğinde

mühim bir vasıf vardı. Faşizme asla benzemez. Faşizmde demokrasi katî olarak ideolojiler ile reddedilmişti. Demokrasi, bütün müesseseleriyle birlikte, reddedilmişti. Atatürk Devletçiliğinde ve Türk Cumhuriyetinde demokrasi müesseseleriyle birlikte yaşamaktadır. Halk hâkimiyetine ve demokrasiye dayanan Anayasa vardır, Meclis vardır ve bütün demokratik hürriyetler mahfuzdur. Vakıa bunlar iktidarın emrindedir. Fakat müessese olarak yaşadıklarına göre bir gün foksiyonlarının ifa edecek bir duruma geleceklerdi. Nitekim işte 1945 yılı geldi çattı, şartlar değişti, artık mukavemet imkânı kalmadığı anlaşıldı ve millî hâkimiyet rejimi, ister istemez, teessüs etti ve 1950 de millî irade ile, halkın seçtiği bir Meclis iş başına geldi. Bu durum karşısında bizim ilk yapacağımız iş, yoldan ve saireden evvel, bu eski Devleti bütün usulleriyle, şekilleriyle, elemanları ile, ruhu, zihniyeti ve ananesiyle değiştirmek, yepyeni bir Devlet kurmak ve ona göre bir bütçe tanzim etmek olacaktı. Halbuki 1950 den sonraki bütçelerde görüyoruz ki, fasıllar, maddeler aynıdır, bütçenin tanzim ve tertip şekli aynıdır, eski memur kanunları, barem kanunları muhasebe umumiye, hususiye kanunları, sarf şekilleri, imzası, vizesi, Sayıştay, Danıştay ile her şeyi ile bu Devlet minelkadim nasıl kurulmuşsa, o şekilde işlemeyip durmaktadır. Ve dinamik bir ruhla hareket etmeye mecbur olduğumuz halde, memleketin kalkınması, memleketin süratle inkişafı dâvasına tarih tarafından memur edilmiş olan bir iktidar kendisini bütün bu çerçeve, bütün bu usuller içerisinde hapsedmiş ve bunun içine düşmüş bulunmaktadır.

İşte arkadaşlar; ten 1950 den sonraki iktidarı en çok Devletçilikte bir reform yapamamış ve buna yer vermemiş eski Devleti aynen muhafaza ederek yavaş yavaş onun içine girip bulunmuş bulunduğu için tenkid etmek isterim.

Arkadaşlar, bir memlekette bir rejim inkilâbı yalnız insan değiştirmek işi değildir. Çünkü insan cemiyette makineye konmuş bir parçadan farksızdır. Bir çark ki, işliyor, insan ona uymaya mecburdur. Aksi takdirde yaşayamaz, derhai parçalanır. Çarkı değiştirmedikçe insan değiştirmenin hiçbir faydası yoktur. Hattâ bazan kendi kendimizi haklı olarak tenkid ederiz. İşte deriz, dünkü adam, millete istibdadı ve bütün fenalığı yapmış olan insan şimdi içimizde ve

hattâ bıraksak başımızda olacaktır. Ne oluyor? Deriz. Haklıyız. Fakat o adamı oraya getirmekte hiçbir zararımız yoktur. Çünkü eğer bizim birtakım maksatlarımız varsa ve çark içinde ona bir makine parçası imiş gibi vazife veriyorsak belki o vazifeyi yapacak en iyi adam odur.

Arkadaşlar, Devletçilikte nasıl inkilâp yapmamız lâzımdır? Ne gibi inkilâp lâzımdır? Bunu uzun boylu izaha kalkarsam değil böyle beş, 10 dakikanızı, yarım saatinizi, bir saatinizi, hattâ günlerinizi almıya mecbur olurum. Fakat kısaca işaret edeyim.

Meselâ Devlet birçok yatırımlar yapacak, senede yarım milyar lirayı geçen bir parayı kalkınma işine tahsis edecek. Devlet iktisadi hayatın her safhasına müdahale edecek, fiyat politikasını tanzim edecek, ithalâtı, ihracatı tanzim edecek, imar hareketlerini yapacak, krediyi elinde tutacak, şunu yapacak, bunu yapacak. Bunları ama hangi Devlet yapacak? Bunu eski kapıkulu devleti, bütün elemanlarıyla o eski devlet makinesi yapacak! O devlet bunları yapamaz. O eski makine bir jandarma devletidir. O devlet yasak koyan, yasak kaldırmıya memur bir makinedir. Ona yaptırırsak yasak koyar yasak kaldırır. Dikkat buyursanız onun yaptığı gibi yaparsak yaptığımız iktisadi düzen ve tedbirlerimizin hepsinde ya bir yasak koyarız, yahut bir yasağı kaldırırız. Dövizden sıkıntımız mı oldu, ithalâtı yasak ederiz; fiyatlar mı fırladı, fiyatların yükselmesi yasaktır deriz, ithalât güçlüğü mü çıktı, şu malın girmesi yasaktır deriz veya yasakları kaldırırız. İktisadi tedbirler iktisat kanunlarına göre alınması lâzımgelir. Eski devletin kafası makinesi bunu anhyamaz. Ben kaç defa muhtelif meslek teşekküllerinde bulundum, bâzı döviz müşkülliği karşısında Devlet komisyonlarında bulundum, neticede yasak koyduk ve yahut mevcut yasağı kaldırdık. Binâenaleyh, bütün bu işleri yapacak yepyeni uzuvlardan müteşekkil, yepyeni bir devlet makinesi kurmak da lâzımdı. Bu yeni Devlet uzvu bütün bu işleri inceleyerek, hesaphyarak, plânhyarak hazırlaması ve iktisadi hayata devlet müdafaasını toplu bir görüşle düzenlemesi lâzımdı. Çünkü bu işler ihtisas işidir, ince tetkik işidir, birbirleriyle sıkı münasebeti olan şeylerdir, bütün bu münasebetleri orası tetkik edecektir.

Bütün bu işlerin plânlaşmaya ihtiyacı vardır

arkadaşlar. Plânlaşmanın zaruretinden barsettığım zaman mesul arkadaşlarımız bize kızdılar. Plânlaşmadan bahsettiğim zaman benim çok ve fakâr dostum Zühtü Velibeşe bile işi komünizme kadar götürdü.

Yok efendim, plân bir vasıta. Rejiminiz, hüviyetiniz ne ise ona göre bir plân yaparsınız. Maksadınız hususi teşebbüsü takviye ise, memlekette liberal bir iktisadi münasebet tesis etmek istiyorsanız, plân ona göre olur. Politikanız memlekette mülkiyeti kaldırırsa bütün işleri buna göre Devlet elinde toplamak ise ona göre bir plân yaparsınız. Yani hangi rejime bağlı iseniz ona göre plânınızı hazırlarsınız. İhtisas organları yaratmadan ve bir plânınız olmadan yapacağınız işler, yatırımlar, müdahaleler, açacağınız krediler, yardımlar ileride memleket için telâfisi mümkün olmıyan zararlar doğurur.

Sonra arkadaşlar, memlekette büyük meseleler çıkmakta ve iktidar bütün bu büyük meselelere karşı lâkayt kalmaktadır. Meselâ, bugün kalkınma hamlesi karşısında toprak ve arazi kıymetleri fevkalâde yükselmektedir. Toprak ve arazi kıymetlerinin bir memlekette anormal deneyecek nispette yükselmiş olması hâdisesinin ne kadar büyük neticeler doğurabileceğini düşünmüyoruz ve bunu önleyici tedbirler almak ve meselâ yükselen kıymetleri vergilendirmek suretiyle bu kıymetlerden bir kısmını geri almak, bu yüzden doğan işтира gücünü kısmen firenlemek lâzımgeldiğini kabul etmiyoruz. Bu gibi tedbirler alınmazsa memleket ekonomisinin ıslahı, dış ticaret müvazenesinin temini para politikasının tanzimi imkânı yoktur. Bütün bu işler merkezî bir ihtisas organı tarafından düzenlenmelidir.

Meselâ arkadaşlar, buğday fiyatlarında bir politikamız vardır. Bu politikayı kim tâyin eder? Ve buğday fiyatlarını kim tanzim eder? Benim kanaatimce Başvekil tâyin eder.

Evet Başbakanın hakkı yok mu? Var efendim. Başbakanın hakkı var ama bu politikayı tâyin ve tesbit etmek daha evvel ihtisas organlarının işidir. Onlar evvelâ çalışmalı, sonra Başbakan, kabinesiyle istişare ederek Hükümet politikasını tâyin etmelidir. Bizde buğday fiyat politikası tamamen antidemokratik ve ötesi berisi düşünülmeden Başbakan tarafından alınan karara göre tanzim edilmiştir. Bu politikanın, bu usulün memleketimizde büyük zararlar tev-

lit edeceğini bendeniz daha evvelce de söylemiştim.

Buğday yüksek fiyatlara alınmamalı mıdır? Alınabilir, hattâ daha yüksek fiyatla da alınabilir. Bu bir tetkik ve hesap işidir. Fakat şimdi olduğu gibi olan buğday fiyatının memleketin her yerinde aynı olması gibi bir garibeye hiçbir kasaba uymaz.

Bu politika küçük istihsal yapan, sapan ve hayvanla ziraat yapan küçük çiftçiden, senede birkaç bin kilo istihsalini satacak küçük çiftçilerden ziyade, geniş ziraat yapan, Devletin boş arazisini hattâ köylerin merasını her nasılsa tapuya bağlamış, Marşal yardımından makine temin etmiş, Ziraat Bankasından kredi sağlamış, ve bu suretle zirai istihsalı bir sanayi şubesi haline koymuş, üstelik de hiçbir vergi mükellefiyetine tâbi olmıyan ve hattâ çifte çifte aldığı Pakart otomobillerinin arkalarına Z markasını da koydu mu Belediye Resmi dahi vermıyen insanlara yaramaktadır. Bunların kazançlarında gözümüz mü var? Asla. Ama bu memlekette iktisadi hayatı inkişaf ettirmenin, fiyat himayesinin dayanacağı esaslar zengin olan, nüfuzlu olan, parası olanların Devlet yardımıyla fâhiş kârlar sağlaması ve onların istihlâk gücünün bütün kütle aleyhine yükselmesi için midir?

Arkadaşlar, Cahid Zamangil arkadaşım ve diğer arkadaşlar söylediler, fakat bence noksan tarafları vardır, bakınız bu memlekette bizim dış tediye muvazenemizde, dış ticaret açığımızın gittikçe çoğalmasına sebep olan âmillerin bir tanesini biraz sonra söyleyeceğim. Biz bünyevi açık veren bir memleketiz. Bünyevi açık veren bir memleketin ne demek olduğunu biraz sonra arz edeceğim.

Ben ilk mebus olduğum zaman memleketi dolaşayım dedim. Diyarbakır'a, Raman'a gittim. Yanımda Diyarbakır Mebusu Kâmil Bey arkadaşımız vardı. Trenle geçerken bir köy gösterdi, «Burası benimdir, dedi. Vaktiyle Diyarbakır'da Hükümet doktoru iken beş bin dönüm araziyi beş bin, yahut on bin liraya almıştım» dedi. O civarda Raman'da istasyondan kuyulara kadar bir asfalt yol yapılmış, bundan dolayı topraklarımızdan yol geçti, istihlâk bedeli isteriz diye bir sürü dâva ikame edilmiş. 10 - 15 sene evvel dönümü bir iki lira eden çöller, biraz kalkınma hareketi olduğu

ve buğday Devletçe 30 kuruşa alındığı için şimdi dönümü 600 liraya çıkmış. Bir yolun geçmesinden mütevellit fiyat yükselmeleri istihlak bedeli olarak bir sürü paraya mal oluyor. Şimdi buralarda durup dururken milyoner olanlar var. İstihsal ve sây karşılığı olmadan kazanılan paralar otomobile, radyoya, ithalât ve lüks eşyası istihlakine tahsis edilirse, bunlarla Avrupa'dan eşya alırlarsa, biz cılız ihracatımızla, sâyimizle bunları nasıl ödiyebiliriz?

Arkadaşlar, bir memlekette para kıymetinin tutulması ve tediye muvazenesinin temin edilebilmesi için birçok meselelerin birden düşünülmesi ve halli lâzımgeldiğini arz etmek için bunları söyledim.

Muhterem arkadaşlar, bununla beraber 1950 den beri yapılan bütçelerin eski bütçelerden bir bakıma farklı olduğunu da kabul etmek lâzımdır. Bu farklılık şekil ve mahiyette değildir, hizmetlerin şu veya bu tarafa teksif edilmesi bakımındandır ve bilhassa yatırımlara taallük etmektedir. Eskiden de yatırımlar vardı, fakat miktarı bütçe yekûnuna nazaran azdı. Nispeti ve sahası başkaydı. Şimdiki yatırımlarda bütçe yekûnuna nispetle bir artış vardır, sahası da başkalaşmıştır. Eskiden yatırımlar fabrika, daha çok şimendifer, baraj, devlet binası gibi devlet sermayesi haline inkılâbederdi. Şimdiki yatırımlar ise yol, köye yardım, nehirleri ıslah ve tanzim ve saire şeklinde, daha çok hibe mahiyetini almaktadır. Demek ki iki rejim arasında, iki iktidar arasında yatırım politikasında mevcut başlıca fark, birisinde bu yatırımların daha çok devlet sermayesi haline inkılâbetmesi idi, ikincisinde bu yatırımların hibe mahiyetini alıp bir daha geri alınmayacak mahiyeti taşımasıdır.

FURUZAN TEKİL (İstanbul) — Hangisi daha iyi?

AHMET HAMDİ BAŞAR (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, ben burada bu noktayı böyle açıkladıktan sonra çok sevgili arkadaşım Füzruzan Tekil'in, «hangisi daha iyi» sualine cevap vereceğim.

Bendenizce bu politikada ne bütün yatırımların Devlet sermayesi haline inkılâp etmesi, ne de hepsinin hibe mahiyetinde olması doğru değildir. Yatırımların bir kısmı Devlet sermayesi halini almalı ve Devlette kalmalıdır. Bir

kısmı da tamamen hibe mahiyetinde olmayarak, uzun vâdeli krediler halinde yapılarak o yardımlardan istifade edenlerden geri alınmalıdır. Biz, yatırımları bir daha geri alamıyacağımız sarfiyat halinde yapmakta devam edersek bu işi hem devam ettiremeyiz, hem de içtimai haksızlığı önleyemeyiz. Aynı zamanda bu iş memleketin iktisadi ve malî güçlülere götürür. Ben, köylere yapılmış olan su getirme yardımlarının bile bir sermaye hesabına inkılâbetmesini isterim. Bunların içerisinde hibe mahiyetinde olacakları bütçelerde tesbit eder, ne kadarının hibe olacağını evvelden tâyin ederiz. Bir batıklık kurutuluyor, bir nehir mecrası tanzim ediliyor, bir köprü yapılıyor, bir yer imar ediliyor, bir bölge kalkındırılıyor. Bu kalkınmalardan mütevellit kıymet artışları bütün memlekete şâmil olamıyor, yalnız oraya munhasır kalıyor. Binaenaleyh oraya yatırdığım paranın bir kısmını ben muhtelif şekillerle ondan istifade edenlerden geri almalıyım ve makineye bir devridaim yaptırmalıyım. İstifade edenlerden geri almalıyım. Ben, makineyi devri daim yaptırmalıyım. Oradan almalı, başka yere yatırmalıyım.

Arkadaşlar, Urfa'ya giderken gördüm, Bi-recik köprüsü yapılıyor. Mükemmel, muazzam bir şey. Nafia Vekiline sordum : Bu köprüden geçeceklerden bundan sonra para almıyacak mısınız, dedim. Hayır, dedi. Niçin almıyalım. (Gürültüler, olmaz sesleri).

REİS — Hatibin sözünü kesmeyin efendim.

AHMET HAMDİ BAŞAR (Devamla) — Bu hususta, benim, demin söylediğim gibi, muayyen bir prensibi müdafaa etmekteyim. Ben dersim ki, köprüden para alınsın, bana da inanınmayın. Mütehassıs bir heyetin alacağı kararlar ve yapacağı tetkiklere göre hareket edilsin. Bugün köprü olmadan dolu bir kamyonun oradan geçmesinden dolayı 150 lira masraf olurmuş. Niçin şimdi kamyon köprüden geçerken meselâ elli lira vermesin? Efendim köprüden bedava geçilsin dersek yapacağımız bir hesap bize gösterirse ki, oradan para almazsanız demiryollarımızda münakale duracaktır. Kamyon rekabet edecektir. Şu halde hem oraya yatırdığınız paranın bir kısmını şu veya bu şekilde geri almak hem de demiryolu nakliyatını korumak yoluna niye gitmiyelim?

Şimdi, arkadaşlar, Bütçenin arz ettiğim bu

karakterini, yani eskiden yatırımların daha çok Devlet sermayesi haline inkılâbettığı, şimdi hibe mahiyetinde olduğunu kaydettikten sonra değişen bir ciheti dahi arz etmek isterim. O da, bu yatırımların ve Devlet yardımlarının daha çok ziraat sektörü ve ziraat sınıfına tahsis edilmiş olmasıdır. Bunu ben prensip bakımından son derece isabetli görürüm. Bundan beş altı sene evvel nâçizane bir yazımda bunu ben müdafaa etmişim ve demiştim ki; Türkiye'de halk hâkimiyetine doğru geçmek için ilk iş, Devletin, asırlardan beri yalnız vergilerle sömürdüğü ve takatsız bıraktığı köylü tabakasına bir müddet vergi vermesi olacaktır, demiştim.

Yani bugün yapılan iş, hakikaten köylüyü kalkındırma bakımından lâzım. Fakat arkadaşlar, bu politikaya uygun olarak fiyat politikasında, kredi politikasında ve diğer politikalarda yapılan istisnai diğer istihlal ve istihlal şubelerine müsavi olmıyan muamelelerden de müşteki olmamız lâzımgelir. Bugün, bakınız, ziraat sahasından elde edildiği takdirde kazançlar, Gelir Vergisinden muaftır. Niçin ziraat sahası Gelir Vergisinden dışarıda kalsın? Bugün sınai istihlal, bir Muamele Vergisine tâbidir. Zirai istihlal, bir Muamele Vergisine tâbi olmadığı halde niçin sınai istihlal Muamele Vergisine tâbi olsun? Bütün istihlal şubelerine ve bütün müstahsillara eşitlik muamelesi yapmamız lâzımgelir.

Arkadaşlar; ben gerek fiyat politikasından, gerek yatırım politikasından, gerek bir istihlal şubesini diğer istihlal şubelerine nazaran imtiyazlı vaziyete götüren diğer politikalarından, tutulan, alınan ve tatbik edilen ve her türlü hesabı ancak her işin gayet muntazam, gayet iyi gideceğine göre, gayet cesurane alınmış olan tedbirlerin ve bu politikanın burada tenkidini yapacak değilim. Fakat benim kanaatim şudur ki; Türkiye süratle kalkınmaktadır. Fakat süratle de malî ve iktisadi ve sosyal bir buhrana doğru gitmektedir. İnflasyon veya devalüasyon şayialarını tekzip etmenin kıymeti yoktur. Eğer pranın resmî rayiciyle hakiki değeri arasında yüzde yüz bir fark varsa ve eğer eşya kıymetleri durmadan yükselmekte ve ithalât fiilen durdurulmuş vaziyette ise parada devalüasyon yapmayacağız şeklinde verilen teminatın mânası olamaz. Eğer Türkiye'nin süratle kalkınmasının

doğurduğu meseleleri, bu kalkınma hareketiyle birlikte tetkik etmeden, lâzım olan tedbirleri almamış olursak, yarın için, pek yakın bir zamanda, içinden çıkamayacağımız bir nispette büyük meselelerle karşı karşıya kalacağız. Bunların içinden kolaylıkla çıkamayacağız.

Şimdi, bana buradan bir arkadaşın kalkınma ile beraber bu meseleler karşımıza tabii olarak çıkmaktadır, dedi. Benim de temas etmek istediğim bu noktaya Kemal Bey arkadaşım da dokunduğu için, cevap vermek isterim.

Arkadaşlar; filhakika Avrupa'nın Amerika'nın kalkınması zamanında, da böyle meseleler doğmuş ve bunlar kendiliğinden yavaş yavaş halledilmiş veya halledilmeyen mesele olarak kalmıştır. Bu noktada bizi sık sık Avrupa ve Amerika'ya benzetmek ve kalkınmalarını o yolla yapmış olmak gibi bir iddiamız var ve sık sık bundan bahsediyoruz. Hattâ bir vakitler, Avrupaya benzerdik. Şimdi Avrupa'yı küçük mü gördük, ne oldu, sık sık Amerika'ya benzetiyoruz. Meselâ diyoruz ki, Amerika'da kalkınma, ilk zamanlar hususi teşebbüsle, yabancı sermaye ile oldu. Bizde de öyle olmalı, diyoruz.

Arkadaşlar, biz Amerika'yı ve Avrupa'yı, bu memleketlerin nasıl kalkındığını, affınıza mağruren arz ediyorum, galiba ya bilmiyoruz, yahut unutmuşuz, Avrupa'nın kalkındığı zaman şöyle bir zamanmış.

Bütün dünya memleketlerini, eski ve yeni, dünya memleketlerini şu Avrupalı denilen insanlar ellerine geçirmiş ve Avrupalı, sanayi ile alâkalı, teknik ile alâkalı muazzam bir iktidar kazanmış. Ve ondan sonra bütün dünyadan alabildiği hammaddeleri kendi memleketlerinde sanayi mamulleri haline koymuş, 1, 2, 3, 10 misli fiyatla bütün eski dünyadaki memleketlere satmış. Yani orada, Avrupa'nın kendi kendine kalkındığı zaman oraya servet dışardan akmış.

Türkiye de kalkınacak.. Türkiye'de de ziraat inkişaf ettirilecek, sanayi mamullerini satacak, pamuk, buğday şu, şu harice satılacak, hem de dünya fiyatlarının altında satılacaktır. Bu da müstahsıla kâr getirmeyecek. Avrupa memleketlerinin ilk kalkınma zamanında olduğu gibi ihracatımız 3, 5, 10 misli kazanç getiriyor. Biz kendi mahsullerimizi satmak için fedakârlık yapmak mecburiyetindeyiz.

Fedakârlık yapıp prim vermeye, himaye tedbirleri almaya mecburuz. Bu bir.

İkincisi, şu Avrupa'nın kalkınmaya başladığı zaman Devlet, nasıl bir Devlet imiş. Yani Avrupalı, müteşebbis devletin kapısına başvurup, aman bana Marşal yardımından kredi, makine, aman Ziraat Bankasından kredi, aman ithalâtı tahdit edin, gümrüklerden mal almanın diye müracaat mı edermiş?..

Şimdi arkadaşlar, biz, sapına kadar devletçiyiz. Ben, yeni iktidarın devletçiliği tasfiye etmediğine, hattâ bilâkis şiddetlendirdiğine kaniim. Ama benim kanaatim de şiddetlendirmek lâzımgeldiği merkezindedir, onu da söyleyeyim. Ama hakikatı, bilelim ve öyle konuşalım. Yoksa sapına kadar devletçi olduğumuz halde kendimize liberal damgası vurmuyalım. Devletçiliği biz, Devlet işletmeciliği zannediyoruz. Devlet, birtakım işletme karar ve onları işletirse devletçi oluyoruz, işletmez de onları hususi teşebbüse işletirse devletçi olmuyoruz. Halbuki hususi teşebbüsün bütün işletmeleri elinde tutmuş olduğu bir cemiyette, Devlet eğer her işi görüyor, tanzim ediyorsa yani hususi teşebbüsün bütün iş hayatı Devletin kapısına bağlı ise, krediyi tanzim, fiyatı himaye şu ve bu suretle her iş Devlete bağlı ise o memleket sapına kadar devletçidir. İsterse hiç işletmecilik yapmasın. Devletin yaptığı işletmecilik bir kapitalizm deta, yani Devlet sermayedarlığıdır. Fiskal zaruretleler yani gelir, varidat temini maksadiyle en liberal memleketlerde bile devletlerin birtakım inhisar mahiyetinde işletmeler kurduğu oluyor. Buna mukâtil tamamen liberal sisteme dayanan bâzı devletler şu ve bu mülâhazalarla bilhassa âmme mülâhazasıyla bâzı işletmeleri ellerine aldığı vâkıdır. İngiltere kömürde devlet işletmeciliği sistemini tatbik etmiş fakat rejimin sosyalis olmasına rağmen ferdiyeticilik esas olmuş, İngilterede devletçilik tatbik ediliyor denmemiştir. Hitler zamanında Almanya tamamen devletçi olduğu halde Almanın elinde bir tek devlet işletmesi yoktu. Yalnız bütün işletmeler kontrolü altında idi. Fakat o zaman Almanya tamamen devletçi idi. Nihayet şöyle söylenebilir, Sovyet Rusya'da zâhiren devlet işletmeciliği yoktur; birtakım hususi idareler kurulmuş, kooperatifler, halk işletmeciliği yapılmaktadır, eğer devletçi-

liği işletmecilik addediyorsak Sovyet Rusya'nın devletçi olmadığını kabul etmek lâzımdır.

Hulâsa devletçilik devlet müdahaleciligidir, iş devletin elinde ve teşebbüsün mahiyetini devlet tatbikleri tâyin etmekte ise o memleket devletçidir.

İşte yeni iktidar, benim de senelerce mesuliyetine iştirak ettiğim iktidar, nihayet savunduğum birtakım fikirlerde müstakil kalmak için ayrıldığı iktidar, eski iktidarın devrettiği işletmeciliğin hemen hiçbirisini tasfiye etmemiş, üstelik birçok işletmelere ve işlere müdahalesini çoğaltmıştır.

Şimdi arkadaşlar, burada gene mühim bir noktaya temas etmem lâzımgelcek. Denecek ki, efendim iyi ama yeni iktidar mevcutlarından başka yeniden devlet işletmeciliği yapmamak istiyor. Yani yeni işlerin müteşebbislerin ellerine geçmesini istiyor. Burada olsaydı Hakkı Gedik arkadaşşıma sitem edecektim. Bu politikayı çok övdü. Bu kadar övünmiyelim, demin anlattım. Hususi teşebbüs Devletten «gölge etme başka ihsan istemem» diyen hususi teşebbüs, değil ki. Hususi teşebbüsün ayağa kalkabilmesi için, meselâ, ziraatte çalışacak ise, gözü açık olacak, veya daha evvel davranmış olacak, bir miktar sahipli veya sahipsiz araziye tapuya bağliyacık, gelecek ziraat kredisi alacak, Marşal kredisi alacak ondan sonra istihsal ettiği buğdayı yüksek fiyatla Devlete satacak, büyük kâr edecek.

Diğer taraftan ben bir sanayi işletmesi kuracağım, yolunu bulacağım, Sanayi Kalkınma Bankasından kredi temin edeceğim ve aman gümrükleri kapayın, benim istihsal ettiğim mal, dışardan gelmesin diyeceğim. Tüccarsan, lisans-tan, transferden, mal getirebilme inhisarını sağlamaktan faydalanacağım. Yani bu şekillerde bütün milletçe yapılmış fedakârlıklardan muayyen bir zümre, hususi bâzı teşebbüs erbabı, insanlar istifade edecek ve bu suretle haksız mal iktisabı gibi bir vaziyet hâsıl olacak. Bunun doğurduğu meseleler yarın karşımıza çıkarsa ve bunun doğurduğu meselelerle kendi kendimizi müşkülâtla muhat bir halde görürsek ne yapacağız?

Bugün bizim vaziyetimizi Avrupa ve Amerika'nın kalkınması durumuna benzetemeyiz. Çünkü biz bu işte «lâtakrabü» gibi bir vaziyet içindeyiz. Bir taraftan sapına kadar devletçiyiz.

öbür taraftan da işletmecilik sahasında hususi teşebbüse serbesti vermek suretiyle devletçiliğimizden ancak pek mahdut bir zümrenin faydalanmasını istiyoruz. Yok arkadaşlar. Ya sapına kadar liberal oluruz veyahut da hususi teşebbüsün yaptığı büyük kârlardan cemiyet hesabına hisse alırız. Bugün yaptıklarımızla haksız mal iktisabedenleri çoğaltıyoruz. Yarın haksız mal iktisabetmiş bir zümrenin iktisada hâkimiyetini cemiyet kolaylıkla hazmedemez.

Bu mevzuda bir noktaya daha temas etme müsaade buyurunuz. Hususi teşebbüsü ilelebet desteklememiz lâzımdır. Yani Devlet yardımları veya Devletçe alınmış tedbirlerin doğurduğu istisnai ve anormal durum ilelebet devam etmelidir ki, hususi teşebbüs ayakta kalsın. Bugün yani şöyle diyebilir miyiz : Efendim, biz bir fidan yetiştiriyoruz. Bu fidanı serde, hususi bir ihtimamla yetiştiriyoruz. Fakat yarın bu kendi kendine yaşayacak duruma gelecektir. Hayır arkadaşlar; ben bu memlekette Devlet tedbirlerinin yavaş yavaş ortadan kalkmasından sonra ayakta duracak bir inkişaf görmemekteyim. Bilâkis her gün tedbirlerimizin, dozunun çoğalması ve destekleme devletçiliğinin bir rejim halinde devam etmesi lâzımgeliyor. Şimdi arkadaşlar; görüyorsunuz ki, Türkiye, kalkınma işlerinde kendisini ne Avrupa'ya, ne de Amerika'ya benzetemez. Biz onların geçtiği yolları sadece tecrübelerinden faydalanmak için tetkik edebiliriz; fakat aynen takibedemeyiz. Gene bir arkadaşımın itirazına cevap vereyim, sık sık söyleniyor; Amerika, eenebi sermayesiyle kalkınmış. Bir kere Amerika'nın böyle kalkındığı zamanda bütün dünyada paralar altınmış veya altına kabili tahvilmiş; bu bir. İkincisi; hiçbir yerde paranın, dövizin şuradan buraya gitmesi yasak değilmiş. Üçüncüsü; bir gayrimenkule konan sermaye, derhal hâmiline ait hisse senedi haline inkilâp eder, tabiiyeti bile belli olmazmış. Yani Amerika'da petrol şirketine sermaye koyan adam, onu bir anda Londra'da bir başkasına satarmış, bütün borsalarda aksiyonlar kote imiş. Sermayenin girmesi, çıkması için ne kanuna ne de izne ihtiyaç varmış. Amerika'da bir işe girdiniz mi petrole, kauçuğa, maden işine teşebbüs ettiniz mi dehşetli ve derhal kâr husule gelirmiş. Ve istihsal edilen mallar, bütün dünyada kapışılırmış. Dünyanın o zamanki ekonomik durum ve konjoktürü böyle imiş ve her şey gayet iyi gidiyormuş. Esasen

Amerikalı Avrupalıdan başka bir şey de değildir. Bir İngiliz, Amerika'ya gitmiş, Amerika tabiiyetine girmiş ve Amerikalı olmuş, kendi parasını getirmiş, anasının, kardeşinin parasını getirmiş başlamış orada işletmeye, bu suretle İngiliz parası oraya gelmiş. Kardeşinin veya şunun bunun parası, İngiliz parası gelmiş. Aynı kültürde, aynı dinde, aynı dilde, aynı seviyede insanlarmış.

Şimdi Türkiye'de vaziyet böyle mi ya! Şimdi bir eenebi sermayesi Türkiye'ye girmek için kanunlarla birtakım teminat istiyor, fiyat garantisi istiyor. Bu sermaye bu garantiler olmadan gelmez. Eskiden kâr garantisi isterdi. Verilmeden, temin edilmeden gelmezdi. Bugün de fiyat garantisi istiyor. Demek Türkiye, vaktiyle Amerika'da olduğu gibi, konan sermayeye himaye rejimi, yani bütün milletçe fedakârlık tatbik edilmezse, kâr sağlayabilecek bir memleket değildir.

Nihayet paramızın ölçüğü ile onların ölçüğü ayırdır.

Hulâsa başka şeyler daha var. Kültürümüz ayrı, lisanımız ayrı, görüşümüz ayrı, idare şeklimiz ayrı, zihniyetimiz ayrı. Bütün bu ayrılık içinde nasıl izdivaç olur? Vakıa platonik aşk zamanında böyle şeyler düşünülmez.

Bâzan eenebi bir kızla evlenen Türk ilk aşk zamanında hiçbir şey düşünmeden sevgilisini memlekete getiriyor, kız da memnun, erkek de. Fakat aradan bir iki ay geçiyor, kaynana gü-rültüleri, ırk ayrılıkları, kültür ayrılıkları ve saire ortaya giriyor, bu sevgililer anlaşamıyorlar; kadın, memleketini bırakıp geldiğine pişman oluyor. Onun için, hakiki, devamlı izdivaçta iki kültürün, iki seviyenin birleşmesi lâzım. Eenebi sermayesiyle kalkınmamızın, Devletimizin birleşmesi için rejimlerin, kültürlerin birleşmesi muhakkak lâzımdır. Bu, gayet zaruridir. Söylendiği gibi Amerika, eenebi sermayesiyle kalkınmıştır ama onlarda ırk, kültür, idare, zihniyet, din, hattâ dil farkları yoktur. Bu misali memleketimiz için alamayız.

Arkadaşlar; bir noktaya daha temas ederek sözümü bitireceğim.

Efendim; biz kendimizi bilmiyoruz. Şuna emin olunuz ki Türkiye yüz seneden beri yanlış bir yoldadır. Şu münevver dediğimiz insan yok mu, işte o adam, Avrupa'ya gittikten sonra Türkiye battı. Şu Avrupa ile temas ettikten, Avrupa'ya gidip de oranın her şeyine

hayran bir aşâğılık duygusu içinde dönüp, orada ne görmüşse - ilim, fikir, müessesese, kanun, rejim, nizam - hepsini tenkidsiz alıp bizde de bunları aynen tatbik edilir dedikten sonra Türkiye, batmaya başlamıştır.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) — Beraberim efendim.

REİS — Kemal Bey, hatibin sözünü kesmeyin.

AHMEY HAMDİ BAŞAR (Devamla) — Neden biz Avrupa'yı adam akıllı tanımadık, Avrupa'yı taklidetmekle meşgul olduk? Avrupa'yı taklidetmek için onu tanımamız lâzımdır. Her türlü fikri, hattâ hürriyet fikrini dahi bu şekilde aldık. Yüz seneden beri sadece, yaşasın hürriyet, kahrolsun istibdat ideolojisine bağlı bir hürriyet mücadelesi yapıyoruz. Parti mücadelesi bile bize taklit bir fikir olarak geldi. Bizim memlekette bu mücadele adedleri mahdut, beş on bin kişilik, muayyen bir partizanlar kadrosuna inhisar eder ve iki taraflı âdeta maç yapmaktan ibaret kalır.

Bu böyle olur ve sonra ne olur? Kim iktidarda değilse hürriyet bayrağı ondadır, kim iktidara geçerse hürriyeti tahdit eder. Cemiyetin bünyesine göre böyle memlekette hakiki demokrasi kurmamız lâzımgelirse hattâ bu sahada bile aynen Avrupa'yı taklide gitmeyip kendimize mahsus birtakım fikirler doğurmayay, yollar tutmaya mecburuz. Şimdi Avrupa'dan aldığımız fikirler gibi serbest mübadele fikrini de sanki bize de uygun gelirmiş gibi aynen aldık; Avrupa'da okumuş münevver (Charles Sidde'in), (Adame Simith'in) hayranı oldu ve Türkiye'de iktisat rekoltesinde gidilecek yolun bu olduğuna memleketi inandırmaya çalıştı. Size garibini söylüyeyim, 1933 senesinde Londra'da milletlerarası bir Para Konferansı oldu. Bu konferans altın usulünün kalkması için yapıldı. Çünkü İngiltere dayandı artık. Biz buraya, Türk tezi olarak, altın esasına dayanan para tezi ile gittik. Şimdi bu fikirler gibi, biz de Garpten gelen serbest mübadele fikrine inandık. Arkadaşlar, serbest mübadele, serbest mübareze demektir. Kuvvetlinin işine gelir, zayıfı yener. Hangi memleket serbest mübadeleye açılmışsa aradaki kütür farkı, ekonomi, iktisadi kudret farkı nispetinde bir taraf kazanmış, bir taraf kaybetmiştir. Serbest müba-

dele 18 - 19 neu asırda bir İngiliz fikri idi. Çünkü dünyanın en kuvvetlisi İngiltere idi. O zaman İngiltere bayrağı elinde tutuyordu, serbest mübadele bayrağını. Bu bayrak şimdi Amerika'nın eline geçti. Çünkü en kuvvetli Devlet odur. Amerika Birinci Dünya Harbinden sonra Avrupa'da yer yer çöken serbest mübadele sistemine tekrar dönmek için büyük gayret sarfına başladı ve bizim de dâhil olduğumuz 16 Avrupa Devletinin kendi aralarında serbest mübadele rejimine dönebilmeleri için bir tediye anlaşması yapmalarını sağladı. Fakat biz bu anlaşmaya girerek liberasyon sistemini tatbik edemedik. Çünkü bizim bünyemiz, bu 16 Devletle bir değildi; onlar sanayici, biz ziraatçi idik, ve anlaşma bizim onlara mal satma imkânlarımızı elimizden alıyordu.

İlk serbest mübadele kurulduğu ve Avrupa sanayileşmeye başladığı sırada bu memleketler evvelâ Şarktan hammadde ve yiyecek maddeleri alırlardı, Fakat sonra, yeni dünya memleketlerinden daha iyi ve daha ucuz hammadde ve yiyecek maddesi temin edilmeye başlandıktan sonra Şarktan mal almamaya ve yalnız onlara mal satmaya başladılar. Durum şöyle oluyordu : Hammadde yeni dünya memleketlerinden geliyor, Avrupa'da işleniyor, elde edilen mamuller eski dünya memleketlerine satılıyor ve eski dünya memleketlerinden mal alınamaz oluyordu. Bu tarzda işliyen bir makine elbet durmaya mahkûmdur. Çünkü serbest mübadele için işleme için her iki tarafın da birbirinden mal alması ve bu durumun sarsılmadan devam etmesi lâzımdır. Eğer böyle olmazsa bir taraf kazanır ve öbür taraf fakirleşir ve pazar hariçi kalır. Ntekim bu makinenin içersine katıldığımız zaman Türkiye'de hangi limanımız, hangi şehrimiz serbest mübadeleye açılmışsa orası fakirleşti ve çökmeğe başladı.

İşte arkadaşlar, Ankara'ya kaç sene evvel tren gelmiştir. Karaman'dan geçti, Konya'dan geçti. Avrupa'nın neresine tren gitmişse oralara bet bereket getirmiştir. Türkiye'de tren gittiği yere fakrû zaruret getirmiştir. (Gülüşmeler).

Şimdi arkadaşlar, liberasyon sistemine girmemizden sonra ne olacaktı? Biraz sonra biz bu kervandan ayrılacak, pazar hariçi kalacaktık. Birinci dünya harbinden sonra Avrupa'da

birtakım memleketler, denizasırı memleketlerden mal almak için dövize mâlik olmayınca bize döndüler, yani eski Şark memleketlerine, dediler ki, gelin siz bize mal verin, bizde size istediklerinizi verelim. İşte o zaman Türkiye biraz kımıldamaya başladı, biraz olsun mallarını satabilmek imkânını buldu.

Şimdi 1950 senesinde Amerika'nın tavassutuyla Avrupa memleketleri yeniden serbest mübadele sistemine geçince, bu sistemin vaktiyle bizi nasıl batırdığını bilemediğimizden çorbada tuzumuz olsun diye biz de işe karıştık. Karışınca ne oldu? Almanya, İngiltere bize mal sattıkları halde bizden mal alıp almamakta serbest oldukları için neticede mallarımızı satamadık ve açık verdik. Eskiden bu memleketler bize mal sattıkça paralarını alabilmek için bizden mal almaya mecburdular. Liberasyon sistemi onları bu mecburiyetten kurtardı. Ama bu memleketlere denizasırı memleketler açıktır. Brezilya geliyor, Arjantin geliyor, Almanlar'a diyor ki; ben senden mal almak istiyorum, sana satacağım malım yok, sana buğday ve pamuk vereceğim. Pekâlâ diyor Almanya ve İngiltere ile anlaşma yapıyor. Yani Avrupa memleketi mal almak için dolârları olmıyan ve ham madde ve gıda maddesi ihracatçısı olan birtakım denizasırı memleketlerle mukaveleler yapmaya mecbur kalıyorlar. Hattâ bu memleketler kendilerinden mal aldığı için, İngiltere'nin yaptığı gibi, Rusya'dan buğday almak mecburiyetinde kaldılar.

Hulâsa arkadaşlar, biz liberasyon sistemine giremezdik. Eğer gireceksek bu anlaşmaya bizim mal aldığımız memleketlere bizden de mal almak mecburiyetini yükleyen hükümler koymaya çalışmamız ve bunu behemehal sağlamamız lâzımdı. Bundan başka Gümrük Tarifesinde derhal bir ayarlama yapmak lâzımdı. Gümrük Tarifesi Kanunu Meclise şimdi geldiğini biliyoruz, Halbuki bu işin, liberasyon sistemine girmezden evvel yapmamız icabederdi. Aynı zamanda başkaca alınacak tedbirler vardı.

Hulâsa kısaca arz edeyim arkadaşlar, çok başımızı ağrıttım, belki, benim bu kürsüden en son konuşmam olacak (Yooo sesleri, gülüşmeler, tekrar teşerrüf edeceğiz sesleri).

Muhterem arkadaşlar, vakit çok geçti. Neticce kısmını müsaadenizle notlarımdan okuyacağım.

Muhterem arkadaşlar, bahsi çok uzattım sabrınızı belki de suiistimal ettim, beni mazur görünüz. Türkiye'nin bugün dış ödeme güçlüğü içinde bulunması, parasının serbest ecnebi dövizlerine karşı hakiki fiyatıyla resmî raiyeci arasında % 100 fark bulunması, ithalâtını fiilen durdurup fiyatların yükselmesine, hayat pahalığının çoğalmasına sebep olması, elindeki malları ziyanına ihraç etmesi hâdiseleri çok mühimdir. Dış ödeme güçlüklerine iki senedenberi ehemmiyet vermedik, bunları geçici şeyler diye kabul ettik ve üzerinde durmadık; Fakat artık bıçak kemiğe dayandı, mızrak çuvala sığmıyacak kadar hakikat meydana vardır. Onun için hükümetten günü gün eden tedbirler yerine mevzuu bütün ciddiyetiyle ele alarak halle giden tedbirler istiyorum. Bu mevzu parti işi değil, en mühim memleket işidir.

Muhallif partiler ve benim gibi müstakiller bu mevzuda hükümeti tenkid ediyorsak bunu memleket menfaatlerini korumaktan başka mânaya almamak lâzımdır. Hükümetin bu sahada yapacağı çalışmalara bütün mevcudiyetimizle iştirake âmadeyiz. Nitekim bunu şahsan iki seneden beri mütemadiyen arz ve teklif etmekte olduğumu da eski arkadaşlarım pekâlâ bilirler.

Tekrar ediyorum : Türkiye liberasyon sistemine giremezdi. Çünkü bu sistem bizim milli menfaatlerimize tamamen aykırı idi. Şayet şu veya bu mülâhazalarla mutlaka bu sisteme katılacaksak o zaman hem bu anlaşmaya bizden mal alma mecburiyetine dair hususi hükümler koydurmamız lâzımdı, hem de bu sistemi tatbikten evvel gümrük tarifelerimizde bir revizyon yapmak, memlekette hâsıl olan suni ve anormal harcama gücülerini bir miktar firenlemek ve mutlak şekilde de sanayiim korunmasına ve normal şartlar altında gelişmesine ait esaslı tedbirler almak, paramızı birtakım tedbirlerle korumak ve vergilerde, devlet mekanizmasında süratle reform hareketlerine girişmek lâzımdı. Bunlardan hiçbiri yapılmadan kendimizi bir sele kaptırdık, yazık oldu bize...

Muhterem arkadaşlarım, şimdiye kadar yaptığım mâruzattan bir küçük netice çıkarak sözlerime son vereceğim.

Tetkik ettiğimiz bütçe, eskilerden farksızdır ve geri bir zihniyetin, yasağa dayanan

idari devlet hâkimiyetinin ifadesidir. Tarihi tesadüflerle meydana gelen bütün usulleri, zihniyeti ve hattâ elemanlarıyla Babraliden bize miras kalan bir devletin bütçesidir. Bu devlet makinesi son derecede iptidai yavaş, masraflı ve hattâ zararlı işler. Buna işlemez bile denebilir. Çünkü tayyare asrında kağıt ile giden insana ilerliyor, denemez. Bu devlet ne memuruna güvenir, ne halka hattâ hükümetine güvenemez. Vekiline güvenemez. Bütün kanunları ve usulleri bu güvensizliğe dayanır. On kuruş para ödemek için dahi yüz tane imza lâzımdır. Bir memurunu çıkaramaz, maaşına zam yapamaz, ehliyetli bir adamı tutup ehliyesizini cezalandıramaz. İstedığı malı alıp satamaz. İstedığı gibi iş göremez. Hulâsa tam mânasiyle duran, statik bir mevcudiyettir. Halbuki bu statik varlık, tarihi zaruretlerle Türkiye'nin devlet eliyle kalkınmasını tamamlamaya mecbur olması dolayısıyla tamamen dinamik olan iktisadi hayatın her sahasına nüfuz etmiş ve onları kavramıştır. Şimdi bu hayat idari devletin bu kaplumbağa bataetiyle hareket eden safhalarına takılmış duruyor. Türk cemiyeti bu ahtapottan kendini kurtarmaya idari devletin nüfuz ve müdahalesinden ve hattâ hâkimiyetinden iktisadi hayatı temizlemeye mecburdur. İlk dâvamız, yol yapmadan evvelki ilk dâvamız budur.

Böyle bir devletin bütçesini tetkik ediyoruz. Bütçeyi birçok bakımlardan beyenmiyorum. Evvelâ yatırımlar, daha evvel söylediğim gibi, sermaye hesabına geçmeli, bir finansman mekanizmasına bağanmalı ve devridaim yapmalı idi. Sonra bütün bu yatırımlarda Devletin iktisadi hayata yapacağı müdahaleler plânlanmalı ve bunlar bir mütehassis heyet tarafından yapılmalı idi.

Nihayet idari devlet ile iktisadi devlet birbirinden ayrılmalı ve yatırımlar âdi bütçe dışında birkaç seneye şâmil fevkalâde bütçeler halinde Meclise gelmeli ve idari devlet mekanizması süratle bir reforma mazhar kılınmalı idi.

Bütçe bünyesi bakımından da yanlıştır. Ve hattâ gayrisamimi noktalar vardır; evvelâ kanunlarla bütçeye intikali lâzım olan birtakım masraflarla, devletin bilhassa fiyat politikası dolayısı ile dışarı olduğu zararlar açıkta kalmakta ve bütçeye intikal etmemektedir; bunlar yüz milyonlarla ifade edilebilecek kadar fazladır Sora İktisadi Devlet İşletmelerine ait sermaye yatırımları, büyük masraflar her zaman temdid edilen 9 aylık bonolarla Merkez Bankasından alınmış ve bunlar peyderpey bütçelere aksettirilerek itfası lâzım iken senelerden beri keenne vâdelerinde ödenebilen krediler gibi muamele görmekte bulunmuştur. Bu bakımdan bütçe birtakım masrafları içine almamıştır.

Sonra bu sene behemeal denk bütçe meydana getirmek ve bunun için masraflar dar tutulmak gayreti içinde hazırladığı görülmektedir. Vakıa bunun mühim bir zararı yoktur, Çünkü böyle denk şekilde ortaya çıkan bir bütçe zaruretlerle seçimi mütaakıp ek ödeneklerle takviye edilebilir. Bu şartlar altında hazırlanmış ve esasa ait bir yenilik getirememiş böyle bir bütçenin denk vasfını kazanmasına imkân görmüyorum. Bu mülâhaza ile kırmızı rey vereceğimi arz eder ve beni dinlediğinizden dolayı hepimize teşekkür ederim saygılarımı sunarım, muhterem arkadaşlar.

REİS — Ziya Termen (Vazgeçti, yok sesleri)

Vakit gecikmiştir. Pazartesi günü saat onda toplanmak üzere Celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,25

